

**TARTU ÜLIKOOLI ÕIGUSINSTITUUT
ERAÕIGUSE INSTITUUT
TSIVIILÕIGUSE ÕPPETOOL**

Kati Laks

PANDIPIDAJA PANKROTIMENETLUSES

Magistritöö

Juhendaja: prof. P. Varul

2007

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. PANKROTIMENETLUSE MÕISTE JA PÕHIMÕTTED NING PANDIPIDAJA ERISTAATUSE VAJADUS	8
1.1 Pankroti mõiste	8
1.2 Pankrotimenetluse põhimõtted	12
1.2.1 Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte	13
1.2.2 Võlausaldajate kollektiivsuse põhimõte	15
1.2.3 Muud pankrotimenetluse olulisemad põhimõtted	18
1.3 Pandipidaja eristaatuse vajadus	19
2. PANKROTIMENETLUSE ALGATAMATA JÄTMINE, PANDIPIDAJATE HÄÄLETAMINE JA OSALEMISE VAJADUS PANKROTIMENETLUSES	23
2.1 Pankrotimenetluse algatamata jätmise	23
2.2 Pandipidajate hääletamisõigus	26
2.2.1 Pandipidajate hääletamisõiguse probleem	26
2.2.2 Pandipidajate hääletamisõigus likvideerivas pankrotimenetluses	27
2.2.3 Pandipidajate hääletamise õigus tervendamise korral	29
2.3 Pandipidajate osalemine pankrotitoimkonna töös	31
2.4 Pandipidajate osalemise vajadus pankrotimenetluses	32
3. PANDIPIDAJATE NÕUDED	36
3.1 Pandiga tagatud nõuded, nende esitamise kohustus ja esitamata jätmise tagajärjed	36
3.1.1 Pandiga tagatud nõuded ja nende esitamise kohustus	36
3.1.2 Pandiga tagatud nõude esitamata jätmise tagajärjed	46
3.2 Pandiga tagatud nõuete kaitsmine	48
3.3 Pandiga tagatud nõuete rahuldamine	52
4. PANDIESEME MÜÜK JA PANDI SEADMISE TAGASIVÕITMINE	58
4.1 Pandieseme müük	58
4.1.1 Pandiga koormatud asja müügi kord	58
4.1.2 Pandiõiguse lõppemine müümisel	73
4.2 Pandi seadmise tagasivõitmine	76
5. PANDIPIDJATE ÕIGUSED JA KOHUSTUSED PIIRIÜLESES PANKROTIMENETLUSES	85
KOKKUVÕTE	91
PLEDGEES IN BANKRUPTCY LAW-SUMMARY	96
KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU	102
Kasutatud kirjandus	102
Kasutatud normatiivmaterjalid	105
Kasutatud kohtupraktika	107
Muud allikad	110
KASUTATUD LÜHENDID	111

SISSEJUHATUS

E.R. Wedoff on leidnud, et pankrotimenetluse olulisemaid probleeme on erinevate võlausaldajate huvid, so ühelt poolt pandipidajate ja teiselt poolt ülejäänud võlausaldajate huvid.¹ Selleks, et vältida huvide konflikte tuleks eelnevalt pankrotiseaduses täpselt paika panna pandipidaja õigused ja kohustused. Nende kindlaksmääramisel, tuleb neid hoolega eelnevalt kaaluda, kuivõrd see mõjutab pankrotiprotsessi tervikuna ning lisaks ka teiste võlausaldajate õigusi. M. Falk on asunud seisukohale, et pandipidaja õiguste ja kohustuste kindlaks määramine on oluline ka makroökonomiliste, sotsiaalsete ja poliitiliste eesmärkide saavutamise seisukohalt.²

Pandipidajate õiguste ja kohustuste määratlemisel tuleks arvestada sellega, et neile antud õigused ei oleks ülemäära privilegeeritud võrreldes teiste võlausaldajate õigustega. Sellega on vaja arvestada seoses pankrotis valitsevast võrdse kohtlemise põhimõttest lähtuvalt. Sellega arvestama jätmine võiks seada ohtu pankrotimenetluse eduka läbiviimise.

Tuleb tõdeda, et hoolimata soovist kohelda kõiki võlausaldajaid võrdselt, on siiski leitud, et see on võimatu. Pandipidajatele on peetud vajalikuks anda suuremad eesõigused võrreldes teiste võlausaldajatega. Suuremad eesõigused seisnevad eelkõige selles, et pandipidajate nõuded rahuldatakse enne teiste võlausaldajate nõudeid, nad võivad olla vabastatud pankrotimenetlusest osalemisest ja seoses sellega omada õigust vabalt oma õigused maksuma panna. Need on vaid mõningad näited pandipidajaks olemise eelistest. Tulenevalt pandipidaja privilegeeritud seisundis võlgniku pankrotimenetluses on E. Havansi nimetanud pandipidajaid Achilleuse kannaks. Ta on põhjendanud oma seisukohta sellega, et just pandipidajad on need, kes seavad ohtu kogu pankrotimenetluse.³

Samas tuleb tõdeda, et pandipidajate antud eelisõigusi on siiski püütud tasakaalustada. Nimelt on pandipidajatel teatud juhtudel näiteks ära võetud hääletamisõigus, õigus

---

¹ E.R. Wedoff. The Valuation of Secured Claims in Bankruptcy: A Framework. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ilnb.uscourts.gov/JudgeWedoff/Outlines/Valuation%20Outline%202003.pdf>, 17.05.2007.

² M. Falke. Insolvency Law Reform in Transition Economies. Berlin 2003, p 247.

³ R. Koulu, E. Havansi, J. Niemi-Kiesiläinen. Insolvenssioikeus. Helsinki 2002, p 54.

osaleda pankrotitoikonna töös jne, st mõjutada pankrotiprotsessi, sooviga kaitsta teiste võlausaldajate huve.

Pandipidajatele privileegide andmine võib kaasa tuua mitmeid erinevaid negatiivseid tagajärgi teiste võlausaldajate jaoks, mistõttu pandipidajate õiguste ja kohustuste seonduvaga käsitlemine on oluline ja aktuaalne. Antud teema käsitlemine on aktuaalne ka seetõttu, et pandipidajate õiguste ja kohustuste mõju pankrotimenetlusele ei ole Eestis siiani uuritud.

Töö eesmärgiks on uurida põhiküsimusi, mis seonduvad pandipidajate õiguste ja kohustustega. Sellega seonduvalt on üheks eesmärgiks anda uurimuse pinnalt hinnang Eestis ja muudes käesolevas töös käsitlevatele teiste riikide vastavale regulatsioonile. Töös on lähtunud hüpoteesist, et pandipidajate õigused ja huvid on märksa paremini kaitstud, kui teiste võlausaldajate omad ning see on vajalik.

Töös kasutatakse pandipidajate õiguste ja kohustustega seotud probleemide uurimisel võrdlev-ajaloolist meetodit. Töö koostamisel on võrreldud antud probleemide lähenemisel erinevaid seisukohti erinevates riikides. Samuti on võrreldud Eestis kehtivat pankrotimenetluse regulatsiooni varem kehtivaga.

Töös käsitletavateks põhiprobleemideks on pandipidaja osalemine pankrotimenetluses. Samuti pandieseme müümisega, pankrotimenetluse algatamise ja pandiga tagatud nõuete rahuldamisega seonduvad probleemid.

Töö põhiprobleemid on määranud töö struktuuri. Töö koosneb viiest peatükist.

Esimeses peatükis uuritakse pankroti mõiste pärinemist ja samuti seda, kuidas erinevate riikide seadusandluses on vastav mõiste sisustatud. Samuti on kästletud võlgniku peamiseid maksejõuetuse tunnuseid, mida võib pidada võlgniku üldisteks maksjõuetuse alusteks, millest lähtuvad paljude riikide kohtud võlgniku maksejõuetuse kindlakstegemisel. Autor ei pidanud vajalikuks pikemalt käsitleda võlgniku maksejõuetuse aluseid, kuivõrd see ei ole käesoleva töö peamiseks eesmärgiks.

Lisaks eeltoodule on esimeses peatükis käsitletud ka pankrotimenetluse olulisemaid põhimõtteid, so võlausaldajate võrdse kohtlemise ja kollektiivsuse põhimõte. Käesolevas

töös käsitletud riikide pankrotiseadustes tehakse selgelt vahet pandipidajatel ja ülejäänud võlgniku võlausaldajatel. Tulenevalt sellest kerkib ka esile küsimus võlausaldajate võrdse kohtlemise ja võlausaldajate kollektiivsuse printsiibi rakendumistest pankrotimenetlusest, kui pankrotimenetluses osalevad ka pandipidajad.

Seoses sellega, et seadusandja eelistab pandipidajat ülejäänud võlausaldajatele, kerkib esile küsimus, kas selliste eeliste andmine on ikkagi põhjendatud.

Teises peatükis uuritakse pankrotimenetluse algatamise võimalust juhul, kui avalduse esitajaks on pandipidaja. Küsimus on selles, kas pandipidajale tuleks anda selline võimalus, kui tema nõue on pandiga tagatud.

Käsitletud on ka pandipidajate hääletamise küsimust. Hääletamise õiguse osas on riigid jagunenud kaheks. Osad riigid on leidnud, et hääletamisõiguse andmine pandipidajatele ei ole vajalik, teised aga on leidnud, et see on vajalik.

Samamoodi jagunevad seisukohad ka pandipidaja kohustusliku osalemise osas pankrotimenetluses. Enamus riike siiski toetab pandipidaja osalemist pankrotimenetluses, eriti just saneeriva pankrotimenetluse puhul, kuivõrd vastasel korral võiks see muuta võimatuks tervendamiskava elluviimise. Samas Soomes on asutud seisukohale, et pandipidajate osalemine pankrotimenetluses on vajalik üksnes erandjuhtudel, mis kuulub igal juhul eraldi otsustamisele.

Kolmandas peatükis käsitletakse pandiga tagatud nõudest teatamise kohustust. Levinud on seisukoht, et nagu kõik ülejäänud võlausaldajadki, on ka pandipidajad kohustatud esitama nõudeavalduse. Nõudeavalduse esitamata jätmise eest on üldjuhul ettenähtud ka sanktsioonid. Eestis rakendatavat sanktsiooni võib pidada äärmuslikuks võrreldes teistes riikides kehtestatud sanktsioonidega.

Erinevalt teistest võlausaldajatest, on pandipidajad nõuet tagavast pandiõiguse kaitsmisest pankrotiseaduses sätestatud juhtudel vabastatud. Kolmanda petüki oluliseks probleemiks on pandiga tagatatud nõuete rahuldamise küsimus.

Neljandas peatükis uuritakse pandieseme müügiga ja tagasivõitmisega seonduvaid probleeme. Pandieseme müümisel on oluline see müüa maksimaalset kasu andval viisil. Tulenevalt sellest on paljude riikide pankrotiseadused andnud haldurile ka võimaluse otsustada, millist müügi viisi kasutada ja andnud teatud juhtudel müügiõiguse ka pandipidajale endale.

Pandieseme tagasivõitmisel on oluline tähtsus pankrotimenetluses, eelkõige ülejäänud võlgniku võlausaldajate seisukohalt, kuivõrd tavaliselt moodustab pandieseme väärtus olulise osa pankrotivarast. Riikide seadustes on ette nähtud erinevaid pandieseme tagasivõitmise võimalusi.

Seoses Eesti liitumisega Euroopa Liiduga, on tekkinud mitmeid küsimusi pandipidajate positsiooni osas piiriüleises pankrotimenetluses. Viiendas peatükis ongi autor uurinud, millised on need probleemid. Olulisemateks probleemideks on, millise riigi seadus kuulub kohaldamisele eesõigusnõuete osas ja kuidas toimub pandipidaja nõude rahuldamine, st kas pandipidaja on halvemas seisundis, kui ta oleks olnud, kui pankrotimenetlus oleks väljakuulutatud tema elu-või asukoha liikmesriigis.

Allikatena töö koostamisel on autor kasutanud teiste riikide seadusi, vastavasisulist kirjandust ja kohtupraktikat.

Eesti pankrotiseadust on töös võrreldud Soome, Saksamaa, Läti, Leedu ja Rootsi pankrotiseadustega. Lisaks on toodud mõningaid võrdlusi ka Taani ja Venemaa pankrotiseadusest. Soome pankrotiseadust on analüüsitud põhjusel, et see töötati välja ja jõustus peaaegu samal ajal, kui Eesti uus pankrotiseadus. Samas Soome pankrotiseadus on kõige uuem pankrotiseadus põhjamaades. Taani, Rootsi ja Saksamaa pankrotiseadusi on kasutatud võrdlusena töös, kuna nendest on lähtunud ka Eesti oma pankrotiseaduste väljatöötamisel ja seega avaldanud mõju praegusel kujul pankrotimenetluses valitsevatele põhimõtetele. Seejuures Saksamaa pankrotiseadust saab pidada üheks Euroopa modernsemaks pankrotiseaduseks. Läti ja Leedu pankrotiseaduse kasutamine annab võimaluse vaadelda, milline areng on toimunud kolmes Baltiriigis pankrotiõiguse valdkonnas peale iseseisvumist.

Venemaa pankrotiseadusest on toodud mõningaid näiteid, et võrrelda, millised muudatused on toimunud pankrotiõiguse valdkonnas peale NSVL lagunemist.

Lisaks eeltoodule on töös kasutatud ka teisi Eestis kehtivaid seadusi nagu näiteks asjaõigusseadust, tsiviilseadustiku üldosa seadust, täitemenetluse seadustikku, laeva asjaõigusseadust, kindlustustegevuse, kommertsipandi ja tsiviilkohtumenetluse seadustikku, kuivõrd pankrotimenetlust ei ole võimalik läbi viia arvestamata teistes seadustes sätestatutuga.

Samuti on kasutatud piiriülest pankrotimenetlust reguleerivat määrust, kuivõrd see mõjutab otseselt ka Eestis kehtivat õigust.

Töös on kasutatud Havansi, Koulu, Vederi, Omar, Fletcheri ja teiste autorite teoseid. Samuti on kasutatud erinevaid erinevaid teadusartikleid sellistelt pandipidajate staatust käsitlevatelt spetsialistidelt nagu Finsch, Bebchuk ja Fried.

Teoreetiline eestikeelne kirjandus selles osas puudub. Seda teemat ei ole pikemalt käsitletud ka perioodikas. Üksnes võib leida vaid mõningaid seisukohti, mis on avaldanud prof. Paul Varul ja Jaagup Perem oma artiklites.

Töös on kasutatud Riigikohtu, Tallinna Ringkonnakohtu ja Tartu Ringkonnakohtu lahendeid ning analüüsitud neid seoses pandipidaja eristaatusega pankrotimenetluses.

1. PANKROTIMENETLUSE MÕISTE JA PÕHIMÕTTED NING PANDIPIDAJA ERISTAATUSE VAJADUS

1.1 Pankroti mõiste

Pankrot kui selline on õiguslikult vana nähtus. Pankrot oli tuntud juba nii Lähis-Ida kui ka Rooma maailmas, mil hakati ülestähendama kaubanduse ja kaubavahetuse ajalugu.⁴ Siiski konkreetselt pankrotimenetlust puudutavad esimesed iseseisvad pankrotiseadused pärinevad märksa hilisemast ajast, näiteks Inglismaal kehtestati esimene pankrotiseadus aastal 1542⁵ ja Prantsusmaal 1673. Läbi aegade on pankrotimenetluses valitsenud erinevad eesmärgid ja põhimõtted. See, millised olid eesmärgid ja põhimõtteid sajandeid tagasi, enam ei eksisteeri. Näiteks ammu aega tagasi oli pankrotimenetluse peamiseks eesmärgiks pankrotistunud võlgniku julm karistamine, so surmanuhtlus, orjastamine, märgistamine või Kaheteistkümne Tahvli seaduse järgi tükkideks lõikamine. Tänapäeval on olukord aga sootuks teistsugune. Pankrotimenetluse kaudu püütakse võlausaldajate nõudeid rahuldada nii suures ulatuses kui võimalik, anda võlgnikule uus võimalus jne. Vaadeldes sajandeid tagasi kehtinud pankrotimenetluse põhimõtteid, tuleb tõdeda, et nüüdisaja võlgniku saatus on märksa humaansem, samas ei ole tänapäevalgi välistatud võlgniku karistamine, kuid seda vaid siis, kui võlgnik on tahtlikult põhjustanud pankroti.

Kui esimesed pankrotiseadused pärinevad 15. sajandist, siis pankroti mõiste pärineb tunduvalt varasemast ajast. Sõna “pankrot” tuleneb ladina keelsetest sõnadest “*bankus ruptus*”.⁶ Mõiste “pankrot” kõrval on paralleelselt kasutusel ka mõiste “maksejõuetus”, mis pärineb ladina keelsetest sõnadest “*in*” (vastu) ja “*solvere*” (lõpetama) ning itaalia keelsest sõnast “*fallimento*” ja prantsuskeelsest sõnast “*fallere*”, mis mõlemad tähendavad kukkumist. Pankroti etümoloogias on aga pankroti väljendatud sõnadega “*banca rotta*” (sõnasõnalt tõlkides “*purustatud laud või pink*”), mis tähendab maksejõuetu kaupmehe karistamist järgmisel viisil: kaupmehe laud, mida ta kasutab turul, purustatakse seal tseremoniaalselt selleks, et takistada tal edaspidise äritegevuse jätkamine.⁷

⁴ J.P. Omar. European Insolvency Law. London 2004, p 3.

⁵ I.F. Fletcher. The Law of Insolvency. London 2002, p 8.

⁶ Wikipedia. The Free Encyclopedia. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://en.wikipedia.org/wiki/Bankruptcy>, 17.05.2007.

⁷ J.P. Omar. European Insolvency Law. London 2004, p 3.

Praktikas on käibel mõisted “*pankrot*” ja “*maksejõuetus*”. Antud mõisteid kasutatakse tihtipeale sünonüümidena. Autori leiab, et selline kasutus ei ole õige. Nimetatud mõisted erinevad täielikult teineteisest oma tähenduse poolest. Pankrot on objektiivne nähtus. Pankrotist üldisem kategooria on maksejõuetus, mis objektiivselt iseloomustab majanduslikku olukorda.⁸ Seega maksejõuetus ei tähenda veel iseenesest isiku pankrotti, tegemist on võlgniku seisundiga, mis võib viia pankrotini. Tulenevalt sellest oleks mõistet “*pankrot*” õigem kasutada isiku kohtu poolt väljakuulutatud maksejõuetuse korral.

Eesti õiguses on isiku pankroti mõiste sätestatud pankrotiseaduse (PankrS) § 1 lg-s 1. Nimetatud sätte kohaselt on pankrot võlgniku kohtuotsusega väljakuulutatud maksejõuetus. Samamoodi on oma pankroti mõiste sisustanud ka Soome⁹ ja Leedu¹⁰. Läti äriühingute ja ettevõtete maksejõuetuse seaduse¹¹ kohaselt on pankrot võlgniku maksejõuetus, mille tagajärjel kuulub võlgnik likvideerimisele ja võlausaldajate nõuded rahuldamisele pankrotivara arvel, mis on saadud likvideerimismenetluse käigus võlgniku vara võõrandamisel. Rootsi pankrotiseaduse¹² 1. peatüki § 1 kohaselt on pankrotti defineeritud kui võlausaldajate kollektiivset menetlust, kus võlausaldajad sundkorras kasutavad võlgniku vara oma nõuete rahuldamiseks. Saksamaa pankrotiseaduses¹³ ei ole aga otseselt võlgniku pankroti mõistet defineeritud, on antud vaid võlgniku maksejõuetuse mõiste.

Olgugi, et pankroti mõiste võib mõneti erineda riigiti, kuid pankrotiseadusi tõlgendades saab kokkuvõtvalt järeldada, et võlgniku pankroti väljakuulutamiseks peab olema täidetud kaks tingimust: pädeva organi otsus ja maksejõuetus. Siinkohal tuleb mainida, et võlgniku pankrotimenetlus ei alga kunagi *ex lege* ehk seaduse alusel, vaid selleks on vaja

---

⁸ P. Varul. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele. *Juridica* 1994, nr 1, lk 2.

⁹ soome keeles “Konkurssilaki”, v 20.02.2004, no 120/2004. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040120>, 17.05.2007, edaspidi Soome pankrotiseadus ja lühend KonkL. Vt 1. peatüki § 1 lg 1.

¹⁰ ingl. keeles “Enterprise Bankruptcy Law”, 20.03.2001, no IX-216. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www3.lrs.lt/cgi-bin/getfmt?C1=e&C2=48540>, 17.05.2007, edaspidi Leedu pankrotiseadus. Vt seaduse preambulat.

¹¹ ingl. keeles “Law on the Insolvency of Undertakings and Companies”. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ttc.lv/New/lv/tulkojumi/E0146.doc>, edaspidi Läti pankrotiseadus.

¹² ingl. keeles “Swedish Bankruptcy Act (konkurslagen)” 1987:672, english translation by James Hurst; välja antud Rootsi Justiitsministeeriumi poolt Stockholmis 1998.a., edaspidi Rootsi pankrotiseadus.

¹³ ingl. keeles “Insolvency Statute” – 05.10.1994 – Bundesgesetzblatt 1994, 286. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/InsO.pdf>, 17.05.2007, edaspidi Saksamaa pankrotiseadus ja lühend InsO.

pädeva organi otsust¹⁴ ehk kohtu otsust. Selleks kohtuks on tavaliselt spetsiaalselt loodud pankrotikohus või tsiviilasju menetlev kohus, Venemaal aga ka näiteks arbitraazikohus¹⁵. Võlgniku pankroti väljakuulutamise vajalikkust kohtuotsuse alusel saab põhjendada pankrotimenetluses valiseva avaliku huvi põhimõttega.

Võlgniku maksejõuetuse kindlakstegemine ei pruugi alati olla kohtu jaoks kerge. Selleks, et aidata kaasa otsuse tegemisele, on pankrotiseadustes toodud erinevaid aluseid, mille alusel saaks järeldada, kas isik on maksejõuetu. Autori arvates saaks need alused jagada üld- ja erialusteks. Erialuste loetelu on sätestatud PankrS § 10 lg-s 2 ja autor ei pea vajalikuks neil siinkohal täpsemalt käsitleda, kuna see ei ole töö peamine eesmärk. Küll aga tuleks peatud võlgniku maksejõuetuse peamistel tunnustel, millisteks on järgmised asjaolud:

- 1) võlgnik ei suuda rahuldada võlausaldajate nõudeid kokkulepitud tähtajaks;
- 2) võlgnikul on kohustusi rohkem, kui vara.

Nimetatud tunnuste puhul on seejuures oluline, et võlgnik oleks püsivalt maksejõuetu ja tema suutmatust makseid tasuda oleks üldine. Riigikohus on 11. detsembri 2002 lahendis nr 3-2-1-120-02¹⁶ asunud seisukohale, et võlgniku püsiva maksejõuetusega on tegemist siis, kui tema majanduslikus olukorras ei ole kohest ja kindlat paranemist ette näha. See aga, et võlgnik ei ole tasunud oma arveid tähtaegselt ühele või mitmele võlausaldajale, ei näita veel tema püsivat maksejõuetust. Too viitab pigem võlgniku ajutisele maksejõuetusele. Autor nõustub Riigikohtu sellise seisukohaga ja leiab, et ajutiseks maksejõuetuseks tuleb lugeda lisaks eeltoodule ka olukorda, kus võlgnikul on saada oma võlgnikelt vara, mille abil ta saab täita omakorda enda võlausaldajate ees olevad kohustused, kui ka juhtumit, mil võlgnik peab oma vara müüma kohustuste täitmiseks. See näitab, et võlgnikul on piisavalt vara ja et ta ei ole püsivalt maksejõuetu. Pankrotiseaduses ei ole täpselt sätestatud, kui pikalt võib kesta ajutine maksejõuetus. Autori arvates tuleb see igal juhul eraldi otsustada. Samas ei tohiks ajutise maksejõuetus

---

¹⁴ L. Lindencrone Petersen, N. Orgaard. Danish insolvency law: a survey. Copenhagen 1996, p 3.

¹⁵ ingl. keeles "Federal Law on Insolvency", 26.10.2002 nr 127-FZ. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.garant.ru/english/doc/DOC_85181.htm#sub_para_N_2000, 17.05.2007, edaspidi Venemaa pankrotiseadus. Vt § 30 lg 3.

¹⁶ RT III 2003, 1, 12.

venida liiga pikaks, sest sellisel juhul ei oleks tegemist ajutise, vaid püsiva maksejõuetusega.

PankrS § 1 lg-s 2 sätestatud isikute maksejõuetuse mõiste defineerimisel on lähtutud eeltoodud tingimustest ja määratletud, et võlgnik on maksejõuetu, kui ta ei suuda rahuldada võlausaldajate nõudeid ja see suutmatus ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Nimetatud sätte sisu on kohaldatav kõikidele isikutele, sõltumata sellest, kas tegemist on juriidilise või füüsilise isikuga, seega on tegemist üldise maksejõuetuse definitsiooniga. PankrS § 1 lg 3 on maksejõuetuse mõistet juriidilisest isikust võlgniku osas täpsustatud ja sätestatud, et juriidiline isik on maksejõuetu, kui tema vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Nagu nähtub, kohaldatakse viimati nimetatud sätet subsidiaarselt vaid juriidilise isikule. See on ka peamine erinevus PankrS § 1 lg 2 ja 3 vahel. Saksamaal loetakse pankrotimenetluse algatamise aluseks ka ähvardavat maksejõuetust. InsO § 18 annab võlgnikule võimaluse taotleda pankrotimenetluse algatamist, kui tal on oht muutuda eelduslikult maksejõuetuks, sest ta ei suuda täita tulevikus saabuvaid maksekohustusi.¹⁷

Nagu eespool juba märgitud, on võlgniku maksejõuetuse kindlakstegemisel oluline ka tema õiguste ja kohustuste vahekord, st kas võlgnikul on kohustusi rohkem kui vara või vara on rohkem, kui kohustusi. Selleks tuleb välja selgitada võlgniku õigused ja kohustused. Sellisel puhul on abiks nn “raamatupidamisbilansi test”. Test seisneb selles, et koostatakse võlgniku kohustuste ja vara bilanss ning kui selgub, et kohustusi on rohkem, kui vara, siis tagajärg on see, et võlgnikul ei ole võimalik täita oma kohustusi täielikult täita.¹⁸ Seega kui võlgnikul on rohkem kohustusi kui vara, on tegemist viimase selgelt määratletava maksejõuetusega. Sellisel puhul puudub igasugune alus kahelda, et võlgnik on maksejõuetu. Erinevalt eeltoodust on E. Havansi asunud seisukohale, et kui võlgnikul on rohkem kohustusi, kui vara, siis see ei tähenda veel tema maksejõuetust. Ta on põhjendanud seda sellega, et võlgnik võib sellisel juhul püsida maksevõimelisena kassavoolude või siis laenu-või investeringute abil.¹⁹

---

¹⁷ vt InsO § 18.

¹⁸ I.F. Fletcher. The Law of Insolvency. London 2002, p 1.

¹⁹ R. Koulu, E. Havansi, J. Niemi-Kiesiläinen. Insolvenssioikeus. Helsinki 2002, p 36.

Maksejõuetuse kindlaksmääramiseks on kasutusel veel ka teinegi test, mida kutstutakse “rahakäibe testiks”, kuid seda kasutatakse siis, kui soovitakse tõendada, et võlgnik ei ole võimeline kohustusi täitma tähtaja saabudes. Samas on leitud, et viimati nimetatud test on tõhusam maksejõuetuse kindlakstegemisel, kui esimene.²⁰ R. M. Good on näiteks põhjendanud rahakäibe testi olulisust raamatupidamisbilansi testi ees järgmiselt: kui võlgnik ei ole võlga tasunud kokkulepitud tähtjaks, siis on ebaoluline hinnata kas tema varad ületavad kohustusi või mitte, kuivõrd puudub põhjus, miks võlausaldaja peaks ootama, kuni võlgnik realiseerib oma vara. Kui võlgnik ei täida oma kohustusi tähtaegselt, siis tuleb teda lihtsalt pidada maksejõuetuks.²¹ Autor sellise seisukohaga nõustuda ei saa, kuna võlgniku täitamata kohustused ei näita veel tema maksejõuetust.

Autori arvates ei ole võimalik ilma eelpool nimetatud asjaolusid välja selgitamata kohtul otsustada, kas tegemist on pankrotis oleva isikuga või mitte. Seda saab otsustada üksnes peale asjaolude igakülgset hindamist ja kaalumist.

Võlgniku maksejõuetuse tunnuseks on ka asjaolu, kui viimane ise esitab kohtule avalduse pankrotimenetluse algatamiseks ja väljakuulutamiseks. Tsiviilseadustiku üldosa seadusega (TsÜS) §-ga 36 on juriidilise isiku juhatusele või seda asendava organi liikmetele pandud pankrotiavaludse esitamise kohustus juhul, kui juriidiline isik on püsivalt maksejõuetu. Juriidilise isiku poolt avalduse esitamisel tuleb eeldada, et ta on maksejõuetu (PankrS § 31 lg 4) ja ei ole võimeline oma kohustusi täitma. Samas ei pruugi see alati 100% vastata tõele ning autori arvates võib juriidilistel isikutel teinekord olla lihtsalt soov vabaneda oma kohustustest ning pankrotimenetlust nähakse ühe sellise võimalusena.

1.2 Pankrotimenetluse põhimõtted

Mitmed rahvusvahelised organisatsioonid nagu *United Nations Commission on International Trade Law* (edaspidi UNCITRAL) ja *International Monetary Fund* (edaspidi IMF) ning *World Bank* on hakanud viimastel aastatel aktiivselt tegelema pankroti temaatikaga ja avaldanud erinevaid soovitusi. Nimetatud organisatsioonid

---

²⁰ *Ibid*, p 1.

²¹ P.R. Wood. *Principles of International Insolvency*. London 1995, p 26.

eesmärgiks on ühtlustada riikides kehtivaid pankrotimenetluse põhimõtteid. Autori arvates on see eriti vajalik seoses piiriülese pankrotimenetluse tekkimisega. Samuti aitab see kaasa efektiivsema pankrotimenetluse loomisele.

Olulisemateks pankrotimenetluse põhimõteteks on:

1. võlausaldajate võrdne kohtlemine;
2. võlausaldajate kollektiivsus.

1.2.1 Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte

G. MacCormak on asunud seisukohale, et pankrotimenetluse alusprintsip on võlausaldajate võrdne kohtlemine.²² Selle all mõeldakse, et kõiki pankrotimenetluses osalevaid võlausaldajaid tuleb kohelda võrdsetel alustel.²³ USA Ülemkohus on leidnud, et võlausaldajate võrdne kohtlemine on pankrotiseaduse üks peamisi lõppeesmärke.²⁴

Võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõte on tuntust kogunud ka *pari passu* põhimõtte all. Nimetatud mõiste on eelkõige kasutusel Inglismaal. *Pari passu* tuleneb ladina keelsetest sõnadest, mis tähendab "*samal ajal*" ja "*õiglaselt*", "*ilma eelistuseta*".²⁵ R.M. Good on leidnud, et *pari passu* eesmärgiks on takistada ühetedele võlausaldajatele eesõiguse andmine teiste võlausaldajate ees.²⁶ Seega soovitakse sellega kõigile sarnases olukorras olevatele võlausaldajatele anda võrdsed võimalused.

V. Finch on asunud aga seisukohale, et *pari passu* printsiipi ei ole võimalik täielikult rakendada seoses tagatise kasutamisega võlasuhetes.²⁷ Võlausaldajale antud tagatise olemasolu puhul kerkib esile küsimus, kas sellisel juhul saab eksisteerida absoluutset võlausaldajate võrdset kohtlemist. Autori arvates mitte, seoses tagatise separatismse seisundiga teiste õiguste suhtes. Seejuures on asunud seisukohale, et võlausaldajate võrdse

---

²² G. McCormack. Secured Credit under English and American Law. United Kingdom 2004, p 171. Vt ka K. Davis, J. Ziegel. Assessing the economic impact of a new priority scheme for unpaid wage earners and suppliers of goods and services. Arvutivõrgus kättesaadav: http://strategis.ic.gc.ca/pics/cl/unpaid_ws.pdf#search=claims%20ranking%20in%20bankruptcy, 17.05.2007.

²³ R. Koulu. Uusi konkurssilaki. Porvoo 2004, p 55.

²⁴ K. H. Nadelmann. Concurrent Bankruptcies and Creditor Equality in the Americas. University of Pennsylvania Law Review, 1947, vol 96, nr 2, p 171.

²⁵ Wikipedia. The Free Encyclopedia. Arvutivõrgus kättesaadav: http://en.wikipedia.org/wiki/Pari_passu, 17.05.2007.

²⁶ R.M. Goode. Principles of Corporate Insolvency Law. Third Edition. London 2005, p 142.

²⁷ V. Finch. Security, Insolvency and Risk: Who Pays the Price? The Modern Law Review, 1999, vol 62, nr 5, p 634.

kohtlemise eesmärk ei olegi, et võlausaldajate võrdselt kohtlemist rakendatakse selle absoluutses tähenduses.²⁸ Seda eelkõige selle tõttu, et võlausaldajad ja võlgnik on varasemalt sõlminud erineva sisuga kokkuleppeid, millest tulenevalt, ei saa kõiki võlausaldajaid käsitleda võrdsena. Võlausaldaja ja võlgniku varasemat kokkulepet tuleb austada²⁹ lähtuvalt lepinguvabaduse põhimõttest.

Eeltoodust tulenevalt võib järeldada, et pankrotiõigus seab ühelt poolt endale eesmärgiks kohelda kõiki võlausaldajaid võrdselt ja teiselt poolt loob erandid võlausaldajate võrdse kohtlemise osas.³⁰ Sellise erandi loomist on põhjendatud sotsiaalsete valikute vajadustega. Sotsiaalne valik aga tähendab autori arvates ühiskonnas valitsevaid prioriteete ja prioriteet kellegi eelistamist, mis toob kaasa suuremate õiguste andmise ühtedele võlausaldajatele võrreldes teistega. See on aga vastuolus võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttega ja toob kaasa paramatult võlausaldajate ebavõrdse kohtlemise võlgniku pankrotimenetluses.

Pankrotiseadustest võib leida erinevaid näiteid võlausaldajate ebavõrdse kohtlemise osas. Peamine ebavõrdsus, mis võlausaldajate hulgas valitseb, on nõuete rahuldamise järjekord. PankrS § 158 lg 1 kohaselt rahuldatakse pandipidajate nõuded eelisjärjekorras enne teiste võlausaldajate nõudeid ja teiste võlausaldajate nõuded kuuluvad rahuldamisele vaid siis, kui pandipidajate nõuded on täielikult rahuldatud. Sellisel juhul võib tekkida olukord, kus teiste võlausaldajate nõuded võivad üldse jääda rahuldamata. See lähenemine on täielikult vastuolus *pari passu* põhimõttega. Samas, autori arvates, kui pandipidajatele aga sellist eelist ei antaks, muudaks see mõttetuks kogu kohustuse tagamisega seotud asjaõigusliku regulatsiooni ja ohustaks tsiviilkäivet.

Pankrotiseaduses on veel teisigi näiteid võlausaldajate ebavõrdse kohtlemise osas. Näiteks PankrS § 153 lg 2 järgi on pandipidajad vastutavad pankrotimenetluse kulude eest vaid seaduses sätestatud ulatustest. Teistele võlausaldajatele sellist privileegi ette nähtud ei ole. Nemad vastutavad pankrotikulude eest täies ulatuses. Seega on pandipidajad võrreldes nendega asetatud eelisseisundisse.

---

²⁸ United Nations Commission on International Trade Law. Legislative Guide on Insolvency Law. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf, 17.05.2007.

²⁹ R. Koulu. Uusi konkurssilaki. Porvoo 2004, p 54.

³⁰ R. J. Mokal. Priority as Pathology: the *Pari Passu* Myth. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=6417&context=expresso>, 17.05.2007.

PankrS § 34 lg 3 kohaselt teatab haldur igat pandipidajat kirjalikult pankrotiotsusest sõltumata võlausaldajate arvust. Samas kui võlausaldajaid on rohkem, kui 100, ei ole haldur kohustatud ülejäänud võlausaldajaid kirjalikult teatama. Sellisel juhul on ülejäänud võlausaldajate asi, kuidas nad võlgniku pankrotist teada saavad, kas Ametlike Teadaannete kaudu või muul viisil. Seega pandipidajale on igal juhul tagatud pankrotiotsusest teada saamine, teistel võlausaldajatel aga mitte.

Lisaks pandipidajatele on pankrotimenetluses teisigi tegureid, mis võivad luua ebavõrdsust võlausaldajate seas. Nimelt PankrS § 99 näeb ette võlausaldajale võimaluse tasaarvestada oma nõue võlgniku nõudega, kui selline õigus tekkis enne võlgniku pankroti väljakuulutamist ja võlausaldaja nõuet tunnustati võlausaldajate üldkoosolekul. Sellise tasaarvestamise võimalusega antakse paratamatult ühtedele võlausaldajatele eesõigus teise võlausaldajate ees, kuivõrd tasaarvestamise korral ei kuulu võlausaldaja nõue rahuldamisele koos teiste võlausaldajate nõuetega, vaid võlausaldaja nõude rahuldamine toimub võlgniku kohustuse täitmisega tasaarvestust taotlevale võlausaldajale. Sellisel juhul on aga tasaarvestust taotleva võlausaldaja võimalused suuremad, kui teistel võlausaldajatel, saada oma nõue pankrotivara arvel rahuldatud.

Seega saab teha järelduse, et absoluutset võlausaldajate võrdset kohtlemist ei eksisteeri. Ühed võlausaldajad on paratamatult tänu ühiskonnas valitsevatele huvidele paremini kaitstud, kui teised. Kuid siiski tuleks autori arvates teha valikuid, mis ei looks suurt lõhet võlausaldajate vahel ja üritada leida tasakaal erinevate huvide vahel. Põhjendamatu ja ebaõiglane oleks ühtedele võlausaldajatele peajagu suuremate õiguste andmine võrreldes teiste võlausaldajatega.

1.2.2 Võlausaldajate kollektiivsuse põhimõte

Teine oluline pankrotimenetluses valitsev põhimõte on võlausaldajate kollektiivsuse põhimõte. D.G. Baird ja T. H. Jackson on asunud seisukohale, et pankrotimenetlus peab olema kollektiivne ja seda sellepärast, et pankrotimenetluses ei ole üksikut ettevõtte varade omanikku.³¹ Kollektiivsuse tähendab seda, et võlausaldaja peab osalema

---

³¹ D.G. Baird ja T. H. Jackson. Corporate Reorganizations and the Treatment of Diverse Ownership Interests: A Comment on Adequate Protection of Secured Creditors in Bankruptcy. The University of Chicago Law Review, 1984, vol 51, nr 1, p 105.

pankrotimenetluses, et saada oma nõudele rahuldus.³² Pankrotimenetluses osalemise kohustusega võetakse võlausaldajalt individuaalse tegutsemise võimalus.³³ Tavaliselt võlgniku majanduslikust raskustest teada saades püüavad võlausaldajad kasutada erinevaid võimalusi võlgnikult võla kättesaamiseks. Pankrotiavalduse esitamine aga peatab võlausaldajate sellise võidujooksu. Sellise võidujooksu peatumisest on eelkõige huvitatud need võlausaldajad, kelle nõue ei ole muutunud veel sissenõutavaks. Sellisel juhul on nemad kõige suuremas ohus, kuna teistel võlausaldajatel on juba tekkinud võimalus võla sissenõudmiseks, kuid nemad peavad veel ootama. See aga seab ohtu nende võimaluse saada nõue rahuldatud.

Autori arvates saab väita, et pankrotimenetluse algamisel on võlausaldajate õigused võrdselt kaitstud. Nimelt PankrS § 42 kohaselt loetakse pankroti väljakuulutamisega võlgniku võlausaldajate kõigi nõuete täitmise tähtpäev saabunuks ja võlgniku vara muutub pankrotivaraks, mida kasutatakse muuhulgas võlausaldajate nõuete rahuldamiseks (PankrS § 108 lg 1). Samuti lõpevad kõik võlausaldajate poolt algatatud täitemenetlused.³⁴ Seega pankrotimenetluse algamisega lõppeb võlausaldajate individuaalne tegevus ja käivitatakse võlausaldajate kollektiivne menetlus. Autori arvates sõltub võlausaldajate nõuete rahuldamine paljugi nende endi tegevusest. Tõdeda tuleb, et mida varem pankrotiavaldus esitatakse, seda suurem on võimalus saada võlausaldajal oma nõue rahuldatud. Samas pankrotimenetluse algatamine ei sõltu enam võlausaldaja, vaid seadusandja tahtest, kes on määratlenud menetluse algatamise alused. Eeltoodust tulenevalt tuleks seadusandjal ühelt poolt määratleda menetluse algatamise alused, mis takistaksid juba varakult võlausaldajate võidujooksu, samas aga teiselt poolt kaitseksid võlgnikku alusetute avalduste esitamiste eest.

Lisaks pankrotiavaldusele on võimalik võlausaldajate võidujooksu peatada ka hagi tagamise avalduse esitamisega. Nimelt PankrS § 18 lg 1 kohaselt võib kohus pankrotiavalduse tagamiseks rakendada kõiki hagi tagamise abinõusid. Hagi tagamise abinõud on sätestatud tsiviilkohtumenetluse seadustiku (TsMS) §-s 378. PankrS § 18 lg-st 2 võib järeldada, et hagi tagamise avalduse võib esitada ka enne pankrotiavalduse esitamist, kuna hagi on lubatud tagada enne pankrotimenetluse algatamise otsustamist. See aga loob autori arvates paremad võimalused kollektiivse pankrotimenetluse toimumiseks ja pankrotiseadusega püstitatud eesmärkide täitmiseks.

---

³² R. Koulu. Uusi konkurssilaki. Porvoo 2004, p 62.

³³ B. E. Adler. Bankruptcy and Risk Allocation. Cornell Law Review, 1992, vol 77 nr 3, p 445.

³⁴ Vt täitemenetluse seadustik (TMS) § 51 lg 1.

Kui võlgnikul ei ole piisavalt vara võlausaldajate nõuete rahuldamiseks, siis pankrotimenetlus kui kollektiivne menetlus on sellisel juhul kõigi võlausaldajate huvides.³⁵ Autori arvates sellega päris nõustuda ei saa, sest sellisel juhul on kollektiivsus üksnes nende võlausaldajate huvides, kelle nõuded ei kuulu rahuldamisele esmajärjekorras, pandipidajad nende võlausaldajate hulka ei kuulu.

Pankrotimenetluse kollektiivne loomus annab võlausaldajatele kindluse, et probleemid lahendatakse õigesti ja õiglaselt.³⁶ Pankrotimenetlus püüab asetada kõik võlausaldajad võrdsesse olukorda. Samas ei saa väita, et pankrotimenetlus on absoluutselt kollektiivne menetlus. Selle põhimõtte absoluutsust võivad rikkuda, nagu võlausaldajate võrdse kohtlemise puhulgi, järjekordselt pandipidajad. Nimelt, kui pankrotiseadusega on pandipidajatele antud õigus realiseerida vara võlgniku pankrotimenetlusest sõltumata, nagu näiteks Soome pankrotiseaduse kohaselt, pandipidajad saavad tegutseda individuaalselt lahus teistest võlausaldajatest.³⁷ Sellise võimaluse andmisega autori arvates rikutakse võlausaldajate kollektiivsuse põhimõtet. See võib kaasa tuua kollektiivse põhimõttega kaasnevate eesmärkide saavutamata jäämise, nagu näiteks võlgniku vara väärtuse maksimeerimine.

Samas siiski levinum lähenemine on, et ka pandipidajad on kohustatud osalema pankrotimenetluses, näiteks Eestis, Saksamaal, Rootsis. Pandipidajate osalemine seisneb nõuete esitamise kohustuses, pandieseme arvamises pankrotivara hulka, hääletamisõiguse andmises. Sellega kaasneb pandipidajate paratamatu osalemine võlgniku kollektiivses pankrotimenetluses.

Autor leiab, et pandipidajate välistamine kollektiivsest menetlusest ei ole põhjendatud, kui soovitakse saavutada paremaid tulemusi võlgniku pankrotimenetluses. Pandipidajate individuaalne tegutsemine võib paljudel juhtudel muuta võimatuks pankrotiseadusega pandud eesmärkide täitmise, näiteks pankrotivara müümise võimalikult suurt kasu andval viisil või võlgniku tervendamise plaani elluviimise. Selleks, et vältida seda, on mõistlik kaasata kõik võlausaldajad pankrotimenetlusse.

---

³⁵ T.H. Jackson. Avoiding Powers in Bankruptcy. Stanford Law Review, 1984, vol 36, no 3, p 728.

³⁶ International Monetary Fund. "Orderly and Effective Insolvency Procedures: Key Issues". Legal Department International Monetary Fund. 1999. Arvutivõrgus kättesaadav: www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/index.htm, 17.05.2007.

³⁷ vt Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

1.2.3 Muud pankrotimenetluse olulisemad põhimõtted

Lisaks võlausaldajate võrdse kohtlemise ja kollektiivsuse põhimõttele on pankrotimenetluses veel teisigi olulisi põhimõtteid nagu läbipaistvus ja pankrotivara müümine suurimat kasu andval viisil.

Läbipaistvus tähendab seda, et pankrotiseaduses oleks võimalikult täpselt sätestatud võlausaldajate õigused ja kohustused, millises järjekorras võlausaldajate nõudeid pankrotimenetluses rahuldatakse, kas kõigil võlausaldajatel on õigus hääletada ja osaleda pankrotimenetluses või mitte jne. Selle põhimõtte eesmärgiks on anda võlausaldaja võimalus juba tehingu sõlmides ennustada, millised riskid võivad sellega kaasneda. Sellisel puhul on võlausaldajal juba varakult võimalus otsustada, millistel tingimustel ta soovib tehingut sõlmida, näiteks kas ta soovib tehingu täitmiseks tagatist või mitte. Leitud on, et pankrotiseaduse selline läbipaistvus loob usaldust ja võlausaldajal on suuremad võimalused ennustada pankrotimenetluse resultaati.³⁸ Samas, et seda ennustada, eeldab kindlate reeglite sätestamist ja põhimõtete paika panemist, mida ei muudeta mõnda aega hiljem. Näiteks on see oluline, kui võlgnik on võlausaldaja kasuks seadnud pikaajalise tagatise. Siis on oluline pandipidaja jaoks, et tagatise andmisel kehtinud pankrotiseaduse põhimõtteid ei muudetaks hiljem.

Lisaks läbipaistvusele on üheks olulisemaks põhimõtteks peetud ka pankrotivara müümist suurimat kasu andval viisil, mis annab võimaluse rahuldada võlausaldajate nõuded võimalikult suures ulatuses. Selleks, et seda saavutada, eeldab aga võlausaldajate kollektiivset menetlust, sh ka pandipidajate osalemist. Samas peaks pankrotimenetluse eesmärk olema mitte ainult eesõigusnõuete rahuldamine võimalikult suures ulatuses, vaid ka teiste võlausaldajate nõuete rahuldamine. Seda on võimalik aga saavutada üksnes hästi läbi mõeldud pankrotivara müügi. Oluline osa on siinkohal ka võlgniku vara tagasivõitmisel pankrotivarasse. Eelkõige võib see olulist rolli mängida siis, kui kohtu poolt leitaks, et tagasivõitmisele kuulub mõni võlgniku poolt antud tagatis, kuna tagatiseks antud vara on üldjuhul väärtuslik.

Täiendavalt eeltoodule on õiguskirjanduses välja toodud ka teisi põhimõtteid nagu näiteks põhimõtte kaasa aidata rahalistes raskustes oleva ettevõtte parandamisele, kindlustada

---

³⁸ R. Koulu. Uusi konkurssilaki. Porvoo 2004, p 60.

pankrotimenetluses osalejatele ausus ja kompetentsus; likvideerimisel lõpetada ettevõtte tegevus jne.³⁹ Autor ei ole võimalik nimetatud põhimõtteid antud töös lähemalt kajastada, kuna need ei ole otseses seoses antud töö teemaga.

Autori arvates aga peaks iga riik eelpool nimetatud pankrotimenetluse põhimõtteid pankrotiseaduse koostamisel arvesse võtma nii palju kui võimalik. Samas ei ole pankrotiseadusega võimalik kaitsta kõigi võlausaldajate huve. Paratamatult saavad ühede võlausaldajate huvid paremini kaitstud, kui teised. Pankrotiseadusega peaks püüdma tasakaalustada kõikide võlausaldajate huve.⁴⁰

Samuti peab arvestama ka ühiskonnas kehtivate väärtustega. Keskkond, kus kuuluatakse välja võlgniku pankrot on mõjutatud sotsiaalsetest, majanduslikest ja poliitilistest faktoritest. Seega peab riik pankrotiseaduse koostamisel arvestama sellega, millised on tema poliitilised, majanduslikud ja sotsiaalsed huvid.

1.3 Pandipidaja eristaatuse vajadus

V. Finch on leidnud, et tagatis julgustab investoreid investeerima⁴¹ ning Bebhuk ja Fried, et tagatis vähendab laenu võtmisega seotud kulusid⁴², annab võimaluse saada laenu maksmissaalses ulatuses ja pikendab laenu tagasimaksmise perioodi.⁴³ S. L. Schwarcz on asunud ka seisukohale, et pandi andmine kohustuse täitmise tagamiseks on ka üks vahendeid, millega võidakse ära hoida võlgniku pankrotistumine⁴⁴ ja vältida üleinvesteeringi⁴⁵. Need on märksõnad, millele õiguskirjanduses tuginetakse, kui käsitletakse tagatise olulisust võlgniku seisukohalt. Samas tuleb autori arvates tõdeda, et tagatis kui selline ei ole niivõrd oluline võlgniku, kuivõrd võlausaldaja seisukohast. Nimelt asjaõiguseaduse (AÕS) § 276 lg 1 kohaselt on pandiõiguse eesmärgiks tagada

³⁹ R.M. Goode. R.M. Goode. Principles of Corporate Insolvency Law. Third Edition. London 2005, p 5-9.

⁴⁰ The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.worldbank.org/ifa/jpg_eng.pdf, 17.05.2007.

⁴¹ vt V. Finch. Security, Insolvency and Risk: Who Pays the Price? The Modern Law Review, 1999, vol 62, nr 5, p 637.

⁴² L.A. Bebhuk, J.M. Fried. The Uneasy Case for the Priority of Secured Claims in Bankruptcy. The Yale Law Journal, 1996, vol 105, nr 4, p 429. Vt ka G. H. Averch. Bankruptcy laws: what is fair? Arvutivõrgus kättesaadav <http://www.ebrd.com/country/sector/law/insolve/about/fairlaw.pdf>, 17.05.2007.

⁴³ C.D. Booth. A Report on the Proceedings of the Joint Symposium on Insolvency and Secured Transactions. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.insolvencyasia.com/Local_studies/Report%20on%20Joint%20Symposium.htm, 17.05.2007.

⁴⁴ S. L. Schwarcz. The Easy Case for the Priority of Secured Claims in Bankruptcy. Duke Law Journal, 1997, vol 47, nr 3, p 441.

⁴⁵ A. Schwartz. Priority contracts and priority in bankruptcy. Cornell Law Review 1996, vol 82 p 1410.

võlgniku kohuste täitmine võlausaldaja ees. Seega on tegemist võlgniku poolt võlausaldajale antava kohustuse täitmise garantiiga ja oluline eelkõige võlausaldaja seisukohalt.

AÕS § 277 lg 1 kohaselt võib pantida asju ja varalisi õigusi, mille pantimine ei ole seadusega keelatud. Praktikast kõige levinumateks pandiesemeteks asjad, so kinnisasi ja vallasasi. Kinnisasi omab samas seejuures majanduslikus tähenduses suuremat tähendust, kui vallasasi. Vallaspanti kasutatakse enamasti väiksemate ja lühiajalistemade kohustuste tagamiseks.⁴⁶

G. McCormack on leidnud, et pandi eesmärgiks on sundida võlgnikku endale võetud kohustust täitma, maksimeerida pandipidaja võimalusi nõude rahuldamisel, koondada kontrolli, st innustada võlgnikku kohustust täitma⁴⁷, maandada võlausaldaja riske jne. Kuid kõige olulisem tähendus pandiõigusel on siis, kui võlgnik peaks kohustuse täitmise käigus pankrotistuma. See on ka üks olulisemaid põhjuseid, miks krediitiasutused taotlevad tagatist.⁴⁸ Pikaajalise laenu andmisel on selline risk väga suur. Pandiõiguse olemasoluga, aga see risk väheneb märgatavalt ja võlgniku pankrotistumisel saab seda autori arvates käsitleda, kui võlausaldaja päästeparve.

AÕS § 280 kohaselt on pandiga tagatud nõuded eelistatud kõikidele teistele nõuetele panditud vara suhtes. Seega pandipidajate nõuded kuuluvad rahuldamisele enne teiste võlausaldajate nõudeid. Nimetatud põhimõttest on lähtunud paljud riigid, sh Eesti, Soome, Leedu, Läti, Saksamaa jne. J.J. Kilborn on sellise põhimõtte järgimist on põhjendatud võlausaldajale turvatunde loomise vajadusega.⁴⁹ Juhul, kui võlausaldajatel puuduks selline turvatunne, muudaks see raskemaks ja kulukaks laenu taotlemise ning

---

⁴⁶ P. Pärna. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2004, lk 433.

⁴⁷ G. McCormack. G. McCormack. Secured Credit under English and American Law. United Kingdom 2004, p 3.

⁴⁸ O.L. Rechtsanwalt. The Inclusion of Security Rights in Insolvency Proceedings under European Law. INSOL Europe Annual Congress 2003. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.insol-europe.org/downloads/congress/2003/Liersch_Full_Paper.pdf, 17.05.2007.

⁴⁹ J.J. Kilborn. Securing Russia's Future: A Plea for Reform in Russian Transaction Law. Michigan Law Review, 1996, vol 95, nr 1, p 256.

ühtlasi avaldaks mõju majandusele tervikuna. Samuti pandipidajatele eelisõiguse mitteandmisel oleks see vastuolus tagatisõiguse majandusõigusliku eesmärgiga.⁵⁰

Asutud on seisukohale, et pandiõigus ei vähenda pankrotivara.⁵¹ Autori arvates sellega päris nõustuda ei saa. Kui võlgnik annab tagatise võlausaldajale, siis see suurendab teiste võlausaldajate riski ja vähendab pankrotivara väärtust.⁵² Eriti vähendab see pankrotivara väärtust siis, kui pandipidajal on õigus pandiese realiseerida võlgniku pankrotimenetlusest sõltumata. Samas on leitud, et tegemist ei ole siiski ebaõiglusega, kuna lepingu sõlmides on pooled vabad otsustama, millistel tingimustel nad soovivad lepingut sõlmida. Lepingu sõlmimisel on igal võlausaldajal võimalus otsustada, millist riski ta soovib kanda.⁵³ Samas on M.D. Jacobson asunud seisukohale, et pant kindlustab siiski eelkõige kohustuse täitmise “vanematele” pandipidajatele, kui “hilisematele” pandipidajatele.⁵⁴

Lisaks sellele, et pandiõigus vähendab vara, on see ka kulukas. Carlson on asunud seisukohale, et kulukas ei ole iseenesest pandi seadmine, vaid võlgniku poolt vabaduse kaotamine ja tegutsemise võime piiramine. Täiendavalt sellele ei saa võlgnik talle kuuluvat vara ilma pandipidaja nõusolekuta ka müüa.⁵⁵

T.M. Buckwold on leidnud, et pandipidajate ülisuur tagatud kohustus võib kaudselt soodustada ka mittetagatud nõuete maksmajätmist ning põhjustada sellega võlgniku enda või teiste võlausaldajate poolt pankrotiavalduse esitamise.⁵⁶

Eeltoodust nähtub, et lisaks pandi seadmise positiivsetele külgedele, on seal seejuures ka mitmeid negatiivsed küljed ning mis ei ole sugugi vähem olulised.

---

⁵⁰ vt O.L. Rechtsanwalt. The Inclusion of Security Rights in Insolvency Proceedings under European Law. INSOL Europe Annual Congress 2003. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.insol-europe.org/downloads/congress/2003/Liersch_Full_Paper.pdf, 17.05.2007.

⁵¹ The World Bank. Report of Working Group on Debtor and Creditor Rights. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/LAWANDJUSTICE/GILD/0,,contentMDK:20154449~menuPK:146222~pagePK:64065425~piPK:162156~theSitePK:215006,00.html>, 17.05.2007.

⁵² V. Finch. Security, Insolvency and Risk: Who Pays the Price? The Modern Law Review, 1999, vol 62, nr 5, p 660.

⁵³ V. Finch. Security, Insolvency and Risk: Who Pays the Price? The Modern Law Review, 1999, vol 62, nr 5, p 660.

⁵⁴ M.D. Jacobson. The Secured Creditor's Right to Full Liquidation Value in Corporate Reorganization. The University of Chicago Law Review 1975, vol 42, nr 3, p 511.

⁵⁵ D. Gray Carlson. On the Efficiency of Secured Lending. Virginia Law Review, 1994, vol 80, nr 8, p 2190.

⁵⁶ T.M. Buckwold. Holding the High Ground: the position of secured creditors in consumer bankruptcies and proposals. Osgoode Hall Law Journal 1999, vol 37, nr 1, p 278.

Vaieldud on selle üle, kas on ikkagi põhjendatud pandipidajatele sellise eelisõiguse andmine teiste võlausaldajate ees võlgniku pankrotimenetluses. Peamiselt on sellisele eelisele vastuväiteid esitades tuginetud pankrotimenetluses valitsevale võlausaldajate kollektiivsuse ja võrdse kohtlemise põhimõttele. Autor leiab, et pandipidajatele selliste eeliste andmine on igati põhjendatud, kuna vastasel juhul muutuks küsitavaks pandiõiguse tähendus. Pandiõiguse kehtivust ei saa siduda võlgniku majandusliku olukorraga. Vastasel juhul ohustaks see tsiviilkäivet.

2.PANKROTIMENETLUSE ALGATAMATA JÄTMINE, PANDIPIDAJATE HÄÄLETAMINE JA OSALEMISE VAJADUS PANKROTIMENETLUSES

2.1 Pankrotimenetluse algatamata jätmine

Võlgniku pankrotimenetluse algatamiseks peab kas võlgnik ise või võlausaldaja esitama pankrotiavalduse. Samas pankrotiavalduse esitamine ei too kaasa võlgniku pankrotimenetluse automaatset algatamist. Kohus peab eelnevalt kontrollima kas ei esine pankroti algatamiseks mõni seadusest tulenev takistus, ja kui takistust ei esine, pankrotimenetluse algatamata.

PankrS § 15 lg 2 on sätestatud pankrotimenetluse algatamata jätmise alused. Autori arvates on selliste algatamata jätmiste aluste sätestamine seaduses igati vajalik, et tagada võlgniku huvide parem kaitse ja vältida põhjendamatute avalduste esitamist. PankrS § 15 lg-st 2 nähtub, et võlgniku pankrotimenetluse algatamata jätmise aluseks on muuhulgas ka võlgniku poolt võlausaldaja kasuks seatud pandiõigus. Pandiõigus võib olla seejuures seatud mistahes võlgniku varale.⁵⁷ Sellise lähenemise on omaks võtnud ka teised riigid nagu näiteks Läti ja Leedu.

Taanis on aga pandipidajal keelatud pankrotiseadusega pankrotiavalduse esitamine üldse⁵⁸. Autori arvates tõenäoliselt tahetakse sellega välistada koheselt kohtule alusetute avalduse esitamine. Samas aga rikutakse sellega pandipidaja huve, kui pandieseme väärtus ei kata täielikult võlausaldaja nõuet. Sellise sättega välistatakse pandipidaja õiguste kaitsmine ka, kui viimane on võrdsel positsioonil teiste võlausaldajatega.

Rootsis on pandiga tagatud nõude olemasolu pankrotimenetluse väljakuulutamata jätmise aluseks (vt 2. peatükk § 10).

1992.a. aastal Eestis vastuvõetud pankrotiseadusega⁵⁹ algatati võlgniku pankrotimenetlus pankrotiavalduse esitamisel, hoolimata sellest, kas võlausaldaja nõue oli pandiga tagatud või mitte. 1996.a. antud põhimõtet muudeti. Selline automaatne algatamine võib kaasa tuua segadusi, kui puudub tegelikult vajadus pankrotimenetluse algatamiseks, näiteks kui

---

⁵⁷ Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

⁵⁸ ingl. keeles "Danish Insolvency Law", 22.05.1996 no 382, edaspidi Taani pankrotiseadus, vt § 20.

⁵⁹ 31.12.2003 kehtivuse kaotanud pankrotiseadus (edaspidi varem kehtinud pankrotiseadus).

võlausaldaja saab nõude rahuldatud pandieseme arvel. Sellisel juhul saavad kahjustatud võlgniku huvid kui ka majandustegevus.

Samas ei ole pelgalt pandiõiguse kui sellise olemasolu pankrotimenetluse algatamata jätmise aluseks. Lisaks sellele peab olema täidetud veel teinegi tingimus. Nimelt pandiõigus peab olema nõuet turvav⁶⁰, st võlausaldaja nõue peab olema pandiga täielikult tagatud. See eeldab et pandieseme väärtusega on kaetud kogu pandipidaja nõue võlgniku vastu, so nii põhinõue kui ka kõrvalnõuded ning kulutused, so menetluskulud, asja müügiga seotud kulutused ja pandipidaja poolt pandieseme säilimiseks tehtud vajalikud kulutused (AÕS § 279 lg 4 ja 6). Probleem tekib aga seoses sellega, et kuidas kindlaks teha, kas pandieseme väärtusest ikka piisab pandipidaja nõuete rahuldamiseks või mitte ja kui selgub, et pandieseme väärtus ei ole piisav pandipidaja nõude rahuldamiseks, kas ka siis nõude tagamata osas ei ole pandipidajal õigus esitada pankrotiavaldust.

Tartu Maakohtu 22. detsembri 1999 otsusega tsiviilasjas nr 2-530/99⁶¹ jättis kohus võlausaldaja pankrotiavalduse rahuldamata põhjendusel, et võlausaldaja nõue oli pandiga täielikult tagatud. Maakohus leidis, et kuna pandieseme müügihind selgub alles eseme müümisel, siis lähtuvalt sellest ei olnud eelnevalt võimalik tuvastada, kas pandieseme müügist saadud rahast piisab pandiga tagatud nõude rahuldamiseks või mitte. Võlausaldaja esitas kohtuotsuse peale apellatsioonikaebuse, kus ta märkis, et pandieseme hinda ei ole pandilepingus märgitud, mistõttu ei saa tõendada pandilepinguga asjaolu, et nõue on täielikult tagatud. Samas märkis pandipidaja, et AÕS § 29 lg 3 kohaselt loetakse asja väärtuseks selle harilikku väärtust, kui seaduses või tehinguga ei ole sätestatud teisiti. Nimetatud sätte lõige 2 kohaselt on asja harilik väärtus selle kohalik keskmine müügihind. Tulenevalt sellest on väär kohtu seisukoht nagu ei oleks pandieseme väärtust võimalik tuvastada enne selle müümist.

Tartu Ringkonnakohus jättis 13.04.2000 otsusega nr II-2-139/00⁶² apellatsioonikaebuse rahuldamata põhjendusel, et kuna panditud asja müük võib toimuda erinevatel viisidel, samuti arvestades, et panditud asja müügist saadud rahast arvatakse maha müügikulud, ei

---

⁶⁰ Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

⁶¹ otsus kättesaadav Tartu Maakohtu arhiivist.

⁶² Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarturk.just.ee/2000/tm/t/139.HTM>, 17.05.2007.

ole põhjendatud ka olukorras, kus pandilepingus puudub pandihind, lähtuda asja harilikust väärtusest. Pandieseme müügihind selgub selle müümisel ja müümisel kujunev hind ei ole seotud asja hariliku väärtusega, seetõttu pankrotimenetluse ei saagi tuvastada, kas pandieseme müügist saadud rahast piisab tagatud nõude rahuldamiseks või mitte.

Riigikohus 12.03.1998 on otsuses nr 3-2-1-31-98⁶³ märkinud, et pandieseme müügihind selgub selle müümisel ning pankrotimenetluse algatamise otsustamisel ei saa tuvastada, kas pandieseme müügist saadud rahast piisab tagatud nõude rahuldamiseks või mitte.

Kohtute seisukohtade kohaselt toob pandi olemasolu kaasa automaatselt pankrotimenetluse algatamata jätmise. Sellise seisukohaga aga autori arvates nõustuda ei saa. Kohus peaks hindama pandieseme turuväärtust ja kui selgub, et pandipidaja nõue ei ole täielikult kaetud, siis vajadusel nõude tagamata osas algatama võlgniku pankrotimenetluse. Vastasel juhul, kui kohus seda ei tee, oleks see vastuolus pankrotiseaduse mõttega. Pandipidaja nõuet tagamata osas tuleb käsitleda nagu kõigi ülejäänud võlausaldajate nõuedeid. Pandiga tagamata osas ei ole pandipidaja nõue pankrotiseaduse kohaselt pankrotimenetluse algatamata jätmise aluseks.

Pankrotimenetluse algatamata jätmiseks tagatise alusel on veel teinegi võimalus. Nimelt PankrS § 15 lg 2 p 6 kohaselt jätab kohus pankrotimenetluse algatamata, kui võlgnik või kolmas isik on enne pankrotimenetluse algatamist andnud piisava tagatise kohustuse täitmiseks. See eeldab, et kolmas isik isik vastutab võlausaldaja ees nagu tegemist oleks tema enda kohustusega. Kolmanda isiku poolt antav tagatis peab katma seejuures võlausaldaja kõik nõuded. Samas kolmanda isiku poolt tagatise andmisega kaasneb ka risk. Juhul, kui kolmas isik peaks pankrotistuma, siis tõenäoliselt kaasneb sellega võimalus, et võlgniku nõude tagamiseks antud pant kuulub tagasivõitmisele kolmanda isiku pankrotivarasse. Juhul, kui võlgnik oma kohustust ei täida ja kolmas isik on pankrotistunud, siis on nn pandipidaja tagasi esialgses olukorras.

Läti pankrotiseadusega on pandipidajatele otseselt ette nähtud võimalus esitada pankrotiavaldus, kuid seda vaid juhul, millises osas nõue ei ole pandiga tagatud (Läti pankrotiseadus § 37 lg 2). Seega sellise lähenemise puhul tuleb autori arvates eeldada, et pankrotiavalduse esitamisega esitab pandipidaja ka tõendid pandieseme väärtuse kohta,

---

⁶³ RT III 1998, 9, 101.

mille alusel kohus saab hinnata, kas tegemist on põhjendatud pankrotiavalduse esitamisega või mitte. Samas ei saa kohus tugineda vaid ainult sellele, tal tuleks välja selgitada ka omaltpoolt pandieseme väärtus võlgniku huvide kaitseks.

2.2 Pandipidajate hääletamisõigus

2.2.1 Pandipidajate hääletamisõiguse probleem

Võlausaldajate koosolek on pankrotimenetluse kõrgeim otsustusorgan⁶⁴, kes teostab oma õigusi läbi kollektiivse hääletamise. Üldjuhul annavad võlausaldajad oma hääle koosolekul, kuid seoses sidevahendite arenguga on sinna kõrvale tekkinud ka muud võimalused, näiteks hääletamine elektrooniliselt. Hääletamisõiguse eesmärgiks on võlausaldajatele pankrotiseadusega pandud ülesannete täitmine, st teha otsuseid neile seadusega lahendada antud küsimuste osas. Lisaks annab hääletamisõigus võlausaldajatele ka võimaluse kontrollida kogu pankrotimenetlust tervikuna.

Hääletamisõigus on võlausaldajatel, kes esitasid nõude. Samas võib mitmete riikide pankrotiseadustest leida hääletamisõiguse osas ka erandeid. Selliseid erandeid rakendatakse peamiselt pandipidajatele. Pandipidajate hääletamisõigust on püütud piirata võrreldes teiste võlausaldajatega ja seda eriti just likvideerivas pankrotimenetluses. Samas on näiteid, kus pandipidajate hääletamisõigust piiratakse ka saneerivas pankrotimenetlusest, kuid sellest kõigest juba järgimistes alapunktides.

Pandipidajate hääletamisõiguse piiramise vajadust saab eelkõige põhjendada teiste võlausaldajate huvide kaitsmise vajadusega. Kui pandipidaja nõue on pandieseme väärtusega täielikult kaitstud, siis puudub igasugune vajadus talle hääleõiguse andmiseks, kuivõrd tema huvid on tagatud pandieseme väärtusega ja tulenevalt sellest ei mõjuta pankrotimenetlus ka tema õigusi. Samas, kui pandipidajate hääletamisõigus jääb piiramata, võib see kaasa tuua kahjulikke tagajärgi teiste võlausaldajate jaoks, eriti kui pandieseme väärtus moodustab olulise osa pankrotivarast, kuivõrd näiteks võib tekkida olukord, kus pandipidajal on võimalik oma hääleteenamusega takistada tervendamiskava elluviimist või otsustada pankrotivara müük likvideerivas pankrotimenetluses ebasoodsatel

---

⁶⁴ R. Koulu. Uusi konkurssilaki. Porvoo 2004, p 221.

tingimustel teiste võlausaldajate jaoks. Pandipidajate hääletamisõiguse piiramise vajadust on toetanud ka Maailmapank oma soovitus⁶⁵.

Autori arvates tuleks eraldi käsitleda pandipidajate hääletamisõigust saneerivas ja likvideerivas pankrotimenetluses, kuna lähtuvalt menetluse liigist on pandipidajatele seatud erinevad piirangud. Sellist vahetegemist võib pidada põhjendatuks tulenevalt nende kahe menetluse erinevatest eesmärkidest.

2.2.2 Pandipidajate hääletamisõigus likvideerivas pankrotimenetluses

Likvideeriva pankrotimenetluse puhul on pandipidajate hääletamise osas kolm lähenemist. Esimene lähenemine on see, et kõigil võlausaldajatel, kaasa arvatud ka pandipidajatel, on hääletamisõigus. Selline lähenemine on omaks võetud näiteks Soomes (KonkL 15. peatükk § 3), Venemaal (§ 12) ja Eestis (PankrS § 82 lg 1). Pandipidajale antavate hääle osakaal sõltub tema nõude suurusest. Autor leiab, et pandipidajale hääletamisõiguse andmine likvideerivas pankrotimenetluses on igati põhjendatud, kui enne pandipidaja nõude rahuldamist kuuluvad pankrotivarast väljamaksmisele näiteks pankrotimenetlusega seotud kulud ja enne pandipidaja nõude rahuldamist rahuldatakse massivõlausaldajate nõuded. Sellised juhul kulutuste kandmine või eespool rahuldamisele kuuluva nõude rahuldamine puudutab otseselt ka pandipidajat. Sellisel juhul väheneb pankrotivara suurus ja ka pandipidaja on kohustatud nendest kulutuste kandmisest osa võtma. Seega, kui võetakse pandipidajalt sellisel juhul hääletamisõigus, puuduks tal võimalus pankrotivara vähenemisele vastu vaielda ja enda huvisid kaitsta. Samas ülejäänud võlausaldajatel on see võimalus olemas hääletamisõiguse teel.

Teine lähenemine on see, et pandipidajad ei saa osaleda hääletamisel, üksnes vaid erandjuhul.⁶⁶ Seda lähenemist võib pidada mõistlikuks juhul, kui pandipidajate nõuded rahuldatakse enne kõiki teisi nõudeid või nad saavad pandieseme realiseerida pankrotimenetlusest sõltumata. Sellisel juhul puudub vajadus hääleõiguse andmiseks

---

⁶⁵ vt The World Bank. Effective Insolvency Systems: Principles and Guidelines. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www1.worldbank.org/finance/assets/images/DL_2_2_consultation.pdf, 17.05.2007. Vt p 41.

⁶⁶ vt InsO § 237 kohaselt võib pandipidaja hääletada likvideerivas pankrotimenetluses üksnes siis, kui võlgnik on tema ees isiklikult vastutav või kui nad loovutavad oma pandiõiguse või kui nende nõuet ei õnnestu täies ulatuses rahuldada pandieseme arvel. Sellisel juhul on pandipidajal hääletamisõigus ulatuses, millises jääb tema nõue rahuldamata.

pandipidajale, kuna esiteks on tema huvid igati tagatud, teiseks võivad tema eesmärgid erineda teiste võlausaldajate omadest ja kolmandaks võib pandipidaja hääl muuta pankrotimenetluses tehtavate otsuste tulemust, milline tulemus aga ei pruugi olla ülejäänud võlausaldajatele kasulik. Pandipidajatele hääletamisõiguse mitteandmise juures näeb autor teise probleemina asjaolu, kui pandipidaja nõue jääb teatud ulatuses rahuldamata, kuna panditud eseme müügist ei õnnestunud saada piisavalt vahendeid nõude rahuldamiseks. Seega tekib olukord, kus pandipidaja rahuldamata nõude, st pandiga mitte tagatud, osa kuulub rahuldamisele koos ülejäänud võlausaldajate nõuetega. Juhul, kui võtta pandipidajalt hääletamisõigus sellisel juhul, siis võivad jääda tema huvid kaitseta. Sellist situatsiooni oleks autori arvates võimalik vältida, kui selgitatakse, kas siis halduri või vastava eksperdi poolt eelnevalt välja pandieseme väärtus. Taani pankrotiseaduse kohaselt määrab eeldatava pandieseme väärtuse kohus ja tulenevalt sellest ka pandieseme arvel rahuldamata jääva osa suuruse (vt Taani pankrotiseaduse 14. peatükki). Sellises olukorras on juba varakult võimalik arvesse võtta, millises suuruses võib jääda pandipidaja nõue rahuldamata ja arvestada sellega ka pandipidajale hääletamisõiguse andmisel.

Kolmas seisukoht on, et pandipidajad võivad likvideerivas pankrotimenetluses hääletamisest osa võtta, kui nad loobuvad oma eesõigusest. Selline lähenemine on näiteks rakendust leidnud Lätis⁶⁷. Autori arvates puudub sellel reeglil üldjuhul igasugune mõte. Juhul, kui pandipidaja loobub oma eesõigusest likvideerivas pankrotimenetluses, siis puudub tal tõenäoliselt igasugune võimalus enda nõue rahuldada saada. Seda põhjusel, et eesõigusest loobumisega muutub pandipidaja tavaliseks võlausaldajaks ja tema nõue kuulub rahuldamisele üldises korras koos teiste võlausaldajatega. Seega, et pandipidaja oma eesõigusest loobuks, selleks peaks olema väga mõjuv põhjus. Eelkõige võib see juhtuda siis, kui pandipidaja juba alguses leiab, et pandieseme müügist saadav tulu jääb napiks, samas aga näeb ta muid võimalusi, kuidas pankrotivara oluliselt suurendada ja seoses sellega, et menetlust mõjutada, loobub ta oma eesõigusest hääletamisõiguse kasuks. Näiteks kui võlgniku pankrotimenetluses on tavaliseks võlausaldajaks pandipidaja tütarettevõtte, kelle majanduslik olukord ei pruugi olla kõige parem ja tal on piisavalt suured võlad. Et aga võlgu tasuda, peab ta saama selleks rahalisi vahendeid võlgniku pankrotipesast. Sellisel juhul võib pandipidaja olla huvitatud sellest, et tütarettevõtte nõue

---

⁶⁷ vt Läti pankrotiseaduse § 68 lg 4.

saaks võimalikult suures ulatuses rahuldatud ja pandipidaja on valmis ohvriks tooma oma eelisõiguse. Muudel juhtudel selliseks sammu tegemiseks pandipidajal põhjust ei ole.

2.2.3 Pandipidajate hääletamise õigus tervendamise korral

Nagu likvideeriva pankrotimenetlused puhulgi on ka saneeriva pankrotimenetluse korral pandipidajate hääletamise osas mitu lähenemist. Esimene lähenemine on see, et pandipidajatele ei anta hääletamise õigust võlgniku tervendamise korral. Sellest lähenemisest on lähtunud ka Eestis (PankrS § 181 lg 1). Seda aga eeldusel, et pandipidaja nõue on pandiga täielikult tagatud. Sellist olukorda on peetud põhjendatuks õigusühiskonnas, kus pandipidajatel on õigus pandiese realiseerida võlgniku pankrotimenetlusest sõltumatult.⁶⁸ Autor leiab, et sellisel juhul on see tõesti põhjendatud. Eestis pandipidajal selline võimalus pankrotiseaduse järgi aga puudub. Kuid kui tegemist on olukorraga, kus pandipidajal selline võimalus puudub, kas ka siis on õigustatud tema ilma jätmise hääletamise õigusest? Autor leiab, et mitte, kuna võlgniku tervendamise aja jooksul asja väärtus võib näiteks väheneda, kas siis välistegurite mõjul või siis asja kasutamise käigus võlgniku teiste võlausaldajate huvides. Sellisel juhul justkui puuduks pandipidajal võimalus oma sõna sekka öelda ja vältida talle ebasoodsat olukorda. Samas tavaliselt tekib selline olukord asja kasutamise käigus pikemal perioodil. Selliseks puhuks on aga PankrS § 181 lg-s 2 ettenähtud pandipidaja kaitse. Nimelt kui kompromissettepanekuga soovitakse välistada pandipidaja pandiõiguse maksmapanek rohkem kui 90 päevaks, siis sellisel korral saab pandipidaja hääletamisõiguse. Selline säte peaks pandipidajas looma suurema kindlustunde kogu kompromissi menetluse osas üldiselt ja samuti oma positsioonis võlgniku pankrotimenetluses.

Samas ei ole pandipidajatelt Eesti pankrotiseaduse kohaselt hääletamisõigust kompromissi korral täielikult ära võetud ka siis, kui pandiõiguse maksmapanek on takistatud lühemaks ajaks, kui 90 päeva. PankrS § 181 lg 1 esimese lause kohaselt ei saa pandipidajad vaid hääletada osas, milles nende nõue on tagatud. Osas, milles nende nõue ei ole pandiga tagatud, st nõude osa, mis jääb pandieseme arvel rahuldamata, on neil

---

⁶⁸ United Nations Commission on International Trade Law. Legislative Guide on Insolvency Law. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf, 17.05.2007.

samad õigused teiste võlausaldajatega hääletamisel. See on ka igati põhjendatud, kuna pandieseme arvel rahuldamata jäänud nõude osa kuulub rahuldamisele üldises korras.

Saksamaal on asutud seisukohale, et pandipidajatele tuleb anda hääletamise õigus võlgniku tervendamise korral sõltumata sellest, kas ta nõue on osaliselt või täielikult tagatud (InsO § 238 lg 1). Autori arvates võib seda pidada põhjendatuks siis, kui pandipidajad on otseselt mõjutatud tervendamise plaanist ja tänu sellele puudub neil võimalus lähiaja jooksul pandieseme arvelt saada rahuldust. Sellega paratamatult piiratakse pandipidajate õigusi rohkem, kui neid oleks piiratud likvideerivas pankrotimenetluses. Likvideerivas pankrotimenetluses tõenäoliselt toimuks panditud asja realiseerimine palju kiiremini. Tulenevalt sellest on põhjendatud ka pandipidajatele hääleõiguse andmine.

Juhul, kui pandipidajale on antud hääleõigus võlgniku saneerivas pankrotimenetluses, siis sellisel juhul tekib küsimus, kuidas peaks toimuma hääletamine. Saksamaa (InsO § 243) ja Läti pankrotiseaduse (§ 57 lg 5) järgi toimub võlausaldajate hääletamine gruppides. Grupid moodustatakse vastavalt nõuete järkudele. Iga grupi sees toimub hääletamine ja grupi hääletamise tulemus liidetakse teiste gruppide tulemustega. Eesti ja Soome pankrotiseaduse järgi gruppides hääletamist ei toimu, vaid eelistatakse, et kõik võlausaldajad hääletaksid ühe rühmana. Mõlema hääletamise võimaluse puhul on oma positiivsed ja negatiivsed küljed. Pandipidajate huvides on pigem võlausaldajate hääletamine ühe rühmana, kuna näiteks, kui pandipidajatele kuulub enamus kogu hääle arvust, siis on neil kergem ellu viia oma eesmärk, see aga ei pruugi samas olla kasulik ülejäänud võlausaldajate jaoks. Gruppides hääletamine pandipidajale selliseid võimalusi ei pruugi pakkuda, kuna erinevate gruppide hääled liidetakse ja võib juhtuda, et pandipidajatel ei õnnestu oma tahtmist saada ja pigem jääb peale ülejäänud võlausaldajate soov. Nagu nähtub on üks hääletamise võimalus pandipidajate huvides ja teine teiste võlausaldajate huvides. Samas on üsna raske leida viisi, kus kõigi võlausaldajate huvid oleksid võrdselt kaitstud.

2.3 Pandipidajate osalemine pankrotitoimkonna töös

Pankrotiseadus näeb ette võimaluse pankrotitoimkonna loomiseks, kelle peamisteks ülesanneteks PankrS § 73 lg 1 järgi halduri tegevuse üle valvamine ja kõigi võlausaldajate huvide kaitsmine. Seejuures aga tekib küsimus, kes on need isikud, kes saavad pankrotitoimkonda kuuluda ja seadusega pandud ülesandeid täita, kas nendeks võivad olla ka pandipidajad. Pankrotiseaduses ei ole konkreetselt sätestatud, et ka pandipidajad võiksid kuuluda pankrotitoimkonda. Kuid sellele küsimusele võib vastata jaatavalt PankrS § 74 lg 2 tõlgendamise kaudu. Nimetatud sätte kohaselt peavad pankrotitoimkonda kuuluma nii suuremate kui ka väiksemate nõuetega võlausaldajate poolt esitatud isikud. Seega võib järeldada, et ka pandipidajatel on õigus kuuluda pankrotitoimkonda.

Läti pankrotiseaduse § 9 lg 3 kohaselt võivad pankrotitoimkonda võivad kuuluda üksnes isikud, kes on õigustatud hääletama. Antud seaduse § 6 lg 3 järgi pandipidajatel likvideerivas pankrotimenetluses hääletamise õigust ei ole. Tulenevalt sellest saab järeldada, et pandipidajad pankrotitoimkonda likvideerivas pankrotimenetluses kuuluda ei saa. Saneeriva pankrotimenetluse osas on Lätis asunud aga teistsugusele seisukohale. Viimati nimetatud sätte järgi on pandipidajatel saneerivas pankrotimenetluses hääletamisõigus kogu nõude ulatuses. Kuivõrd pandipidajatel on hääletamisõigus saneerivas pankrotimenetluses, siis võib eeldada, et sellisel juhul tekib ka pandipidajal õigus kuuluda pankrotitoimkonda.

Mis aga toob pankrotitoimkonda mittekuulumine kaasa pandipidaja jaoks? See võib kaasa tuua selle, et pandipidajate huvid ei ole sellisel määral kaitstud, kui teiste võlausaldajate, kuna nende peamine eesmärk on ikkagi enda huvidest lähtuvate otsuste tegemine. Need otsused aga ei pruugi alati meeltemööda pandipidajate jaoks ja seda eriti siis, kui pandipidaja nõue ei ole pandiga täielikult tagatud. Seega autori arvates tuleks ikkagi eelista võimalust, kus kõigi võlausaldajate gruppide esindajatel oleks võimalus osaleda pankrotitoimkonna töös. Sellisel juhul saaksid kõigi võlausaldajate huvid võrdselt kaitstud. Sellist seisukohta on toetanud ka UNCITRAL oma soovitusetes.⁶⁹

---

⁶⁹ United Nations Commission on International Trade Law. Legislative Guide on Insolvency Law. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf, 17.05.2007.

2.4 Pandipidajate osalemise vajadus pankrotimenetluses

Kui väljaspool pankrotimenetlust on pandipidajal võimalus realiseerida pandiese oma nõude rahuldamiseks teiste võlgniku võlausaldajate huvidest sõltumata, siis võlgniku pankrotimenetluses see siiski nii lihtne ei ole. Pankrotimenetluses valitseva kollektiivsuse põhimõttest lähtuvalt tuleb arvesse võtta kõigi võlausaldajate huve, st müüa võlgniku vara võimalikult kallilt ja rahuldada kõigi võlausaldajate nõuded võimalikult suures ulatuses. See aga, et seda saavutada eeldab autori arvates kõigi võlausaldajate, sh ka pandipidajate, osalemist pankrotimenetluses.

Enamus juhtudel sätestatakse pandipidajate osalemine pankrotiseadusega, kuid on siiski ka võimalus, et see otsustakse kohtu poolt nagu näiteks Soomes.⁷⁰ Seega võib eristada pandipidaja osalemist seaduse ja kohtuotsuse alusel võlgniku pankrotimenetluses. Eestis osalevad pandipidajad pankrotimenetluses seaduse alusel ja seda tulenevalt PankrS § 108 lg-st 2, mille kohaselt kuulub võlgniku pankrotivara hulka kogu tema vara, so vara mis tal oli enne pankroti väljakuulutamist, see nõutakse või võidetakse tagasi või mille võlgnik omandab pankrotimenetluse ajal. Selles põhimõttest on lähtunud ka Saksamaa. Soomes, nagu ka mainitud sai, otsustakse pandipidaja osalemine kohtu otsusega. Küsimus tekib, miks aga ei rakendata seaduse alusel osalemist. Põhjendus on lihtne. Nimelt Soome pankrotiseaduse järgi on pandipidajatel õigus pandieset võlgniku pankrotimenetlustest sõltumata realiseerida. Kui aga haldur leiab, selle olevat ebasoodne teatud olukorras, näiteks võlgniku tervendamise korral, siis tal on võimalus kohtult taotleda keelu rakendamist pandieseme realiseerimise osas. Autori arvates, kui pandipidaja osalemine on määratud seadusega, siis see annab talle juba eelnevalt kindla teadmise osalemise kohustuse osas ja võimaluse arvestada sellega kaasnevate riskidega. Samuti peatab see pandipidaja igasuguse individuaalse tegevuse. Kohtu poolt igal juhul eraldi osalemise kohustuse määramisel tekitab see ainult ebakindlust pandipidajate seas ja võib olla võimalik, et pandipidaja on hakanud juba tegema toiminguid pandieseme realiseerimiseks. Kohtu otsuse alusel pandipidaja osalemisel ei või viimane kunagi ette teada, mis teda ees ootab, kuid samas neil on siiski teadmine, et mingi võimalus neil osalemise kohustuseks ja nad saavad eelnevalt juba sellega ka arvestada. Autor pooldab pandipidajate osalemist pankrotimenetluses seaduse alusel ja seda just eelkõige lähtuvalt

---

⁷⁰ vt Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

pankrotimenetluse eesmärkidest, nagu vara väärtuse maksmeerimine, kollektiivsus, võrdne kohtlemine ja samuti aja kokkuhoid, mis võib kuluda mõttetutele kohtuvaidlustele. Ka Bebhuk ja Fried on pooldanud oma artiklis pandipidaja seaduslikku osalemist, märkides põhjendusena, et see aitab takistada pandipidajal hävitada võlgniku pankrotivara.⁷¹

Küsimus pandipidajate osalemise osas võib tekkida, et miks nad pankrotimenetluse jaoks ikkagi nii vajalikud ning miks ilma nendeta ei ole võimalik saavutada püstitatud eesmäärke. Sellele võib vastata järgmiselt. Tavaliselt on näiteks ettevõtete puhul tagatiseks antud tootmiseks olulises hooned ja/või nendes asuvad seadmed, mis tihtipeale moodustavad ka olulise osas pankrotivara väärtusest. Juhul, kui vabastada pandipidaja selliselt puhul pankrotimenetlusest osalisemisest, võib see ohtu seada ettevõtte tervendamise või vara müügist saadava tulemi suuruse. Tavaliselt on võlgniku tervendamise korral panditud esemed vajalikud ettevõtte tegevuse jätkamiseks, kui aga pandipidajal ei ole kohustust pankrotimenetluses osaleda ja tal on õigus pandiese vabalt realiseerida, siis on tõenäoline, et võlgniku tervendamine ei ole võimalik, kuivõrd tootmise jätkamiseks vajalikud hooned või seadmed on juba realiseeritud pandipidaja poolt. Samale seisukohale on asunud ka L. Peitzman ja M. S. Smith ja leidnud et pandipidaja osalemine on sellisel juhul igati vajalik.⁷² See aga toob kaasa kahjulikud tagajärjed nii võlgnikule, st puudub võimalus jätkata oma tegevust, kui ka ülejäänud võlausaldajatele, kelle nõudeid sellisel viisil oleks võinud suuremas ulatuses või täielikult rahuldatud saada. Autori arvates seaduse alusel pandipidaja osalemise korral sellist olukorda tekkida ei saa, kuna sellisel juhul saab pandipidaja tegutseda vaid kollektiivselt ülejäänud võlausaldajatega.

Likvideeriva pankrotimenetluse puhul võib olla pandipidajate osalemine eelkõige vajalik seoses pankrotivara müügiga. Võib tekkida olukord, kus pankrotivara on soodsam müüa ühe tervikuna kui igat vara eraldi. Näiteks võib tekkida olukord, kus vara ostja ei soovi osta ühte tootmiseks vajalikku seadet ilma teise seadmeta või näiteks panditud tootmishoonest ei ole võimalik seal olevaid seadmeid teisaldada. Sellisel juhul on võimalik ülejäänud võlgniku vara müüa vaid koos pandiesemega. Antud puhul võib

---

⁷¹ L.A. Bebhuk, J.M. Fried. The Uneasy Case for the Priority of Secured Claims in Bankruptcy. The Yale Law Journal, 1996, vol 105, nr 4, p 430.

⁷² L. Peitzman, M. S. Smith. The Secured Creditors Complaint: Relief from the Automatic Stays in Bankruptcy Proceedings. California Law Review, 1977, vol 65, nr 6, p 1224.

eeldada ka pankrotivara müügist saadavat kõrgemat hinda, kuna asi mis on otseses seoses teise asjaga müüakse koos, annab parema tulemuse, kui need asjad müüdaks eraldi.

Kui eelnevalt oli juttu, et pandipidaja mitte osalemine võib kaasa tuua eelkõige kahjulikke tagajärgi ülejäänud võlausaldajatele, siis tuleks märkida siinkohal, et see võib kaasa tuua ebasoodsaid tagajärgi ka pandipidaja jaoks. Pandipidaja osalemine pankrotimenetluses piirab esiteks tema õigust koheselt oma nõudele rahuldust saada pandieseme arvel nagu tal oleks see võimalus väljaspool võlgniku pankrotimenetlust. Välistatud ei ole ka pandieseme väärtuse vähenemine. Samuti võib selguda pankrotimenetluse jooksul, et pandiese ei ole siiski vajalik võlgniku tervendamiseks või parema müügitulemuse saavutamiseks. Sellisel juhul tuleb tõdeda, et pandipidajate õigusi on põhjendamatult piiratud ja et tekkinud olukord kiiresti lahendada tuleks autori arvates pankrotiseaduses ette näha võimalus realiseerida panditud asi koheselt peale pandipidaja osalemise vajaduse äralangemist. Antud olukorra puhul räägib pandipidaja osalemise kasuks kohtu otsuse alusel see, et igal juhul otsustakse pandipidaja osalemise vajadus eraldi ja välditakse mitteosalemise vajadust ning sekkutakse vähem kaitstud võlausaldajate õigustesse.⁷³

Pandipidajate osalemine pankrotimenetluses, eelkõige saneerivas pankrotimenetluses, peaks olema piiratud konkreetse tähtajaga. Esiteks aitaks see vältida pandipidaja osalemist pankrotimenetluses liiga pika perioodi jooksul ja teiseks aitaks kaasa kiiremate menetlusotsuste tegemisele. Ühtlasi annaks selline konkreetne tähtaeg pandipidajale suurema kindlustunde ja võimaluse ennustada, kui pikaks perioodiks on tema nõuete rahuldamine edasi lükatud. Samas tähtaja määramisega tekib ka probleem, kui näiteks seadusega antud tähtajast ei piisa pankrotimenetluses püstitatud eesmärkide täitmiseks. Sellisel juhul tuleks autori arvates väga mõjuval põhjusel anda seadusega haldurile võimalus taotleda tähtaja pikendamist.

Eesti pankrotiseaduses ei ole konkreetselt ette nähtud, kui pikaks perioodiks võivad olla pandipidajate õigused üldjuhul piiratud. Ette on nähtud tähtaeg vaid olukorraks, kui pandipidaja hääletab kompromissi vastu, kuid kompromiss võetakse teiste võlausaldajate

---

⁷³ United Nations Commission on International Trade Law. Legislative Guide on Insolvency Law. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf, 17.05.2007.

hääleteenamuse tõttu siiski vastu. Sellisel juhul on PankrS § 182 lg 2 järgi õigus välistada pandipidaja õiguste maksmapanek maksimaalselt üheks aastaks. Sellega on autori arvates välistada pandipidajate õiguste maksmapanek põhjendamatult pikaks ajaks ja seda igati põhjendatult.

Kuid pandipidaja osalemine pankrotimenetluses on kohustuslik, siis tekib küsimus, kuidas on võimalik sellisel perioodil pandipidajaid kaitsta näiteks pandieseme väärtuse vähenemise eest. IMF on märkinud, et haldur peab kompenseerima pandipidajale vara amortisatsiooni kas siis tagatise asendamise kaudu või hüvitama pandipidajale amortisatsioonist tingitud vara väärtuse vahe.⁷⁴ Kolmanda võimalusena on võimalik ette näha pandieseme säilitamine. Tõdeda tuleb, et kõik sellised viisid on seotud kulutustega ja need tuleb kanda pankrotivara arvel, mis vähendab pankrotivara ning ühtlasi ka teiste võlausaldajate võimalusi nõude rahuldusele. Seoses sellega peab pandipidaja osalemist igal juhul hoolikalt kaaluma ja arvestada tekkivate kulutustega.

---

⁷⁴ International Monetary Fund, Osundatud materjal, arvutivõrgus kättesaadav: International Monetary Fund. "Orderly and Effective Insolvency Procedures: Key Issues". Legal Department International Monetary Fund. 1999. Arvutivõrgus kättesaadav: www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/index.htm, 17.05.2007.

3. PANDIPIDAJATE NÕUDED

3.1 Pandiga tagatud nõuded, nende esitamise kohustus ja esitamata jätmise tagajärjed

3.1.1 Pandiga tagatud nõuded ja nende esitamise kohustus

3.1.1.1 Pandiga tagatud nõuded

Eesti pankrotiseaduses ei ole sätestatud pandiga tagatud nõude mõistet. Samuti ei ole pandiga tagatud nõude mõistet sätestatud ka näiteks Soome, Rootsi, Venemaa ja Taani pankrotiseaduses. Varem kehtinud PankrS § 84 lg-s 1 oli sätestatud vaid, et pandiga tagatud nõue on eesõigusnõue.

P. Wood on rõhutanud, et võlausaldaja võib müüa tagatiseks antud vara ja kasutada tulusid kasutamaks seda oma nõude rahuldamiseks enne teisi võlausaldajaid.⁷⁵

UNCITRAL on defineerinud tagatud nõuet kui vahendit, mis on saadud rakendamiseks juhul, kui võlgnik oma kohustust ei täida.⁷⁶

Läti pankrotiseaduses ei ole küll otseselt sätestatud, mis on pandiga tagatud nõue, küll on aga võimalik see tuletada pankrotiseaduse preambula p-st 15, kus on sätestatud pandipidaja mõiste pankrotimenetluse tähenduses. Nimetatu kohaselt on pandipidajaks isik, kelle nõue on tagatud käsipandiga, kommerts pandiga või kinnistusraamatusse või laevakinnistusraamatusse kantud hüpoteegiga.

Leedu pankrotiseaduses on pandiga tagatud nõude definitsioon mõneti erinev Läti omast. Samuti nagu Lätis ei ole ka Leedus sätestatud pandiga tagatud nõude mõistet, vaid määratud pandipidaja mõiste, kelle nõue on pandi ja/või hüpoteegiga tagatud, mis tähendab õigust, mis on saadud võlausaldaja/pandipidaja/hüpoteegipidaja poolt pandilepingu alusel või hüpoteegi registreeringu kaudu või pandi märke tegemisega (vt Leedu pankrotiseaduse preambula p 7).

---

⁷⁵ P.R. Wood. Principles of International Insolvency. London 1995, p 10.

⁷⁶ United Nations Commission on International Trade Law. Legislative Guide on Insolvency Law. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf, 17.05.2007.

InsO §-des 49-51 on sätestatud, millised nõuded kuuluvad eraldatud rahuldamisele. InsO § 50 lg 1 kohaselt on sellisteks nõueteks võlausaldajate nõuded, kelle pandiõigus on tekkinud tehingu alusel; pandiõigus, mis on omandatud vara arestimise teel ja pandiõigus, mis on omandatud seaduse alusel. Nimetatud nõuetega võrdsustatakse võlausaldajate nõuded, kellele on nõude tagamiseks üleantud vallasasi või loovutatud õigus ja kellel on kinnipidamisõigus (InsO § 51). InsO § 49 järgi on eraldatud nõudeõigus ka võlausaldajatel, kelle õigused kuuluvad rahuldamisele kinnisvara arvel.

Eestis on pandiõigus reguleeritud asjaõigusseadusega ja autori arvates on võimalik tuletada pandiga tagatava nõude mõiste pankrotimenetluses lähtuvalt antud seadusest, kuivõrd asjaõigusseaduse sätetega tuleb arvestada ka pankrotimenetluses. Pandi mõiste kui selline on sätestatud AÕS § 276 lg-s 1. Samuti nagu pankrotiseaduses, ei ole ka asjaõigusseaduses sätestatud pandiga tagatud nõude mõistet. Küll on aga sätestatud AÕS § 279 lg-tes 1-3, et pandiga võib tagada iga rahaliselt hinnatavat nõuet, tingimuslikku nõuet ja tulevikus tekkivat nõuet. Peale nimetatud nõuete võidakse pandiga tagada ka nõudega seotud kõrvalnõuded, menetluskulud, müügikulud ja pandieseme säilitamiseks tehtud vajalikud kulutused (AÕS § 279 lg 4 ja 6).

AÕS § 276 lg 2 kohaselt jaguneb pant kinnispandiks ja vallasuspandiks. Vallaspandiõiguse puhul tehakse vahet lepingulise pandiõiguse ja seadusjärgse pandiõiguse vahel. Lepinguliseks pandiõiguseks on asjaõigusseadusest tulenev käsipant, registerpant ja õiguste pantimine (vt AÕS 8. peatükk). Lisaks sellele kuulub lepingujärgse pandiõiguse hulka ka kommertspant, mis on reguleeritud eraldi kommertspandiseadusega (KomPS). Kuni 1. märtsini 2006 oli võimalik pantida ka ehitist vallasasjana. Ehitisele kui vallasasjale pandi seadmist reguleeris asjaõigusseaduse rakendamise seadus (AÕSRS) § 133. Nimetatud pandi näol oli tegemist eripärase pandiga. P. Pärna on nimetanud selle ajutiseks aktsessoorsusega valduseta nimetuks pandiks ehitisele kui vallasasjale.⁷⁷

Lisaks tehingu alusel tekkival pandiõigusele saab pandiõigus tekkida ka seaduse alusel. Kõige levinumaks seadusjärgseks pandiõiguseks on kinnipidamisõigus. Kuni 01.03.2003 oli kinnipidamisõiguse mõiste määratletud AÕS § 320 lg-s 1. Seoses võlaõigusseaduse (VÕS) jõustumisega 01.07.2002 viidi kinnipidamisõigust regulatsioon üle

---

⁷⁷ P. Pärna. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2004, lk 434.

võlaõigusseadusesse, kus on reguleeritud võlaõiguslik kinnipidamisõigus. Sellest nähtub, et vastava regulatsiooni üleviimisega asjaõigusseadusest võlaõigusseadusesse muutus seadusest tulenev asjaõiguslik kinnipidamisõigus ehk pandiõigus võlaõiguslikuks kinnipidamisõiguseks.

Kinnipidamisõiguse osas on olnud ka kohtuvaidlusi. Tallinna Ringkonnakohus seadis oma 17.06.2003 otsuses nr 2-2/837/2003⁷⁸ kahtluse alla, kas kinnipidamisõiguse näol on tegemist pandiõigusega ja lähtuvalt sellest, kas võlausaldaja nõue võlgniku pankrotimenetluses tuleks rahuldada esimeses järjekorras.

Tallinna Ringkonnakohtu lahendi kohaselt osutas võlgnik võlausaldajale tööettevõtu korras telekommunikatsiooniteenust ja võlausaldaja andis võlgnikule rendile teleaparatuuri paigalduskohad. Võlgnik võlausaldajale teleaparatuuride paigalduskohtade eest renti ei tasunud. Tallinna Linnakohtu 11.02.2002 otsusega kuulutati välja võlgniku pankrot. Võlausaldaja nõue jäeti võlausaldajate koosolekul tunnustamata kui eelisjärjekorras rahuldamisele kuuluv nõue. Võlausaldaja esitas kohtule hagi oma nõude tunnustamiseks eelisjärjekorras. Hagiavalduses tugines võlausaldaja asjaolule, et tema nõue on tagatud AÕS §-s 320 sätestatud kinnipidamisõigusega.

Linnakohus ja ringkonnakohus leidsid, et tegemist ei ole pandiõigusega tagatud nõudega. Autor selle seisukohaga ei nõustu ja sellega ei nõustunud ka Riigikohus 12. novembri 2003 nr 3-2-1-120-03 otsuses⁷⁹. Seda saab põhjendada järgmiselt. Asjast nähtub, et võlausaldaja oli saanud võlgnikule kuuluvad asjad oma seaduslikku valdusesse ja pooltel selle üle ka vaidlus puudus. Kuni 01.07.2003 kehtinud asjaõigusseaduse redaktsiooni kohaselt reguleeris kinnipidamisõigust pandiõigust reguleeriv peatükk. Kinnipidamisõiguse mõiste määratles AÕS § 320 lg 1. Selle sätte kohaselt oli kinnipidamisõigus seadusjärgne pandiõigus. Tulenevalt sellest on kinnipidamisõigus pandiõigus nagu teisedki pandiõigused, erinevus on vaid see, et see tekib seaduse alusel. Kehtivas õiguses reguleerib sellist seadusjärgset pandiõigust võlaõigusseadus. Tulenevalt sellest puudus esimese ja teise astme kohtul alus jõuda ebaõigele järeldusele, et kinnipidamise näol ei ole tegemist pandiõigusega ja et see ei kuulu rahuldamisele samas

---

⁷⁸ otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivis.

⁷⁹ Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.nc.ee/?id=11&tekst=RK/3-2-1-120-03>, 17.05.2007.

järjekorras koos teiste pandipidajate nõuetega. Ka Soomes⁸⁰ ja Saksamaal⁸¹ on asutud samale seisukohale.

Lisaks kinnipidamisõigusele on seadusjärgseks pandiõiguseks ka merivõlg. Merivõlga puudutav regulatsioon on reguleeritud laeva asjaõigusseaduseaduses (LAÕS). Merivõlg hõlmab endas viit privileeeritud nõuet, so laevapere töötasud, päästetasud, lootsitasud, sadamatasud, laeva tekitatud kahjud, tervise kahjustamise nõuded (vt LAÕS § 74). Seadusjärgset pandiõigust kohaldada ka näiteks töövõtulepingutest tulenevatele nõuetele (vt VÕS § 654) ja komisjoniesemele, millele komisjonäril on pandiõigus (vt VÕS § 702).

Tulenevalt eeltoodust saab autori arvates defineerida pandiga tagatud nõude mõiste pankrotimenetluses järgmiselt: pandiga tagatud nõue on nõue, mis on tagatud kinnispandi, vallaspandi, kommertspandi või seadusjärgse pandiõigusega.

3.1.1.2 Pandiga tagatud nõuete esitamise kohustus

Võlausaldaja nõuete esitamisel on kolm eesmärki. Esiteks määratakse nõude suuruse alusel kindlaks võlausaldajate häälte arv, teiseks millisesse järku vastav nõue kuulub ja kolmandaks sõltub sellest pankrotivara jaotamine. Seega on võlausaldaja nõuete väljaselgitamisel oluline osa pankrotimenetluses.

Kui üldiselt on riigid omaks võtnud lähenemise, et võlausaldajad peavad esitama nõudeavalduse pankrotimenetluses, siis pandipidajate osas seisukohad erinevad. PankrS § 93 lg 1 kohaselt on võlausaldajad kohustatud teatama haldurile kõigist oma enne pankroti väljakuulutamist tekkinud nõuetest võlgniku vastu. Antud paragrahvis ei ole otseselt sätestatud, kas nendeks võlausaldajateks on samuti pandipidajad, kuid see on tuletatav pankrotiseaduse teistest sätetest nagu § 94 lg 1 ja § 95. Samuti on Riigikohus 28. veebruari 2005 otsuses nr 3-2-1-166-04⁸² asunud seisukohale, et pankrotivõlausaldajaks on ka pandipidaja. Seega tulenevalt sellest on pandipidajad kohustatud esitama nõudeavalduse nagu kõik ülejäänud võlausaldajad. 01.09.1992 jõustunud pankrotiseaduse

---

⁸⁰ vt soome keeles “Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä” 30.12.1992/1578. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921578?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=konkurssi>, 17.05.2007.

⁸¹ vt InsO § 50.

⁸² RT III 2005, 9, 84.

kohaselt olid pandipidajad küll võlausaldajad, kuid nad olid vabastatud nõudeavalduse esitamise kohustusest. Viimati nimetatud põhimõtte on omaks võetud ka Rootsi pankrotiseaduses. Soomes võiks öelda, et kehtib nende kahe lähenemise segapõhimõtte. Soome pankrotiseaduse 12. peatüki § 9 lg 1 järgi on pandipidajad kohustatud esitama pandiavalduse. Samas sama peatüki § 8 kohaselt võib haldur pandipidaja nõude esitatuks lugeda ilma vastavat nõudeavaldust esitamata, kui pandiga tagatud nõude alus ja suurus on selge. Pandinõude alus ja suurus saab aga halduri jaoks olla kindlalt selge siis, kui see on võimalik kindlaks teha võlgniku raamatupidamisdokumentide või vastava registri kaudu. Samas peab haldur ka pandipidajat eelnevalt teatama, et tema nõue ja millises suuruses võetakse arvesse ilma nõudeavaldust esitamata. Pandipidaja ei ole nõudeavalduse esitamisest vabastatud, kui ta soovib näiteks pandieseme realiseerida enne nõuete esitamise tähtaega⁸³. Selle eesmärgiks on kaitsta ülejäänud võlausaldajate huve ja vajadusel peatada pandipidajapoolne vara realiseerimine. Nõudeavalduse on pandipidaja kohustatud esitama ka siis, kui ta soovib tagatud nõudele rahuldust saada lisaks pandiesemele ka muust pankrotivarast.⁸⁴ Selline olukord tekib siis, kui pandipidaja nõue ei ole pandiesemega täielikult tagatud ja tagamata osas rahuldatakse pandipidaja nõue koos ülejäänud võlausaldajatega.

Eeltoodust tulenevalt nähtub, et vastupidiselt Eestile Soomes ei ole pandipidajatel absoluutset nõudeavalduse esitamise kohustust, st et nad ei pea seda esitama igal juhul, vaid neid on teatud juhtudel võimalus sellisest kohustusest vabastada. Autor peab sellist võimalust igati positiivseks ja leiab, et selline lähenemine annab halduri suuremad valikuvõimalused ja tegutseda igal juhul lähtuvalt olukorrast. Absoluutne nõudeavalduse esitamise kohustus sellist võimalust ei anna ja toob teinekord kaasa ebavajalike toimingute tegemise.

Soome pankrotiseaduse järgi võib haldur nõuda nõudeavalduse esitamist ka pandipidajatelt, kelle nõue on tagatud võlgniku poolt antud pandiga kolmanda isiku kohustuse täitmiseks (KonkL 12. peatükk § 10). Sellisel juhul ei ole pandipidajal küll nõuet pankrotivõlgniku vastu, kuid talle on pankrotivõlgniku vara arvel antud tagatis, mis seoses pankroti väljakuulutamise kuulub pankrotipessa. Sellise sätte peamine eesmärgiks

---

⁸³ R. Koulu. Uusi konkurssilaki. Porvoo 2004, p 278.

⁸⁴ Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

on aidata kaasa võlgniku kohustuste väljaselgitamisele. Samas on seletuskirjas märgitud ka, et kolmanda isiku võla tagatiseks antud pant ei takista panditud eseme müüki. Pandipidaja pandiõigus säilib pandieseme müügist hoolimata.⁸⁵

Ka Eestis on asutud seisukohale, et juhul, kui kolmandast isikust võlgnik on jätnud pandipidaja ees kohustuse täitmata, siis pandipidaja saab esitada nõude pantija vastu. Kui aga pantija on pankrotistunud, tuleb vastava nõudega nõudeavaldus esitada pantija pankrotimenetluses.

Tallinna Ringkonnakohtu 22.09.2004 otsuse nr 2-2/813/04⁸⁶ kohaselt sõlmisid lepingu pooled pandilepingu, mille alusel seadis kolmas isik talle kuuluvatele ehitistele pandi võlausaldaja kasuks võlgniku kohustuste täitmise tagamiseks. Tallinna Linnakohtu 01.11.1999 otsusega kuulutati välja võlgniku pankrot. Võlgniku pankrotimenetluses võlausaldaja nõuet vara puudumise tõttu suuremalt jaolt rahuldada ei õnnestunud.

Vahepeelsel ajal oli välja kuulutatud ka pandipidaja ja pantija pankrotimenetlus. Pandipidaja esitas ka pantija pankrotimenetluses nõudeavalduse eesõigusnõude tunnustamiseks. Pandipidaja nõue jäi tunnustamata.

Pantija pankrotimenetluse käigus pandiese realiseeriti. Pandipidaja leidis, et pantija peab müügist saadud raha talle pankrotiväliselt üle andma.

Pantija leidis, et müügist saadu väljamõistmiseks pandipidaja kasuks alus puudub, kuivõrd tema nõue jäi pantija pankrotimenetluses kaitsmata ja pandipidaja ei ole pantija pankrotimenetluses pandi realiseerimise nõuet esitanud.

Esimese ja teise astme kohus leidis, et pantija poolt müügist saadu tuleb pandipidaja kasuks välja mõista, jättes tähelepanuta, et pandipidaja pantija pankrotimenetluses vastavat nõuet ei esitanud.

Nimetatud kohtute seisukohtadega autori arvates nõustuda ei saa ja sellega ei nõustunud ka Riigikohus 28.02.2005 otsuses nr 3-2-1-166-04⁸⁷.

Võlgniku poolt nõude mittetäitmisel läheb kohustus üle pantijale, kes vastutab kohustuse täitmise eest pandieseme väärtuse ulatuses. Nagu eeltoodust nähtub ei olnud pandipidajal oma nõudele täielikku rahuldust saada võlgniku pankrotimenetluses. Lisaks sellele oli pantija pankrotistunud.

---

⁸⁵ Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

⁸⁶ otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivis.

⁸⁷ RT III 2005, 9, 84.

PankrS § 4 lg 1 kohaselt on pankrotivõlausaldaja füüsiline või juriidiline isik, kellel on nõudeõigus võlgniku vastu. Nimetatud sätte kohaselt on pankrotivõlausaldajaks ka pandipidaja, kellel on AÕS § 276 lg-st 1 tulenev õigus nõuda pandieseme realiseerimist. Seega peab kolmandast isikust pandipidaja oma nõude rahuldamiseks esitama pantija pankrotimenetluses asjaõigusliku pandieseme realiseerimise nõude pankrotiseaduses sätestatud korras ka siis, kui tal ka võlaõiguslikku nõuet pantija vastu ei ole.

Eeltoodust tulenevalt võib järeldada, et pandipidajate nõudevalduse esitamise kohustuse osas on kolm lähenemist: 1) pandipidajad esitavad nõudeavalduse; 2) pandipidajad ei esita nõudeavaldust ja 3) pandipidajad esitavad nõudeavalduse üksnes nõude tagamata osas.

Kõigi selliste lähenemist puhul on autori arvates omad positiivsed ja negatiivsed küljed. Kui pandipidajad esitavad pankrotiavalduse, aitab see halduril hõlpsamalt välja selgitada võlgniku kohustused ja aitab kaasa pankrotimenetluse kiiremale läbiviimisele. Samuti annab see parema ülevaate pandipidaja nõuetest, nende suurustest ja võlgniku poolt kohustuste täitmise tagamiseks antud panditud asjadest. Samas nõudeavalduse esitamine võib pandipidajatele tuua kaasa täiendavaid kohustusi esitada pandileping või muud dokumendid, mis võlgniku valduses nagunii peaksid juba olema. Samas on näiteks kinnispandipidajate õigused võimalik välja selgitada lisaks ka kinnisraamatu ja võlgniku raamatupidamisdokumentide alusel. Tänapäeva elektrooniliste võimaluste juures võib seda isegi pidada lihtsamaks, kui hakata taotlema kinnispandipidajatelt nõudeavalduste esitamist. Juhul, kui pandipidaja nõudeavalduse esitamise kohustusest on vabastatud, siis halduril saab vaid tugineda võlgniku raamatupidamisdokumentidele ja/või registriandmetele. Samas näiteks võlgniku raamatupidamisdokumentides olev informatsioon ei pruugi alati tegelikkusele vastata selle puudulikkuse tõttu.

Autor ei toeta absoluutset nõudeavalduse esitamise kohustust ja peab vajalikuks anda haldurile otsustamise vabadust ning nõuda nõudeavalduse esitamist vastavalt olukorrale. Kui nõue on täielikult selge ja haldurile on olemas kõik dokumendid, mis kinnitavad seda, siis puudub alus panna pandipidajale täiendav kohustus esitada nõudeavaldus. Kui pandinõude osas tekib hiljem kahtlusi, siis hoolitsevad selle eest juba teised võlausaldajad või võlgnik, et selline nõue ei saaks rahuldatud, samuti on halduril endal võimalus esitada vastuväiteid pandinõudele enne nõude tunnustamist.

Pandipidajate poolt nõudeavalduse esitamise osas on kehtestatud teiste võlausaldajatega samad reeglid. Pandipidaja on kohustatud nõudeavalduse esitama pankrotiseaduses sätestatud tähtajal ja viisil. Nõudeavalduse esitamise tähtajad riigiti erinevad, näiteks Läti pankrotiseaduse § 55 lg 1 kohaselt olema kolme kuu jooksul pankrotiteate avaldamisest ametlikes teadaannetes. Samas kohus võib sellist tähtaega lühendada. Eestis on nõudeavalduse esitamise tähtaeg PankrS § 93 lg 1 kohaselt 2 kuud pankrotiteate avaldamisest ja Soomes vastavalt halduri poolt määratud tähtajale, kuid mitte lühem määratud ajast kui 1 kuu ja mitte pikem, kui kaks kuud (Soome pankrotiseaduse 12. peatükk § 5 lg 1). Samas ei ole pandipidaja nõudeavalduse esitamine välistatud ka enne määratud tähtaega, seda vaid juhul, kuid pandipidaja soovib pandieseme enne seda tähtaega realiseerida. Seega tulenevalt eeltoodust on Soomes võimalik nõudeavalduse esitamine määrata nii seaduse kui ka halduri poolt lähtuvalt seaduses sätestatud minimaalsest ja maksimaalsest nõuete esitamise tähtajast. Võimalik on ka, et nõudeavalduse esitamise tähtaeg määratakse kohtu poolt. Eelkõige rakendatakse seda siis, kui võlausaldajad peavad oma nõuded esitama otse kohtule. Küsimus tekib miks on nõuete esitamise tähtajad riigiti selliselt erinevad. Autori arvates võib selleks olla erinevaid põhjuseid. Esiteks sõltub see pandipidajate nõuete esitamise tähtaeg, kuidas viimane sai võlgniku pankrotiotsusest teada ja teiseks kuidas pandipidaja kohustub teatama oma nõudest. PankrS § 33 lg 1 kohaselt avaldab kohus pankrotiotsuse kohta viivitamatult teate väljaanes Ametlikud Teadaanded. Seejuures on pandipidajate osas ette nähtud ka täiendav teavitamise kohustus. PankrS § 34 lg 3 järgi peab haldur saatma igale pandipidajale kirjaliku teate võlgniku pankrotiotsuse kohta sõltumatult võlausaldajate arvust. Enne 01.01.2004 kehtinud pankrotiseaduses sellist kohustust ei olnud. Autori arvates on sellise sätte eesmärgiks seadusandja soov veelgi paremini pandipidajate huve kaitsta. Samas loob see ebavõrdse olukorra võrreldes teiste võlausaldajatega, kuna kui seal on rohkem kui 100 võlausaldajat, siis haldur ei pea sellist teadet saatma ülejäänud võlausaldajatele, piisab vaid pankrotiteate avaldamisest. Teistpoolt aga asja vaadates tuleb asuda seisukohale, et sellist ebavõrdset kohtlemist on siiski püütud pankrotiseadusega tasakaalustada. Nimelt nõudeavalduse tähtaeg hakkab kõigi võlausaldajate jaoks kulgema ühel ajal ja lõpeb ühel ajal hoolimata sellest, kas tegemist on pandipidajaga või mitte. Nimelt PankrS § 93 lg 1 kohaselt algab tähtaeg kulgema pankrotiteate avaldamisest, mitte teate kättesaamisest. Seega selles osas on kõigil võlausaldajatel võrdsed võimalused.

Nõudeavalduse esitamises osas on levinud nõue, et see oleks esitatud kirjalikult. Samas ei tohiks välistada ka muid võimalusi, näiteks nõudeavalduse esitamist elektronkirja, faksi teel või muu sidevahendi kaudu. Eelkõige see on mõistlik juhul, kui võlausaldajateks on isikud, kelle elu- või asukoht asub teises riigis. Autori arvates selline lähenemine on igati mõistlik lähtuvalt menetlusõiguses kehtivast ökonoomsuse põhimõttest. Eesti pankrotiseaduses ei ole veel sellist võimalust küll võlausaldajatele antud, kuid näiteks Soome on meist selles osas sammuke eespool. Autor leiab, et ka Eestis tuleks kaaluda selliste võimaluste rakendamist, lubades pandipidajal pankrotiseadusega võimaluste olemasolu korral esitada nõudeavaldus elektronkirja, faksi või muu sidevahendi abil.

Koos nõudeavalduse esitamisega tuleb pandipidajal lisada nõudeavaldusele ka nõuet tõendavad dokumendid (PankrS § 94 lg 1). Seaduses ei ole otseselt sätestatud, kuidas peaks pandipidaja oma nõuet tõendama ja millised peaksid olema need dokumendid, mille alusel saab veenduda, et pandipidaja nõue eksisteerib konkreetses summas. Autori arvates kõige usutavamateks tõenditeks võivad olla leping, kohtuotsus, registri väljavõte jne, st kõik mis kinnitaks nõude olemasolu. Samas juhul, kui haldur leiab, et pandipidaja ei ole piisavalt oma nõuet tõendanud, siis ta saab pandipidajalt nõuda puuduste kõrvaldamist ja anda aega täiendavate tõendite esitamiseks (PankrS § 94 lg 3). Kui aga pandipidaja ei esita tõendeid, siis ta riskib nõude tunnustamata jätmisega ja vajadusega pöörduda vaidluse lahendamiseks kohtusse.⁸⁸ See aga toob kaasa täiendavad kulud ja aja kao, mis ei ole sugugi pandipidaja huvides. Samas kui pandipidaja pöördubki kohtusse oma nõude tunnustamiseks, on tal ka võimalik veel seal esitada täiendavaid tõendeid, k.a ka tõendeid, mida ta võlausaldajate koosolekul ei esitanud. Riigikohus on asunud seisukohale, et vastaselt juhul oleks see vastuolus pankrotiseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustikuga, mis lubavad võlausaldajal kohtumenetluses oma nõuet tõendada ka tõenditega, mida ei esitatud nõuete kaitsmise koosolekul.⁸⁹

Vastupidiselt Eestile ei ole Soome pankrotiseaduse kohaselt pandipidaja kohustatud nõudeavaldusele nõuet tõendavaid dokumente lisama, küll aga on ta kohustatud avalduses viitama, millele tema nõue tugineb. Autori arvates eeldab selline võimalus, et haldurile on nõuet tõendavad dokumendid olemas või nähtub see vastavast registrist, st et halduril on võimalus kontrollida nõude olemasolu. Ebamõistlik oleks järeldada, et haldur tugineks

⁸⁸ Vt Riigikohtu otsust nr 3-2-1-97-01 17. septembrist 2001. RT III 2001, 25, 270.

⁸⁹ Vt Riigikohtu otsust nr 3-2-1-22-02 11. märtsist 2002. RT III 2002, 10, 102.

üksnes pandipidaja viidetele nõudeavalduses. Samas autor leiab, et sellise võimaluse kasutamine toob probleeme üksnes pandipidaja enda jaoks, näiteks ei ole võlgniku dokumentatsiooni hulgas vastavaid dokumente, mis tõendaksid pandipidaja nõuet tagavat pandiõigust. Pandipidajal oleks ikkagi soovitatav vastavad koos nõudeavaldusega esitada, et vältida edaspidiseid vaidlusi ja sellega venitada pankrotiprotsessi.

Kui eelpool oli juttu, et pandipidaja peab esitama nõude teatud tähtjaks, siis küsimus tekib, mis saab edasi siis, kui ta seda ei tee. Pandipidaja olukord sõltub edaspidi sellest, kas tema nõue jäi esitamata mõjuval põhjusel või mitte. PankrS § 102 lg 1 kohaselt, kui pandipidaja esitab nõude mõjuval põhjusel pärast PankrS § 93 lg-s 1 nimetatud tähtaja möödumist, kuid enne viimast nõuete kaitsmise, ennistab üldkoosolek võlausaldaja taotlusel nõude esitamise. Pankrotiseaduses ei ole sätestatud, millised on need mõjuvad põhjused. Tõenäoliselt võib see olla ka võimatu kõiki põhjuseid kirja panna, sest kõik juhte ei saa seadusandja ette näha. Autori arvates on mõistlik lubada võlausaldajate üldkoosolekul igal juhul eraldi hinnata pandipidaja taotlust ja teha sellel alusel otsus, kas on alust tähtaja ennistamiseks või mitte. Pankrotiseaduses ei ole sätestatud ka, kuidas pandipidaja peaks jõudma järeldusele, et tegemist on viimase nõuete kaitsmise koosolekuga. Riigikohus on 9.septembri 2004 otsuses nr 3-2-1-86-04⁹⁰ asunud seisukohale, et võlausaldaja peab iga nõuete kaitsmise koosoleku korral eeldama, mis toimub väljaspool PankrS § 100 lg-s 2 sätestatud tähtaega, et see koosolek on viimane. Pandipidajal on viimane võimalus seega esitada oma nõue koosoleku toimumise päeval, mil koosolek ei ole veel alustanud sisulist tööd, st asunud arutama väljapakutud päevakorda.

Võrreldes Eesti pankrotiseadusega ei ole Saksamaa pankrotiseaduses sellist piirangut, et nõude esitamise viimane aeg on viimane nõuete kaitsmise koosolek. Ka Soomes on seda teed mindud, et pandipidaja võib millal tahes nõude esitada peale nõuete kaitsmise koosolekut.⁹¹ Samas tekib küsimus kas pandipidaja võib sellisel juhul oma nõudeid esitada lõpmatult. Nii see päris siiski ei ole, pandipidaja peab nõude esitama enne jaotusettepaneku kinnitamist. Pandipidaja peab nõude tähtaegselt esitamata jätmise eest kandma ka karistust, kohustades tasuma kõik nõude hilisema esitamisega seotud kulud. Erinevalt Saksamaast ja Soomes, ei ole Eestis pandipidajale selliste kulude kandmise

---

⁹⁰ RT III 2004, 23, 253.

⁹¹ R. Koulu. Uusi konkurssilaki. Porvoo 2004, p 55, p 283.

kohustust pandud. Autor leiab, et ka Eestis võiks seadusandja kaaluda vastava sanktsioonio sisseviimist. Samas on jälle pandipidajate õigusi piiratud muul viisil, st nõude esitamine maksimaalselt viimasel nõuete kaitsmise koosolekul.⁹²

3.1.2 Pandiga tagatud nõude esitamata jätmise tagajärjed

Kui pandipidaja ei ole esitanud nõuet kindlaksmääratud tähtajal ega taotle nõude esitamise tähtaja ennistamist, võib see kaasa tuua pandipidaja jaoks ebameeldivad tagajärjed. Selleks, et pandipidaja suhtes sanktsioone rakendada, peab teada olema eelnevalt sellisest võimalusest teavitatud (PankrS § 34 lg 1). Siinkohal tekib, aga küsimus, kui haldur sellisest võimalusest pandipidajat ei teavita, kas siis tema suhtes ei saagi seaduses sätestatud sanktsiooni rakendada. Autori arvates ei saa, sest haldur ei ole täitnud talle seadusega pandud kohustust ja tulenevalt sellest ei saa see pandipidaja jaoks kaasa tuua ka kahjulikku tagajärge.

Pandipidajatele on nõuete tähtaegselt esitamata jätmise eest riigiti ette nähtud erinevaid tagajärgi. Eestis kehtestatud sanktsiooni võib pidada eriti äärmuslikuks. PankrS § 95 kohaselt toob nõude tähtaegselt esitamata jätmine kaasa pandiõiguse lõppemise, kuid seda vaid juhul, kui pandipidajale on saadetud PankrS § 34 lg-s 1 nimetatud teade. Samas pandiõiguse lõppemine ei too pandipidaja jaoks kaasa saada võimatust saada üldse oma nõue rahuldatud. Pandipidaja kaotab vaid õiguse saada nõudele rahuldus eelisjärjekorras. Sellisel juhul rahuldatakse tema nõue samas järjekorras ülejäänud võlausaldajatega. Seega toob see kaasa pandipidaja nõude rahuldamise kehvemas järjekorras, kui on ette nähtud AÕS §-s 280. Enne 01.01.2004 kehtinud pankrotiseaduse alusel pandipidajale nõude tähtaegselt esitamata jätmisega sellist tagajärge ei kaasnenu. P. Varul on leidnud, et selline pandiõiguse lõppemine on kahtlemata pandipidaja jaoks raske tagajärg. Teistes riikide seadustes sellist reeglit ei ole. Tegemist on seadusandja õiguspoliitilise otsusega, mille eesmärgiks on eelkõige pankrotimenetluse sujuvam läbiviimine.⁹³

Autor ei nõustu seadusandja sellise lähenemisega. Seda võib pidada pandipidaja seisukohalt liiga äärmuslikuks. Samas ei näe ka asjaõigusseadus ette pandiõiguse

⁹² vt eelpool toodud Riigikohtu 9.septembri 2004 otsusust nr 3-2-1-86-04, kus on asutud seisukohale, et iga nõuete kaitsmise koosoleku puhul tuleb eeldada, et see on viimane.

⁹³ P. Varul. Nõuetest pankrotimenetluses. Juridica 2004, nr 2, lk 96.

lõppemist sellisel alusel. Autor leiab, et seadusandja poolt sellise sätte ette nägemine võib olla põhjendatud sooviga veelgi võrdsemalt kohelda erinevate huvidega võlausaldajaid. Kui näiteks üldjuhul, kui võlausaldaja jätab nõude esitama, siis toob see kaasa selle, et tema nõuet arvesse ei võeta, samas aga pandipidajale mitte. Tõenäoliselt ongi olnudki seadusandja soov sellisel juhul karistada pandipidajat pandiõiguse lõppemisega.

KonkL 12. peatüki § 16 kohaselt toob pandipidaja nõude tähtaegselt esitamata jätmise kaasa trahvi, mis on 1% nõude suuruselt, kuid ei tohi olla väiksem kui 600 EUR ja suurem kui 6000 EUR (Rootsis on võrreldes trahvi protsent nõudest veelgi suurem ega sellele ole seatud piirmäära⁹⁴). Seega pandipidajate nõude kehtivus ei ole seotud nõude esitamisega. Küll aga võib rahalise trahvi määramine kaasa tuua selle, et pandipidajal tekivad täiendavad kulutused, näiteks koosoleku kokkukutsumise teate avaldamise ja läbiviimisega seotud kulutused, pandieseme arvel. Pandipidaja huvide kaitsmiseks on seaduses sätestatud piirmäärad, millises ulatuses võib nõuda kulutuste kandmist. Vastasel juhul võiks autori arvates tekkida olukord, kus pandipidaja poolt kantavad kulutused on nii suured, et see võib ohtu seada pandipidaja nõude rahuldamise pandieseme arvel. Juhul, kui pandipidaja poolt tasumisele kuuluv trahv kujuneb liiga suureks, siis võiks pandipidajal isegi kaaluda nõudeõigusest loobumist, kuna on ilmselge, et tema nõuet ei saa pandieseme arvel rahuldada. Saksamaa pankrotiseaduses pandipidaja nõude tähtaegselt esitamata jätmise osas trahvi alam ega ülemmäära sätestatud ei ole. Kuid kuna InsO § 177 kohaselt määrab trahvi suuruse kohus, siis võib eeldada, et trahv määratakse mõistlikkusest lähtuvalt ja eelpool kirjeldatud olukorda tekkida ei saa.

Eeltoodust tulenevalt leiab autor, et pandipidaja nõude tähtaegselt esitamata ei tohiks pandipidaja jaoks kaasa tuua selliseid tagajärgi nagu on sätestatud PankrS §-s 95. Seda võib pidada liiga rängaks karistuseks. Seadusandjal tuleks kaaluda antud sätte muutmist ja asendada see leebema sanktsiooniga. Õiglasem oleks pandipidajaid kohustada kandma nõude hilisema esitamisega seotud kulutusi nagu seda näeb ette Soome, Rootsi ja Saksamaa pankrotiseadus.

Autori arvates tuleks pandipidaja poolt kandmisele kuuluvate kulutuste suurus määrata igal juhul eraldi, st lähtuda tuleks tegelikest kulutustest. Pandipidaja poolt makstav trahv ei tohiks muutuda pankrotipesa jaoks täiendava tulu teenimise allikaks. Kui määrata

---

⁹⁴ Rootsi pankrotiseaduse 9. peatüki § 20 lg 2 kohaselt tuleb pandipidajal tasuda trahvi 3% nõude suuruselt kompenseerimaks teadete avaldamise, teadete saatmise ja koosoleku korraldamisega seotud kulud.

trahvi suurus kindlaks lähtuvalt nõude suurusest, võib juhtuda, et pandipidaja kannab ebamõistlikult suuri kulutusi võrreldes tekkinud kahjuga. Autor leiab, et juhul, kui siiski määrata trahvis suurus lähtuvalt nõude suurusest, oleks sellisel juhul mõistlik määrata kindlaks pandipidaja poolt makstav miinimum ja maksimum summa Soome eeskujul, mis eeldatavalt kataks tegelikud tehtavad kulud. Seda on vajalik teha selleks, et kaitsta pandipidajaid ebamõistlike kulutuste eest.

Eeltoodust lähtuvalt oleks autori arvates mõistlikum rakendada sanktsioonina trahvi, mitte pandiõiguse äravõtmist. See oleks kooskõlas ka pandipidajale seadusega pandud kohustuse täitmata jätmise raskusastmega. Eriti oleks selle rakendamine kohane siis, kui halduril on tegelikult pandiõiguse olemasolu teada.

3.2 Pandiga tagatud nõuete kaitsmine

Peale nõuete esitamist toimub nõuete kaitsmise koosolek. Nõuete kaitsmise koosolekul vaadatakse nõuded läbi nende esitamise järjekorras (PankrS § 103 lg 1). Seega eeldab nõuete kaitsmise koosolekul osalemine nõude esitamist. Kui võlausaldaja ei ole tähtaegselt nõuet esitanud või selle esitamise tähtaega ei ole ennistatud, siis selline nõue kaitsmisele ei kuulu.

PankrS § 100 lg 1 kohaselt kaitstakse koos nõudega ka nõuet tagavaid pandiõigusi. Nõuet tagava pandiõiguse tunnustamine ei ole siiski alati kohustuslik. PankrS § 103 lg-s 4 on selles osas kehtestatud erand. Antud sätte kohaselt loetakse nõuete kaitsmise koosolekul kaitsmiseta tunnustatuks, mida on kohtu või vahekohtu jõustunud otsusega tunnustatud või mis on kantud kinnistusraamatusse, kommertspandiregistrisse või Eesti väärtpaberite keskreistrisse. Eeltoodust nähtub, et siiski kõiki pandiõigusi ei saa koosolekul kaitsmiseta lugeda tunnustatuks vaid üksnes neid, milliseid on jõustunud kohtu või vahekohtu otsusega tunnustatud ja mille kohta on tehtud registrisse kanne. Pandiõigused, mida registrisse ei kanta või mis tekivad seaduse alusel kuuluvad kaitsmisele üldises korras koos ülejäänud võlausaldajate nõuetega.

Tekib küsimus miks sellised nõudega tagatud pandiõigused on vabastatud kaitsmisest? Seda saab põhjendada lihtsalt järgmiselt. Registrikande puhul eeldatakse, et kanne on õige ja kohtuotsuse puhul on nõuet tagava pandiõiguse osas vaidluse küsimus juba lahendatud ning ei vaja täiendavat lahendamist – jõustunud kohtuotsust tuleb käsitleda kui lõplikku

seisukohta. Samas, kui halduril tekib kahtlusi pandipidaja nõuet tagava pandiõiguse kehtivuse osas, on tal kohustus nõuete kaitsmise koosolekul nõuet tagavale pandiõigusele vastu vaielda (PankrS 103 lg 2). Selleks, aga et haldur saaks sellele vastu vaielda, tuleb tal tutvuda pandipidaja poolt esitatud nõudeavaldusega ja sellele lisatud nõuet tõendavate dokumentidega. Kui haldur jätab kahtluse korral pandipidaja nõuet tagavale pandiõigusele vastuväite esitamata, tekib võimalus, et selle läbi saavad kahjustatud teiste võlausaldajate huvid, seda juhul, kui selgub, et nõuet tagav pandiõigus on näiteks kehtetu. Sellisel juhul saaks pandipidaja nõuet tagav pandiõigus ebaõiglaselt rahuldatud ja teiste võlausaldajate nõuded jäetaks ebaõiglaselt rahuldamata. Samas, kui halduril nõuete kaitsmise koosolekul jätab vastuväite esitamata, näiteks, et ta ei teadnud mingil põhjusel nõuet tagava pandiõiguse kehtetuse asjaoludest, siis tal on võimalik hiljem esitada pankrotimenetluse käigus ka kohtule hagi nõuet tagava pandiõiguse tagasivõitmiseks. Selline olukord võib autori tekkida aga vaid erandjuhul, kuna PankrS § 101 lg 1 kohaselt võivad võlausaldaja ja võlgnik enne nõuete kaitsmise koosolekut esitada haldurile kirjalikke vastuväiteid nõuet tagavate pandiõiguste kohta. Tavalised sellisel juhul hoolitsevad teised võlausaldajad ja võlgnik ise, et alusetu nõuet tagav pandiõigus ei saaks kaitstud. PankrS § 104 lg 1 kohaselt võib võlgnik lisaks enne nõuete kaitsmise koosolekut esitada nõuet tagavale pandiõigusele vastuväite ka nõuete kaitsmise koosolekul. Samas ei ole võlgniku vastuväitel PankrS § 104 lg 1 teise lause kohaselt õiguslikku tähendust, tähendust omavad vaid halduri ja teiste võlausaldajate vastuväited. Võlgniku vastuväite tagajärjeks on üksnes see, et võlgniku poolt vaidlustatud nõude osas ei loeta tunnustatud nõuet täitedokumendiks.⁹⁵

Autori arvates on halduril mitmeid võimalusi takistada ebaausa pandipidaja nõude tunnustamist ja sellega kaitsta ülejäänud võlausaldajate huve. Samas peab haldur igati kaaluma kõigi menetlusosaliste vastuväiteid, kuna võib juhtuda, et ka nõuet tagavale pandiõigusele vastuväiteid esitavate võlausaldajate seas võib olla pahatahtlikke isikuid, kes on huvitatud, et nõuet tagav pandiõigus ei jääks kehtima, sest sellest sõltub nende võimalus saada oma nõudele rahuldus. Selleks aga, et vältida selliste olukordade teket peaks pandipidaja hoolitsema selle eest, et tema nõuet tagav pandiõigus oleks maksimaalselt tõendatud, st et ta esitaks kõik võimalikud tõendid, mis tõendaksid tema vastavat õigust.

---

⁹⁵ P. Varul. Nõuetest pankrotimenetluses. *Juridica* 2004, nr 2, lk 98.

Kui nõuete kaitsmise koosolekul nõuet tagavat pandiõigust ei tunnustata, otsustab pandiõiguse tunnustamise kohus halduri hagi alusel või võlausaldaja hagi alusel, kes vaidles pandiõigusele vastu (PankrS § 106 lg 1). Hagiavalduse esitamise eesmärgiks on selgeks teha, kas võlausaldajal on võlgniku vastu nõuet tagav pandiõigus.⁹⁶ Seega selgub nõuet tagava pandiõiguse olemasolu kohtumenetluse käigus. Sellega antakse pandipidajatele seadusega teine võimalus, st kui kohus pandipidaja nõuet tagavat pandiõigust tunnustab, on tal võimalus saada oma pandinõudele rahuldus pandieseme arvel. Kui aga pandipidaja seaduses sätestatud tähtajal kohtule hagi ei esita (PankrS § 106 lg 1), siis pandipidaja kaotab õiguse saada oma nõue rahuldatud pandieseme arvel. Õigus nõuet tagava pandiõiguse tunnustamise hagi esitamiseks on üksnes pandipidajatel, kes on eelnevalt nõuet tagavat pandiõigust puudutava nõudeavalduse pankrotimenetluses esitanud. Võlausaldaja, kes ei ole nõudeavaldust esitanud, ei saa hageda nõuet tagava pandiõiguse tunnustamist.⁹⁷ Autori arvates puudub ka sellistel pandipidajatel hagi esitamise vajadus, kuna nende pandiõigus on PankrS § 95 kohaselt lõppenud nii või teisiti.

Nagu juba eelpool mainitud saavad nõuet tagava pandiõiguse tunnustamist kohtus vaidlustada lisaks haldurile ka võlausaldajad, kes ei nõustunud selle tunnustamisega. Siinkohal tuleb märkida, et sellise hagi saavad kohtule esitada vaid võlausaldajad, kelle enda nõuet pankrotimenetluses tunnustati. Isik, kelle nõuet koosolekul ei tunnustatud ja kes tunnustamiseks kohtusse ei pöördunud, sellist isikut ei saa enam lugeda võlausaldajaks, kelle õigusi tema poolt vaidlustatud võlausaldaja nõude või selle rahuldamisjärgu tunnustamine rikuks. Seega tuleb lugeda, et nõuet tagavale pandiõigusele pole vastu vaieldud selleks õigustatud isik.⁹⁸

Hagi esitamisel oleks soovitatav täpselt määratleda, millises järgus soovitakse nõuet tunnustada, kui nõuete rahuldamise järke on rohkem, kui kaks ja seda järgmisel põhjusel. Enne 01.01.2004 kehtinud pankrotiseaduse järgi oli see autori arvates eriti oluline märkida. Selles osas on olnud ka mitmeid kohtuvaidlusi. Tallinna Ringkonnakohtu

---

⁹⁶ vt Riigikohtu otsust nr 3-2-1-10-06 21. märtsist 2006. RT III 2006, 10, 95.

⁹⁷ Vt Riigikohtu otsust nr 3-2-1-22-02 11. märtsist 2002. RT III 2002, 10, 102.

⁹⁸ Vt Riigikohtu otsust nr 3-2-1-107-01 23. oktoobrist 2001. RT III 2001, 28, 310.

19.12.2000 otsuse nr II-2/1156/00⁹⁹ kohaselt esitas pank, kelle nõue oli pandiga tagatud, hagi kohtusse nõude tunnustamiseks eesõigusnõudena. Ringkonnakohtu otsuse kohaselt hageja ei täpsustanud hagis, millisesse rahuldamisjärku ta palub oma nõude arvata. Apellatsioonkaebuses palus pank oma nõuet tunnustada esimese järgu nõudena. Ringkonnakohus jättis aga panga nõude tunnustamata esimeses rahuldamisjärgus, kuna hagi nõude arvamiseks vastavasse rahuldamisjärku ei esitatud ja hagejal ei ole õigus esitada apellatsioonkaebuses nõuet, mida esimese astme kohtus ei esitatud.

Autor sellise ringkonnakohtu seisukohaga nõustuda ei saa, kuna kui pandipidaja esitab hagi eesõigusnõude tunnustamiseks, siis saab järeldada vaid, et tegemist on pandinõudega, st nõudega, mis kuulub rahuldamise eelisjärjekorras. Teistsugust järeldust kohus sellisel juhul teha ei saanud. Samas, kui ringkonnakohus leidis, et pandipidaja nõuet tagav pandiõigus on ebaselge, tulnuks tal saata kohtuasi uuesti läbivaatamiseks esimese astme kohtule haggis esitatud nõude väljaselgitamiseks. Esimese astme kohtu ülesandeks on välja selgitada haggis esitatud nõuded. Ringkonnakohtu poolt sellisel põhjendusel pandipidaja hagi rahuldamata jätmisel rikuti viimase õigusi ja ühtlasi võeti võimalus saada nõue rahuldatud eelisjärjekorras. Kehtiva pankrotiseaduse kohaselt sellist segadust autori arvates enam tekkida ei saa, kuna pankrotiseaduses on säilinud vaid eesõigusnõue ja ülejäänud võlausaldajate nõuded.

Pandipidaja nõuet tagav pandiõigus loetakse tunnustatuks, kui sellele ei esitata vastuväiteid või kui vastuväidetest ollaks loobunud (PankrS § 103 lg 2). Pärast nõuet tagava pandiõiguse tunnustamist ei võeta hilisemaid vastuväiteid arvesse, va siis, kui pandiõiguse tunnustamine põhineb võltsitud andmetel või kui nõuete kaitsmise koosoleku kokkukutsumisel või selle pidamisel on oluliselt rikutud seadust (PankrS § 103 lg 5 ja 106 lg 2). PankrS § 103 lg 6 kohaselt tehakse nõuet tagava pandiõiguse tunnustamise ja tunnustamata jätmise kohta märke nõuete kaitsmise koosoleku protokollis. Kui nõuet tagavat pandiõigust ei tunnustata, siis märgitakse ka protokollis, kes vaidles nõudele vastu või loobus vastuväitest. Protokollis märgitakse nii enne võlausaldajate koosolekut esitatud kirjalikud vastuväited kui ka koosolekul esitatud vastuväited. Juhul, kui sellist kohustust ei täideta, siis tuleb seda vaadelda kui seaduse olulise rikkumisena nõuete kaitsmise

---

⁹⁹ otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivist

koosoleku pidamisel. Selline rikkumine annab võlausaldajale õiguse nõuda nõude või selle rahuldamisjärgu uut läbivaatamist nõuete kaitsmise koosolekul.¹⁰⁰

3.3 Pandiga tagatud nõuete rahuldamine

Peale pankrotivara müümist tekib küsimus, kuidas tuleb võlausaldajate vahel jaotada pankrotivara. Kõige lihtsam oleks vastata, et igale võlausaldajale vastavalt tema nõude suurusele. Tegelikult see siiski nii lihtne ei ole ja eriti siis, kui seal ei ole piisavalt vahendeid kõigi võlausaldajate nõuete rahuldamiseks. Samas iga võlausaldaja soovib oma osa “pirukast”.¹⁰¹

Pankrotivõlgniku vara jaotamise osas on sätestatud täpsed reeglid. Ühelt poolt on see abiks haldurile pankrotivara jaotamisel ja teiselt poolt aitab see võlausaldajal arvestada tulevikus tekkida võivate riskidega. Seejuures võlgniku pankrotimenetluse korral võib eeldada, et kõik pankrotimenetluses esitatud nõuded ei pruugi rahuldatud saada.¹⁰²

Võlausaldajate nõuete rahuldamise osas puudub ühtne reegel, kuna igas riigis on nõuete rahuldamise järjekord seotud selles riigis valitsevate sotsiaalsete ja poliitiliste huvidega. Kuid siiski võib leida ka sarnasusi, milliseid nõudeid eelistatakse rahuldada eelisjärjekorra.

Enne jaotise alusel nõuete rahuldamist on asunud seisukohale, et iga võlausaldaja, sh ka pandipidaja, peaks osalema ka massikohustuste ja pankrotimenetluse kulude kandmisel. Samas pandipidajate poolt kandmisele kuuluvate kulude suurus võib olla piiratud. PankrS § 153 lg 2 kohaselt on pandipidajad kohustatud pankrotimenetluse kulude kandmisest osa võtma, kuid mitte enam kui 15 % ulatuses pandieseme müügist saadud rahasummast. Saksamaal kehtestatud määr on 9 %¹⁰³. Seega veelgi väiksem, kui Eestis. Näiteks Soomes, Rootsis ja Venemaal pandipidajatele sellist kulutuste kandmise piirangut kehtestatud ei ole. Seega osalevad sealsed pandipidajad 100 % kulutuste kandmisel. Autori arvates tuleks kulutuste piirangut vaadelda pandipidaja seisukohalt kui igati

¹⁰⁰ Vt Riigikohtu otsust nr 3-2-1-60-02 29. aprillist 2002. RT III 2002, 14, 166.

¹⁰¹ L.A. Bebchuk, J.M. Fried. A New Approach to Valuing Secured Claims in Bankruptcy. Harvard Law Review, 2001, vol 114, p 2386.

¹⁰² vt Riigikohtu otsust nr 3-2-3-3-02 11. novembrist 2002. RT III 2002, 31, 344.

¹⁰³ vt InsO § 171.

positiivset nähtust. Kui pandipidajatele ei oleks kehtestatud sellist piirangut, siis võib tekkida olukord, kus pandieseme müügist saadad vahendid läheksid suuremas jaos teiste kulutuste kandmiseks ja seda eelkõige pandipidaja arvelt, kuna üldjuhul rahuldatakse pandipidajate nõuded enne teiste võlausaldajate nõudeid. Selline olukord võib tekkida siis, kui pandieseme müügist saadakse piisavalt vahendeid lisaks menetluskulude katmisele ja pandiga tagatud nõuete rahuldamisele vähemalt osaliselt ka mitte eesõigusnõuete rahuldamiseks.¹⁰⁴ Kui pandipidaja peaks kandma liiga suuri kulutusi, seaks see ohtu tema enda nõude rahuldamise. See oleks aga vastuolus pandi eesmärgiga, sest pant on ju tehingu täitmise tagatis, mida võlausaldaja kasutab oma nõude rahuldamiseks, kui võlgnik oma kohustust ei täida. Pandipidajale kulutuste kandmisel piirangute seadmise eesmärgiks ongi, et kulutuste kandmisest võtaksid osa kõik võlausaldajad, mitte ainult pandipidaja pandieseme arvel. Samas ei ole peetud ka vajalikuks pandipidajat täielikult kulutuste kandmisest vabastada. Pigem on ikka lähenemine, et kõik võlausaldajad peavad osalema kulutuste kandmisel ja seda võib pidada autori arvates põhjendatuks võlausaldajate võrdse kohtlemise printsiibist lähtuvalt.

Eestis on läbi aegade peetud pandipidajate nõudeid pankrotiseaduse järgi pankrotimenetluse kõige olulisemateks nõueteks, peale Pankr § 146 lg 1 p-s 1-4 sätestatud nõuete rahuldamist, ja vastavalt sellele on neile antud ka parim positsioon jaotise alusel nõuete rahuldamise järjekorras. Selline seisukoht on üldlevinud ning L.A. Bechuk ja J.M. Fried on leidnud, et see on nii tänu hiljuti majandus ja õigusteadlaste vahel saavutatud kokkuleppele.¹⁰⁵

PankrS § 153 lg 1 p-de 1-3 kohaselt kuuluvad võlausaldajate nõuded rahuldamisele järgmises järjekorras: 1) pandiga tagatud tähtaegselt esitatud tunnustatud nõuded; 2) muud tähtaegselt esitatud tunnustatud nõuded ja 3) tähtaegselt esitamata, kuid tunnustatud nõuded. Seega võib järeldada, et pandipidajate nõuded, st põhinõue kui ka kõrvalnõuded, rahuldatakse eelisjärjekorras teiste võlausaldajate ees ja ülejäänud jaotise alusel väljamaksmisele kuuluvad nõuded rahuldatakse alles peale pandipidajate nõuete rahuldamist.

---

¹⁰⁴ Pankrotiseaduse eelnõu ja seletuskiri. (seaduseelnõu 1085 SE). Arvutivõrgus kättesaadav: <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=021550023&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11>, 17.05.2007

¹⁰⁵ L.A. Bechuk ja J.M. Fried. The Uneasy Case for the Priority of Secured Claims in Bankruptcy: further thoughts and a reply to critics. Cornell Law Review 1997, vol 82, p 1281.

Samas võib väita, et pandipidajatel ei ole Eestis siiski absoluutset eesõigust, nagu Soomes või Saksamaal. Nimelt kindlustustegevuse seaduse (KindlITS) § 127 lg 3 kohaselt kuuluvad kindlustuslepingutest tulenevad nõuded ja LAÕS §-s 74 kehtestatud viis merivõlaga tagatud privilegieeritud nõuet (laevapere töötasud, päästetasud, lootsitasud, sadamatasud, laeva tekitatud kahjud ja tervise kahjustamise nõuded), rahuldamisele enne PankrS § 153 lg-s 1 sätestatud nõudeid.¹⁰⁶ Seega eksisteerib veel ka teisi eelisõigusnõudeid, mis ei tulene küll otseselt pankrotiseadusest, kuid on reguleeritud teiste seadustega ja võib ohtu seada pandipidaja positsiooni pankrotimenetluses.

Seadusandja ei ole põhjendanud vajadust, miks tuleks nimetatud nõuded rahuldada enne pandiga tagatud nõudeid. Autor ei ole kohanud teiste riikide seadustes, et kindlustuslepingust tulenevatele või merivõla nõuetele oleks antud eesõigus pandipidajate ees. Autor leiab, et selleks puudub põhjendus, miks peaks andma sellistele nõuetele eelise pandipidajate ees.

Samas sellistele nõuetele eesõiguse andmine pandipidajate ees muudab keerukaks riski ennustamise, st arvestada võlausaldajad ei pruugi ette näha selliste nõuete tekkimist tulevikus. Samas kui pant antakse enne nimetatud nõuete tekkimist seab see ohtu ka pandi eesmärgi, so rahuldada pandipidaja nõue pandieseme arvel, kui võlgnik endale võetud kohustust ei täida. Pant peaks ikkagi olema vahend, mis tagaks konkreetse kohustuse täitmise, mitte et selle arvel hakataks rahuldatama teiste võlausaldajate nõudeid.

Sellist privileegi andmist kindlustuslepingust ja merivõlast tulenevatele nõuetele saab põhjendada üksnes seadusandja poliitilise otsusega. Autor leiab, et eeltoodust tulenevalt tuleks seadusandjal kaaluda vastavate sätete muutmist ja asuda seisukohale, et nimetatud nõuded, kas kuuluksid rahuldamisele samas järjekorras ülejäänud võlausaldajate nõuetega.

01.09.1992 kehtima hakanud pankrotiseaduse § 86 lg 1 p-s 1 nimetati pandipidajate nõuet eelisõigusnõudeks. Hiljem eelisõigusnõude mõistet täpsustati ja nimetati see ümber “pandiga tagatud nõue”. 01.09.1992 pankrotiseaduse järgi kuulusid kõik pandiga tagatud nõuded rahuldamisele eelisjärjekorras. 01.02.1997 jõustunud pankrotiseaduse muutmise seadusega arvati pandiga tagatud nõuete rahuldamise järgust välja kommertspandiga tagatud nõuded ja leiti, et kommertspandiga tagatud nõuded tuleks rahuldada neljandas

---

¹⁰⁶ vt P. Pärna. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2004, lk 433 ja KindlITS § 127 lg 3.

järgus. Kehtivas pankrotiseadusega on seda jällegi muudetud ja pöördutud tagasi kuni 01.02.1997 pankrotiseaduse redaktsioonis kehtinud põhimõtte juurde, mille kohaselt rahuldatakse kommertsandipidajate nõuded samas järjekorras teiste andipidajate nõuetega.

Selline korduv muudatuste tegemine on seotud õiguspoliitiliste otsustega. Algul kardeti, et kommertsandipant saab väga levinuks andi liigiks ning ettevõtjad hakkavad seda laialdaselt tagatiseks andma oma laenukohustuse täitmiseks. Lisaks võib selline laialdane pantimine tuua kaasa olukorra, kus kogu võlgniku ettevõtte vara on panditud ja teistel võlgniku võlausaldajatel ei ole võlgniku pankroti korral mingitki võimalust saada oma nõudele rahuldust pankrotivara arvel.

Kui selgus, et kommertsandipanti siiski väga ei kasutata ja peamiseks on ikkagi hüpoteek, asuti kommertsandipandipidajaid jälle käsitlema koos teiste andipidajatega. Autor leiab, et viimati tehtud otsus on igati põhjendatud, kuivõrd kommertsandipandi näol on ikkagi tegemist pandiga ja kui luua sellele erand nõude rahuldamise osas võrreldes teiste andi liikidega, tundub see ebaõige.

Pandipidajate nõuete rahuldamise juures tuleb käsitleda ka küsimust, kui pandiese on koormatud mitme andiõigused erinevate võlausaldajate kasuks, kuidas siis toimub nõuete rahuldamine. Pankrotiseaduses ei ole seda küsimust üheselt reguleeritud. AÕS § 281 lg 3 kohaselt, kui vallasasi on koormatud mitme andiõigusega, määratakse andiõiguse järjekoht andiõiguse tekkimise ajaga. Samamoodi rahuldatakse ka hüpoteegiga tagatud nõuded (AÕS § 353 lg 2). Ühel ja samal järjekohal olevate hüpoteekidega tagatud nõuded rahuldatakse üheaegselt ja võrdeliselt nõuete suurusele (AÕS § 353 lg 3). Tulenevalt sellest sellisel juhul andiõiguse prioriteetsuse määramisel lähtutakse põhimõttes: kellel on paremus ajas, sellel on paremus õiguses.¹⁰⁷ See tähendab, et kes on saanud andiõiguse ajas enne teist andipidajat, sellel on ka esimesena õigus saada oma nõue rahuldatud. Probleem tekib vaid siis, kui kõigi andipidaja nõuete rahuldamiseks ei ole piisavalt vahendeid. Selliseks puhuks näeb PankrS § 153 lg 6 ette sama järgu nõuded rahuldatakse võrdeliselt nõuete suurusega.

Kommertsandipandi ja hüpoteegi kooseksisteerimisel on asi keerulisem. AÕSRS § 13² lg 5 kohaselt, kui enne kinnisasja koormamist hüpoteegiga on seatud kommertsandipant vallasvarale, ei laiene hüpoteek kommertsandipandi kestuse ajal kinnisasja päraldistele, mis

---

¹⁰⁷ P. Pärna. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2004, lk 445.

on koormatud kommerts pandiga. Kommerts pant ei ulatu kinnisasja päraldistele, kui enne registerpandi seadmist oli kinnisasi koormatud hüpoteegiga. Nimetatu annab seega variandi, mille kohaselt oleks võimalik mõlema pandi üheaegne eksisteerimine lähtudes põhimõttest: kellel on paremus ajas, on ka paremus õiguses. KomPS § 2 lg 3 p 2 hilisema normina nõrgestab kommerts pandi positsiooni veelgi, so pant ei ulatu varale, millele ulatub pärast kommerts pandi seadmist tekkinud hüpoteek.

PankrS § 153 lg 1 järgi kuuluvad peale pandipidajate nõuete rahuldamist rahuldamisele kõigi ülejäänud võlausaldajate nõuded. Samas ei ole välistatud, et ka pandipidajate enda nõuded võidaks rahuldada samas järjekorras ülejäänud võlausaldajate nõuetega. Esiteks võib see ette tulla siis, kui pandipidaja nõuet ei õnnestu pandieseme arvelt rahuldada. Seega on tegemist pandipidajast sõltumatu asjaoluga. Teine võimalus aga on otseselt seotud pandipidaja enda tegevusega. Nimelt, kui pandipidaja jätab tähtaegselt nõudeavalduse esitamata ja PankrS § 95 kohaselt pandiõigus lõppeb, kuid nõuet tunnustatakse. Samas võib tekkida probleem, kui pandipidajale kirjalikku teadet PankrS § 34 alusel ei saadetud ja ta esitab nõude hilinenult. Sellisel juhul pandipidaja PankrS § 95 alusel pandiõigust ei kaota. Samas juhul, kui nõude esitamise tähtaega ei ennistata, tekib küsimus kas pandipidaja suhtes saab kohaldada PankrS § 102 lõiget 2. Selle kohaselt juhul, kui nõude esitamise tähtaega ei ole ennistatud, võetakse nõue kaitsmisele, kuid rahuldatakse pärast õigeaegselt esitatud tunnustatud nõuete rahuldamist, so § 153 lõike 1 punkt 3 alusel kõige viimases järjekorras. P. Varul on asunud seisukohale, et pandipidajal, kes esitab oma nõude küll hilinenult, kuid kes ei ole PankrS § 95 alusel kaotanud pandiõigust ning kelle nõue ja pandiõigus osutuvad kaitstuks, on õigus, et tema pandiga tagatud nõue rahuldatakse § 153 lõike 1 punkti 1 alusel. Vastupidine tõlgendamine tähendaks seda, et iga pandipidaja, kes ei ole tähtaegselt nõuet esitanud, kaotaks pandiõiguse.¹⁰⁸

Enne 01.01.2004 kehtinud pankrotiseaduses oli täpselt sätestatud nõuete loetelu, millised nõuded kuuluvad rahuldamisele peale pandipidajate nõuded. Sellesse loetellu kuulusid näiteks maksuvõlad, töösuhetest tulenevad nõuded jne. Kehtivast seadusest on konkreetne loetelu kadunud. Alles on jäänud vaid üldine määratlus. Sellist teed on läinud ka näiteks Soome ja Saksamaa, kuid palju on siiski riike, kus konkreetne pikk nõuete loetelu on

---

¹⁰⁸ P. Varul. Nõuetest pankrotimenetluses. Juridica 2004, nr 2, lk 97.

jäänud kehtima, näiteks Inglismaa, Läti, Leedu, Rootsi, Taani, Venemaa. Eestis seadusandja põhjendas näiteks töösuhetest tulenevate nõuete kaotamist loetelust Eesti Töötukassa loomisega, kes rahuldab tööandaja maksejõuetuse korral töötajate nõuded. Maksuvõlgade loetelust kaotamist aga põhjendati sellega, et riigil on võlausaldajana niigi tugev seisund, kuivõrd riigi käsutuses on võlgade sissenõudmiseks omaette haldusaparaat Maksu- ja Tolliameti näol, kes saab teha ettekirjutusi ning kasutada muid meetmeid, mis teistele võlausaldajatele kättesaamatuks jäävad.¹⁰⁹ Ka UNCITRAL on pidanud konkreetsete nõuete loetelu kaotamist positiivseks nähtuseks, kuna konkreetsete nõuete paljususe korral on potentsiaalne muuta keeruliseks pankrotimenetluse peamised eesmärgid ja teha raskeks efektiivse menetluse läbiviimine.¹¹⁰ Samas seadusandjad Saksamaal nägid konkreetsete nõuete loetelu kaotamise juures pigem suurema õigluse loomise vajadust võlausaldajate vahel pankrotivara jaotamisel.¹¹¹

Nagu eeltoodust nähtub on pandipidajad kõige paremal positsioonil nõuete rahuldamise järjekorras¹¹² ja tulenevalt sellest ka võlausaldajad, kellel on kõige suurem tõenäosus saada oma nõudele rahuldus. Samas ei ole siiski pandipidajate nõuded pankrotimenetluses sama hästi kaitstud nagu väljaspool pankrotimenetlust. Nimelt pandipidajad kohustuvad osa võtma ka täiendavate kulutuste, nagu pankrotimenetluse kulud ja massikohustused, kandmisest. Väljaspool pankrotimenetlust pandipidajatel selliseid kulutusi ei tekiks.

---

¹⁰⁹ Pankrotiseaduse eelnõu ja seletuskiri. (seaduseelnõu 1085 SE). Arvutivõrgus kättesaadav: <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=021550023&login=proov&password=&system=ems&server=ragne11>, 17.05.2007.

¹¹⁰ United Nations Commission on International Trade Law. Legislative Guide on Insolvency Law. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf, 17.05.2007.

¹¹¹ P.M. Veder. Cross-Boarder Insolvency Proceedings and Security Rights. Utrecht 2004, p 39.

¹¹² P. McLoughlin. Commercial Leases and Insolvency. London 1992, p 26.

4. PANDIESEME MÜÜK JA PANDI SEADMISE TAGASIVÕITMINE

4.1 Pandieseme müük

4.1.1 Pandiga koormatud asja müügi kord

Kui võlgnik ei ole pankrotis, kuid samas ei täida võlausaldaja ees võetud kohustusi, võib pandipidaja võtta pandieseme oma valdusesse ja realiseerida selle enampakkumisel ning pandieseme müügist saadud tulude arvel rahuldada oma nõude.¹¹³ Selline lihtsustatud kord kehtib Eestis eelkõige vallasapandi puhul. Hüpoteegi koormatud asja müügi puhul on asi keerulisem, nimelt müügile peab eelnema kohtu poolt nõude tunnustamine.¹¹⁴ Samas hüpoteegiga koormatud kinnisasja puhul asja väljaandmist ei toimu, pandipidajal on üksnes asja rahakstegemise õigus.

Pankrotimenetluse korral võlgnikule kuuluva vara realiseerimine siiski nii lihtne ei ole. Pankrotimenetluses sõltub pandieseme võõrandamine sellest, kuidas pandipidajaid koheldakse, st kas nad saavad oma pandiõigused maksma panna pankrotimenetlusest sõltumatult või koheldakse neid nagu ülejäänud võlausaldajaid. Pandipidajate jaoks oleks soov muidugi realiseerida pandiese pankrotimenetlusest sõltumatult, et võimalikult kiiresti oma nõue rahuldatud saada.

Väljaspool pankrotimenetlust eseme realiseerimisel saab võlausaldaja arvestada peamiselt vaid enda huvidega. Tema eesmärgiks on, et tema nõue saaks rahuldatud. Sama eesmärk on pandipidajal ka pankrotimenetluses, kuid seejuures ei saa enam ta tegutseda ainult enda huvidest lähtuvalt. Arvestada tuleb ka teiste võlausaldajate huvidega ehk mängu tulevad võlausaldajate kollektiivsed huvid.

Pandieseme müüki saab pidada üheks olulisemaks protsessiks võlgniku pankrotimenetluses, kuivõrd pandieseme müügi tulemustest ei sõltu mitte üksnes pandipidajate, vaid üldse võlgniku pankrotimenetluses esitatud nõuete rahuldamise ulatus tervikuna. Tavaliselt moodustab pandiese olulise osas pankrotivarast. Pankrotiseadustes pandieseme müügi osas on kehtestatud ka mõnevõrra erinevad reeglid võrreldes

---

¹¹³ L.A. Bebchuk, J.M. Fried. The Uneasy Case for the Priority of Secured Claims in Bankruptcy. The Yale Law Journal, 1996, vol 105, nr 4, p 859.

¹¹⁴ P. Pärna. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2004, lk 462.

ülejäänud pankrotivara müügiga. Autori arvates saab seda põhjendada pandipidaja erilise seisundiga võrreldes teiste võlausaldajatega.

Pankrotivara müügi juures kõige tähtsamaks eesmärgiks on müüa vara võimalikult suurt kasu andval viisil. See annab ühelt poolt võlgnikule võimaluse vähendada oma kohustuste hulka ja teiselt poolt võimaluse rahuldada võlausaldajate nõuded võimalikult suures ulatuses. Samas ei saa autori arvates seda pidada ainukeseks oluliseks eesmärgiks. Tähtsis on ka see, et müük toimuks võimalikult kiiresti. Esiteks kiirendab see pankrotimenetluse läbiviimist ja teiseks aitab kokku hoida vara haldamisega seotud kulutusi.

Paljud riigid on tavaliselt pandieseme müügi osas kehtestanud eraldi reeglid võrreldes ülejäänud pankrotivaraga, ja võiks öelda, et andnud seejuures pandipidajatele eelised teiste võlausaldajate ees, nagu näiteks pandipidaja võimalus pandieseme ise müüa ja nõuda pandieseme müüki teatud ajavahemiku jooksul. Pandieseme müümisel tuleb arvesse võtta, kas müüakse kinnis- või vallaspanti, kuivõrd selles osas on kehtestatud erinevad reeglid. Eesti pankrotiseaduses on need otseselt eraldi välja toodud. Siiski ühegi riigi pankrotiseadus ei ole lõpuni reguleerinud, kuidas toimub pandieseme müük. Tavaliselt on pankrotiseaduses viidatud mõnele muule seadusele, mis reguleerib pankrotivara müüki. Eestis on selliseks seaduseks täitemenetluse seadustik.

Varem kehtinud PankrS § 27 lg 1 kohaselt võis pandieseme müüki alustada koheselt pärast võlausaldajate esimest üldkoosolekut. Samasugune põhimõte kehtib siiani (PankrS § 133 lg 1).

Samas tuleb arvestada seaduses kehtestatud eranditega, millistel juhtudel pandieseme müük peale võlausaldaja esimeses üldkoosoleku toimumist ei ole siiski võimalik. Esimene asi, mis takistab pandieseme kohest müüki, on pankrotiotsuse peale esitatud apellatsioonkaebus. Nimelt PankrS § 133 lg 2 sätestab, et kui võlgnik on pankrotiotsuse peale edasi kaevanud, ei tohi võlgniku nõusolekuta enne apellatsioonkaebuse läbivaatamist vara müüa. Sellise põhimõtte on omaks võtnud enamus riike, kelle pankrotiseadusi on autor võrrelnud Eesti omaga käesolevas töös. Autori arvates on selline piirang vajalik ennatlike sammude astumiseks. Võib juhtuda, et esimese astme kohus on teinud ebaõige otsuse pankroti väljakuulutamise kohta. Juhul, kui tekiks automaatselt müügi õigus igal juhul peale võlgniku pankroti väljakuulutamist, võib see tekitada olulist kahju võlgniku jaoks, samas ka võlausaldajate jaoks. Kohese pandieseme müügi õiguse

tekkimisega võidakse võtta võlgnikult võimalus tegevuse jätkamiseks ja täiendavate rahaliste vahendite teenimiseks võlgade tasumiseks.

Soome pankrotiseaduse 17. peatüki § 3 järgi seevastu pandipidajal on õigus müüa pandiese pankrotiotsuse peale apellatsioonkaebuse esitamisest sõltumata. Seda on põhjendatud sellega, et juhul, kui keelatakse pandiese realiseerimine sellel perioodil, võib see ohtu seada pankrotimenetluse eesmärgi, kui apellatsioonkaebus asjata takistaks realiseerimist.¹¹⁵ Samas ei ole pandiese müügiõigus siiski absoluutne. Võlgnikul on õigus esitada kohtule taotlus pandiese müügi keelamiseks. Siiski kohus saab seda arvesse võtta teatud ulatuses. Pandiese müügi õigus säilib ulatuses, millises ulatuses on vajalik katta vältimatud kahjud või pankrotivara haldamisega seotud kulud (KonkL 17. peatükk § 3). Seega erinevalt Eestist ei ole pandiese müük automaatselt seaduse alusel keelatud apellatsioonkaebuse esitamisel pankrotiotsuse peale, vaid see eeldab siiski eraldi taotlust. Eesti pankrotiseaduse järgi on sellisel juhul õigus vara realiseerida üksnes võlgniku nõusolekul.

Rootsi pankrotiseaduse 8. peatüki § 3 lg 1 järgi kehtib apellatsioonkaebuse esitamisel keeld pandieset realiseerida. Sama sätte lõige 2 näeb ette juhud, mil võib sellest keelust hoolimata siiski pandiese realiseerida kaebuse esitamisest sõltumatult, need on juhud, kui näiteks tegemist on vallasvaraga, mille väärtus kahaneb kiiresti või mille haldamine nõuab suuri kulutusi. Nimetatud puhkudel on teinud erandid ka Eesti pankrotiseadus pandiese müügi osas. PankrS § 133 lg 3 kohaselt ei kohaldata vara müügi osas piiranguid, kui tegemist on kiiresti rikneva või sellise varaga, mille väärtus kiiresti langeb või mille hoidmine või säilitamine on ülemäära kulukas. Seadusandja on autori arvates sellise erandi tegemisega eelkõige soovinud vältida võlgnikule ja samas ka võlausaldajatele täiendava võimaliku kahju tekitamist ajal, mil kohus vaatab läbi apellatsioonkaebust. Apellatsioonkaebuse läbivaatamine ja otsuse tegemine võib võtta aega aga mõned kuud või teinekord veelgi kauem. Tavaliselt püüavad ringkonnakohtud lahendada pankrotimenetlusega seonduvad küsimused esmajärjekorras. Hoolimata sellest on see siiski piisavalt pikk aeg lisakulude tekkimiseks, mis võivad olla piisavalt suured, seadmaks ohtu näiteks võlgniku tervendamise.

Pandiese müügiõigust võib piirata ka esimesel võlausaldajate üldkoosolekul vastu võetud otsusega. Nimelt võivad võlausaldajad otsustada, et edaspidi võlgniku

---

¹¹⁵ Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

pankrotimenetlus jätkub saneeriva menetlusena. Selline otsus toob kaasa pandieseme müügi keelu, sest tavaliselt on pandiesemel oluline osas saneerivas menetluses oma väärtuse tõttu. Samas ei ole selline piirang lõputu. Pandipidajal ei ole õigus realiseerida pandieset kompromissis märgitud tähtaja jooksul (PankrS § 182 lg 1). Üldjuhul võib eeldada, et kompromissi tegemise tähtaeg ei veni väga pikaks ja pandipidajal on võimalik peagi talle antud pandiõigus realiseerida.

Kui pandipidaja hääletab kompromissi vastu, on pandipidaja õigus müüa piiratud kindla tähtajaga. Nimelt ei või sellisel juhul müügikeeldu rakendada kauemaks, kui üks aasta (PankrS § 182 lg 2). Autori arvates püüab seadusandja sellega vältida pandipidaja õiguste ja vabaduste kitsendamist tema tahte vastaselt liiga pikaks ajaks. Samas sellise tähtaja rakendamine ei ole vajalik, kui pandipidaja hääletas kompromissi poolt, kuivõrd sellisel juhul on ta iseenda kanda võtnud vabatahtlikult kompromissiga kaasneva riski.

Läti pankrotiseaduse § 90 lg 2 kohaselt on pandipidajatel keelatud sõltumata sellest, kas nad hääletavad võlgniku tervendamise kava poolt või vastu, keelatud pandieseme realiseerimine kuni tervendamiseni või selle mittejätkamiseni või tagasilükkamiseni. Samas ei ole pandipidaja õigus realiseerida pandiese võlgniku tervendamise perioodil täielikult välistatud. Pandipidaja võib realiseerida pandieseme, kui see ei ole vajalik tervendamiskava elluviimiseks (Läti pankrotiseaduse § 90 lg 3). Seega püütakse pandipidajate õigusi piirata nii kaua, kui vajalik ja nii vähe, kui võimalik.

Pandieseme müügi piirangut võidakse rakendada ka likvideeriva pankrotimenetluse puhul. Näiteks Soome pankrotiseaduse kohaselt võib keelata panditud asja müügi kaheks kuuks (KonkL 17. peatükk § 12). Seega on tegemist väga lühiajalise keeluga, mil pandipidaja ei saa oma õigusi rakendada. Seejuures tuleb märkida, et sellise keelu võib kohus anda vaid korra. Kiireloomuliste asjade puhul võivad keelu osas otsuse teha ka haldur või võlausaldajad. Sellise keelu andmise eesmärk on anda haldurile täiendav tähtaeg otsustada, kuidas käsutatakse edaspidi panditud eset, kas see müüakse kolmandatele isikutele või see lunastatakse pandipidajalt ja arvatakse pankrotivarasse. Et selline keeld kehtiks, peab olema täidetud järgmine tingimus, nimelt pandipidajat peab olema vastavast keelust eelnevalt teavitatud. Samas tuleb arvesse võtta, et sellist keeldu saab rakendada vaid kuni teatud ajani. KonkL 17. peatüki § 12 lg 1 kohaselt tuleb pankrotivara müügist teatada hiljemalt kahe nädala jooksul pandipidajalt pandieseme müügi kohta teate saamisest.

Eesti pankrotiseaduses likvideeriva pankrotimenetluse puhul sellist tähtajalist piirangut seatud ei ole. Samas ei ole pandieseme müügi piirang lõputu, vaid seotud kohustusega müüa see teatud ajavahemiku jooksul.

Autor leiab, et likvideerivas pankrotimenetluses on eelkõige vajalik piirangu rakendamine selleks, et halduril oleks võimalik välja selgitada, kuidas pandiese soodsamalt müüa, kas see on kasulikum müüa, koos ülejäänud pankrotivaraga või sellest eraldi.

Pandipidajatele on seadusega nähtud ette õiguste piiramise eest, realiseerida pandiese, hüvitis. Sellist hüvitisit makstakse vaid saneerivas pankrotimenetluses. Likvideeriva pankrotimenetluse puhul hüvitisit pandipidajale ei maksta. Autor peab sellist seisukohta igati põhjendatuks, kuivõrd likvideerivas pankrotimenetluses on lootus realiseerida pandiese kiiremini kui saneerivas pankrotimenetluses, va siis kui pandiese on vajalik tervendamiskava elluviimiseks. Samas saneerivas pankrotimenetluses võib tekkida oht näiteks asja kasutamise, et see hävib või selle väärtus väheneb. Sellisel juhul on igati põhjendatud pandieseme väärtuse vahe hüvitamine, milline see oli pankrotimenetluse algades ja pandieseme müügiõiguse tekkimise ajaks. PankrS § 182 lg 3 järgi on pandipidajal õigus saada kompromisettepaneku korral intressi, kui tema nõude maksmapanek on edasi lükatud teiste pandipidajatega võrreldes pikemaks ajaks. Intressi suurus määratakse kindlaks kompromisettepanekus või lähtuvalt seadusest. Pankrotiseaduses on sätestatud küll, kuidas toimub intressi määramine, kuid ei ole reguleeritud, kuidas toimub selle maksmine, kas ühekordse või perioodilise maksena.

Sarnaselt Eestile on ka Saksamaal ette nähtud intressi maksmise kohustus pandipidajale. Kuid intressi maksmise kohustus tekib InsO § 169 kohaselt võlausaldajate esimesest üldkoosolekust. Juhul, kui pandipidajal oli keelatud rakendada oma õigusi enne pankrotimenetluse väljakuulutamist kohtumääruse alusel vastavalt InsO §-le 21, siis intress kuulub maksmisele hiljemalt kolm kuud pärast seda, kui selline keeld anti.¹¹⁶ Seega tekib Saksamaal pandipidajate õigus intressi saamiseks märksa varem.

Läti pankrotiseaduse § 92 § 3 p-ga 5 on ette nähtud kohustus maksta pandipidajale hüvitisit, kui nende õigused on piiratud tervendamise plaani järgi. Hüvitisit tuleb maksta tervendamise perioodi eest. Läti pankrotiseaduses ei ole täpsemalt määratletud, millest lähtutakse hüvitise suuruse määramisel.

---

¹¹⁶ P.M. Veder. Cross-Boarder Insolvency Proceedings and Security Rights. Utrecht 2004, p 26.

Vastupidiselt Eestile, Saksamaale ja Lätile, on Soomes asunud seisukohale, et pandipidajale ei ole vaja hüvitist maksta ei likvideerivas ega saneerivas pankrotimenetluses. Sellist seisukohta on põhjendatud asjaoluga, et pandieseme müügi keelu rakendamise võimalus on pandipidajale juba eelnevalt teada ja tulenevalt sellest saab ta juba eelnevalt sellega arvestada ja kohandada müügitegevust selle järgi.¹¹⁷ Autori arvates päris sellega nõustuda ei saa, kuivõrd pandipidaja ei saa ette näha tulevikus asetleidvaid sündmusi, samuti arvestada ettenägematu pandieseme väärtuse vähenemisega. Juhul, kui väärtus väheneb võlgniku tervendamise jooksul, tuleks siiski võimalikud kulutused või kahju hüvitada pankrotivara arvel, kuivõrd tegemist on perioodiga, mille jooksul pandipidajal puudub kontroll pandieseme üle ja tal ei ole võimalik sellega kaasnevaid sündmusi mõjutada. Sellisel juhul tekib küsimus, miks pandipidaja peaks sellisel juhul kandma sellega kaasnevat riski.

Pankrotiseadusest tuleneva mõtte ja AÕS § 292 lg-s 1 sätestatu kohaselt võib järeldada, et pandipidaja nõude rahuldamine saab toimuda panditud asja müümisega. Samas tekitab see probleeme juhul, kui pandieset ei õnnestu müüa. Kas siis ei oleks otstarbekam ette näha võimalust sellisel juhul pandiese pandipidajale lihtsalt üle anda. AÕS § 292 lg 3 sätestab keelu sõlmida sellekohane kokkulepe enne müügiõiguse tekkimist. Autori leiab, et selline keeld on igati põhjendatud. Panditud asja omandamine võimaldaks pandipidajale õigustamatut rikastumist, sest tagatise väärtus on reeglina suurem kui tegelik nõue.¹¹⁸ Nimetatud seisukohta on kinnitanud ka Riigikohus oma 21. detsembri 1995 nr III-2/1-98/95 otsuses¹¹⁹. Antud otsuse kohaselt oli võlgnik laenulepingu täitmise tagamiseks andnud võlausaldajale sõiduauto. Kuna võlgnik oma kohustust ei täitnud, siis sõlmisid pooled laenulepingu lisana kokkuleppe, mille kohaselt võlausaldajale läks üle omandiõigus sõiduautole. Riigikohus asus seisukohale, et võlausaldajal oli õigus rahuldada oma nõue panditud asja müügist saadavast rahast, mitte aga panditud vara omandamisega poolte kokkuleppel.

Samas ei ole asjaõiguseadusega keelatud pandieseme omandiõiguse ülemineku kokkuleppe sõlmimine peale pandieseme müügi ebaõnnestumist. Sellisel juhul tuleb seda

---

¹¹⁷ vt Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

¹¹⁸ P. Pärna. Asjaõiguseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2004, lk 459.

¹¹⁹ RT III 1996, 3, 51.

vaadelda kui viimast võimalust, mille kaudu saab võlgnik kompenseerida pandipidajale tagastamata jäetud võla.

Eesti pankrotiseaduses ei ole otseselt sätestatud pandieseme üleandmise võimalust, küll on aga Leedus peetud vajalikuks selline võimalus otseselt ette näha pankrotiseaduse § 33 lg-s 1, mille kohaselt kohustub haldur panditud eseme pandipidajale üle andma, kui seda ei õnnestu müüa.

Autor leiab, et pandieseme müümise ebaõnnestumisel on eseme üleandmine pandipidajale igati põhjendatud, kuna viimasel on sel juhul ise võimalus üritada pandiese müüa. Samas ei pruugi see tal õnnestuda nagu ei õnnestunud ka halduril. Kuid samas võib juhtuda, et pandipidaja leiab pandiesemele ise rakenduse ja ta saab seda näiteks kasutada oma igapäevases majandus- ja kutsetegevuses.

Pandiese tuleks müüa nii kiiresti kui võimalik. Erinevalt teiste riikides pankrotiseadustest on PankrS §-s 140 sätestatud pandieseme müümise tähtaeg. Enne 01.01.2004 kehtinud pankrotiseadus seda ette ei näinud. Nimetatud sätte kohaselt on haldur kohustatud müüma vallaspandi kolme kuu ja kinnispandi nelja kuu jooksul, arvates ajast, mil ta võis alustada pankrotivara müüki. Sellise tähtaja kindlaksmääramine vähendab autori arvates pandipidaja riske, so asja hävimine, väärtuse langemine jne. Samas annab see pandipidajale ka õiguse nõuda pandieseme realiseerimist teatud perioodi jooksul, kui haldur seda mingil põhjusel ei tee. Seega püütakse antud sättega vältida müügiga tekkida võivaid viivitusi.

Teiste riikide pankrotiseadustes autor sellist võimalust pandipidajate osas kohanud ei ole. Rootsi pankrotiseadusega on haldurile pandud kohustus müüa pandiese nii ruttu kui võimalik lähtuvalt mõistlikkuse põhimõttest.¹²⁰ Sellisel juhul saab haldur müüa eseme arvestades olukorda. Müügi aega on piiratud vaid mõistlikkusega. Samas ei takista see pandieseme müügiga venitamist halduri poolt, kuivõrd mõistlikkuse mõiste on piisavalt laialt tõlgendatav. Tegemist on väga paindliku ajaga. Tulenevalt sellest on halduril võimalust pandieseme müümisega venitada ja leida piisavalt ettekäandeid, miks tal ei ole pandieset siiani müünud.

Soome pankrotiseaduse järgi ei ole pandieseme müügi tähtaja osas piiranguid kehtestatud, kuivõrd pandipidajatele on antud õigus realiseerida pandiese võlgniku

---

¹²⁰ vt Rootsi pankrotiseaduse 8. peatükk § 1.

pankrotimenetlusest sõltumatult.¹²¹ Sellisel juhul autori arvates püüavad pandipidajad ise realiseerida pandieseme nii ruttu kui võimalik ja sellise nõude sätestamine ei ole vajalik, sest nad saavad tegutseda vastavalt oma soovidele ning vajadustele. Samas, kui pandipidajatele ei ole antud pandieseme realiseerimise vabadust ja konkreetset tähtaega pandieseme realiseerimiseks ette nähtud ei ole, suurendab see eelkõige pandipidajate riski.

Pandieseme võõrandamise õigus tekib pärast esimest võlausaldajate üldkoosolekut, kui võlausaldajad otsustavad likvideeriva pankrotimenetluse kasuks, teatud juhtudel ka saneerivas pankrotimenetluses, kui pandiese ei ole vajalik tervendamiskava elluviimiseks. Samast põhimõttest on lähtunud ka näiteks Läti¹²².

Pandieseme müügiõigus on pankrotiseadusega tavaliselt antud haldurile, pandipidajale või kolmandale isikule (halduri poolt volitatud isik, näiteks kohtutäitur või näiteks USA-s on selleks loodud eraõiguslikud juriidilised isikud, kes tegelevad pankrotivara müügiga). Isikute ring, kes on õigustatud konkreetse pandieseme müüma sõltub sellest, kas tegemist on kinnisasja või vallasasjaga. Üldlevinud on põhimõte, et kinnispandi esemed kohustub müüma haldur, vallaspandi eseme võib aga müüa nii haldur kui ka pandipidaja. või halduri poolt volitatud isik. Autori arvates on vallaspandi eseme müügiõigus põhjendatult antud lisaks haldurile ka teistele isikutele, kuna vallaspandi eseme väärtusel ei ole pankrotimenetluses sellist tähendust kui kinnispandil oma väärtuse poolest. Samuti võib olla tõenäoline, et vallaspandi ese rikneb või hävib või selle väärtus langeb kiiremini, kui kinnispandi oma, seega eeldab see kiiremat realiseerimist. Kui eseme realiseerib pandipidaja, siis võib arvata, et müügiprotsess on kiirem, kui selle realiseeriks haldur, kuivõrd pandipidaja on ise peamiselt huvitatud, et tema nõue saaks võimalikult kiiresti rahuldatud.

PankrS § 138 kohaselt võib vallaspandi eseme müüa haldur või pandipidaja ning hüpoteegiga koormatud kinnisasja haldur (PankrS § 139). Samast põhimõttest on lähtunud ka ülejäänud käesolevas töös käsitlevad riigid oma pankrotiseadustes. Selleks, et pandipidaja saaks vallasasja ise müüa, eeldab see eelnevat halduri nõusolekut. Autor

---

¹²¹ vt Soome pankrotiseaduse eelnõu kommentaare pankrotiseaduse 17. peatüki kohta. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

¹²² vt Läti pankrotiseaduse § 68.

leiab, et sellega püütakse säilitada halduri kontroll pandipidaja tegevuse üle, hoolimata sellest, et talle on seadusega antud võimalus iseseisvalt ese müüa. Tõenäoliselt soovitakse sellega anda teistele võlausaldajatele suurem kindlustunne. Samas peaks aga sellise sätte eesmärk olema halduri töökoormuse vähendamine ja pankrotimenetluse kiirendamine. Autori arvates aga halduri pidev kontroll seda eesmärki ei täida.

Kui pandieseme müüb haldur, siis ta pandipidajalt selleks nõusolekut taotlema ei pea. Samuti ei pea ta teatama müügi toimumisest, kui müük toimub enampakkumisel. Kui pandieseme müüakse muul viisil, kui enampakkumisel, ei ole haldur teatamise kohustusest vabastatud (PankrS § 138 lg 2).

Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskirjas on asutud seisukohale, et kinnispandi eseme peaks müüma pankrotipesa, kuivõrd kinnispandieseme võõrandamine pankrotipesa poolt annab parem müügitulemuse.¹²³ Autori arvates sellise seisukohaga päris nõustuda ei saa, eelkõige on olulised kogemused ja teiseks teadlikus turu situatsioonist ning võimalustest. Pankrotipesa ei pruugi aga selleks kõige pädevam olema. Kinnispandi eseme müügilubade saavutamiseks võidakse saavutada parem tulemus eelkõige isikute poolt, kes sellega igapäevaselt tegelevad. Samas ei ole välistatud eseme müügi edasivolitamine pankrotipesa poolt kolmandatele isikutele.

Vastupidiselt Eesti pankrotiseadusele ei pea Soomes pandipidajale antama müügiluba, vaid pandipidaja peab andma selle ise teistele isikutele. Lisaks pandipidajale võib loa anda ka kohus (KonkL 17. peatüki § 8 lg 1). Kohtu poolt loa andmise eesmärk on vältida vähem soodsamat müügitulemust. Loa andmine kohtu poolt aga eeldab, et pankrotipesal on sõlmitud eelnev kokkulepe pandieseme müügiks ostjaga ja samuti, et ta tõendab ära, et ostja poolt tasutav müügihind ületab enampakkumisel saadava hinna.

Saksamaal sõltub vallaspandi eseme müügiks õigustatud isik sellest, kelle valduses on pant. InsO § 166 lg 1 järgi on vallaspandi eseme müügiõigus halduril, kui see on tema valduses, vastasel juhul võib eseme müüa pandipidaja (InsO § 173 lg 2). Kui haldur teostab talle seadusega antud õigust, siis ta peab eelnevalt pandipidajat teavitama pandieseme realiseerimisest (InsO § 168). Saksamaa pankrotiseaduses on sellise sätte eesmärgiks anda pandipidajale võimalus soovitada haldurile müügi viisi, mis annaks parima tulemuse.¹²⁴ Sarnane põhimõte kehtib ka PankrS § 138 lg-s 2.¹²⁵ InsO § 173 lg 2

---

¹²³ vt Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

¹²⁴ P.M. Veder. Cross-Boarder Insolvency Proceedings and Security Rights. Utrecht 2004, p 25.

¹²⁵ PankrS § 138 lg 2 järgi kui pandipidaja ei teata haldurile, et tal on võimalus pandieseme müügiks suuremat kasu andval viisil, võib haldur pandieseme müüa kavatsetud viisil.

kohaselt võib kohus määrata tähtaja, millise perioodi jooksul peab pandipidaja pandieseme realiseerima. Kui pandipidaja selleks tähtajaks pandieset ei realiseeri, siis müügiõigus läheb üle haldurile. Seega halduril tekib võimalus pandiese realiseerida ka siis, kui pandiese on olnud eelnevalt pandipidaja valduses. Autori arvates selliseid juhte palju olla ei saa, kus võõrandamise õigus läheb üle haldurile, selline olukord saab tekkida üksnes siis, kui pandipidajal ei õnnestu pandieset mingil põhjusel realiseerida, näiteks kui kolmandatel isikutel puudub vajadus selle eseme järgi. PankrS § 138 lg 3 kohaselt läheb haldurile üle selline õigus, kui müügilepingut ei sõlmitud ja selles märgitud hinda ei tasutud.

Rootsi pankrotiseaduse 8. peatüki § 10 lg 4 kohaselt on halduril keelatud teatud vallaspandi esemete müük, so lennuki ja selle osade müük. Sellest järeldub, et sellisel juhul saab need esemed realiseerida üksnes pandipidaja.

Leedu pankrotiseaduse § 33 järgi on pandieseme müügiõigus antud üksnes haldurile. Pandipidajal seega pandieseme realiseerimise õigus puudub. Samane põhimõte kehtib ka Venemaal¹²⁶.

Selleks, et pandieset müüa, peab eelnevalt määrama kindlaks müügi viisi, korra ja tingimused. Seejuures pankrotivara müügi kord ja tingimused ei pea samastuma täitemenetluse seadustikus sätestatud korra ja tingimustega.¹²⁷ Täitemenetluse seadustiku sätteid kohaldatakse ainult siis, kui vara on otsustatud müüa täitemenetluse seadustiku alusel¹²⁸, näiteks avalikul suulisel enampakkumisel.

Oluline osa pandieseme tingimuste määramise juures on selle alghind. PankrS § 136 lg 2 kohaselt määrab vara alghinna haldur kooskõlastades selle pankrotitoimkonnaga. Seega viimane sõnaõigus hinna määramisel on võlausaldajatel. Hinna määramisel peab haldur arvestama, et tal oleks võimalik see ese ka sellise hinnaga hiljem võimalik müüa. Pankrotitoimkonnaga hinna kooskõlastamine aitab vältida ülemäära kõrget või madalat alghinna määramist.

Erinevalt Eestist Läti pankrotiseaduse § 68 lg 2 kohaselt määrab pandipidaja kindlaks pandieseme alghinna ja kooskõlastab selle halduriga.

Venemaa pankrotiseaduse § 139 lg 5 järgi määrab pandieseme müügihinna sõltumatu hindaja.

---

¹²⁶ Vt Venemaa pankrotiseaduse § 139 lg 4.

¹²⁷ Vt Tartu Ringkonnakohtu otsust nr 2-2-411/2001 26. oktoobrist 2001. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarturk.just.ee/2001/va/t/411.HTM>, 17.05.2007.

¹²⁸ Vt Riigikohtu otsust nr 3-2-1-20-03 6. märtsist 2003. RT III 2003, 7, 79.

Soomes peab pandieseme hinna enne pandieseme müüki välja selgitama haldur. Selleks, et seda välja selgitada, peaks ta kasutama kolmandate isikute abi. Autori arvates on Soome pankrotiseaduse järgi hinna väljaselgitamine vajalik eelkõige siis, kui pandieseme müüjaks on pankrotipesa ja teiseks siis, kui pankrotipesa soovib selle ise omandada. Samas annab see haldurile ka võimaluse kontrollida, kas pandipidaja poolt määratud alghind vastab tegelikkusele. Nimelt kohustub pandipidaja muuhulgas enne pandieseme müüki teatama haldurile ka asja müügihinna. Pandipidaja saab pandieseme realiseerida tema poolt näidatud hinnaga vaid siis, kui see on pankrotipesa poolt heaks kiidetud. Enne seda pandipidaja müügitoiminguid teha ei saa.¹²⁹

Autori arvates on pandieseme hinna määramisel väga oluline osa võlgniku pankrotimenetluses, kuivõrd sellest sõltub kogu edaspidine müügi tulemus. Kui pandieseme alghind jäetakse määramata, siis tuleks seda käsitleda, kui ühe müügitingimuse rikkumisena ja alusena müügitulmuste kehtetuks tunnistamisel.

Enamus riike on lähtunud põhimõttest, et pankrotivara müümine peaks toimuma enampakkumise teel. Kuidas peaks toimuma enampakkumise läbiviimine, pankrotiseaduses täpsemalt sätestatud ei ole. PankrS § 136 lg-s 1 on viidatud täitemenetluse seadustikule ja ette nähtud, et pankrotivara müüakse täitemenetluse seadustikus sätestatud korras. Samas tuleb arvesse võtta pankrotiseaduses sätestatud erisusi.

TMS § 78 lg 1 kohaselt toimub vallasasja müük avalikul suulisel enampakkumisel ja kinnisasja müük sundenampakkumisel (TMS § 150 lg 1).

Pandieseme müümisel on halduril kohtutäituri funktsioon. Haldur peab organiseerima pandieseme müügi läbiviimise.¹³⁰

Soomes on pandieseme müük täitemenetluse seadustiku alusel piiratud. Täitemenetluse alusel pandieseme müügis nähakse viimase võimalusena. Seda on põhjendatud sooviga loobuda esitatud pakkumise minimaalsest hinnast.¹³¹ See tähendab, et kui ostja teeb pakkumise hinnaga, mis võib olla väiksem, kui esialgu planeeriti, siis hoolimata sellest tekib õigus müüa pandiese kõrgema pakkumise teinud ostjale. Pandipidaja loa puudumisel saab pankrotipesa taotleda pandieseme müüki täitemenetluse seadustiku alusel, kui pankroti väljakuulutamises on möödunud kolm aastat. Samas võib ka sellisel

¹²⁹ R. Koulu, E. Havansi, J. Niemi-Kiesiläinen. Insolvenssioikeus. Helsinki 2002, p 251.

¹³⁰ vt PankrS § 55 lg 3 p 1.

¹³¹ R. Koulu, E. Havansi, J. Niemi-Kiesiläinen. Insolvenssioikeus. Helsinki 2002, p 253.

juhul pandipidaja kohtule taotluse pankrotipesa avalduse rahuldamata jätmiseks. See aga eeldab mõjuvat põhjust ja keeldu ei rakendata korraga pikemaks ajaks, kui aasta. Sellise keelu võib kohus anda eelkõige siis, kui on võimalik pandieseme väärtuse kasv (KonkL 17. peatükk § 14).

Autori arvates põhjus, miks Soomes nähakse pandieseme müüki täitemenetluse alusel viimase võimalusena, on ka see, et mitte suruda müüjat teatud raamidesse, kõige olulisem on müügi tulemus. Sellega soovitakse vältida kõrgema hinna väljakauplemata jätmise võimalust.

Soomes on antud pandieseme müügiks õigustatud isikule võrreldes teiste riikidega suur vabadus. Nimelt Soomes on vaba müüki peetud kõige optimaalsemaks müügi viisiks. Seda nähakse lisaks suurema hinna väljajakaplemise võimaluse ka kui kiiremat realiseerimise viisi. Samuti räägib selle poolt asjaolu, et müügilepingu pooled on vabad sõlmima kokkuleppeid tingimuste osas pandieseme eest tasumisel ja muudes müügi tingimustes.¹³² Eeltoodud põhjused on peamised, miks eelistatakse vaba müüki.

Vaba müüki on Soomes piiratud üksnes kohustusega müüa pandiese maksimaalset tulu andval viisil. See aga eelnevalt asjaolude väljaselgitamist, mis võib võtta palju aega.

Vaba müüki võib autori arvates pidada põhjendatuks, kuivõrd lisaks enampakkumisele on ka muid võimalusi saavutamaks pandieseme müügil hea tulemus. Enne iga pandieseme müüki tuleb vaid kaaluda ja arvesse võtta erinevaid asjaolusid. Kui lubada pandieset müüa vaid ühel võimalikul viisil, võib see anda oodatust teise tulemuse. Tulenevalt sellest on ka PankrS §-ga 137 antud võimalus müüa pandiese muul viisil, kui enampakkumisel.

Rootsi pankrotiseaduse kohaselt toimub pandieseme müük samamoodi, kui Eestis.¹³³ Ainuke erinevus seisneb selles, et haldur võib nõuda kinnispandi müüki sundenampakkumisel ja vallaspandi müüki enampakkumisel. Antust nähtub, et sellisel viisil müük ei ole kohustuslik, va siis, kui haldur seda nõuab. Seega ei ole välistatud, et pandiesme müük võib toimuda ka muul viisil. Muud müügiviisi ei ole halduril õigus siiski rakendada, kui pankrotivara soovib osta haldur või tema lähikondne. Sellisel juhul peab kinnispandi müük toimuma sundenampakkumisel (8. peatükk § 6 lg 1). Samasugune kohustus kehtib vallaspandi müügi puhul, kui pandipidaja ei ole andnud pandieseme müügiks muul viisil nõusolekut (8. peatükk § 7 lg 2).

---

¹³² Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutvõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

¹³³ vt Rootsi pankrotiseaduse 8. peatükki pankrotivara müügi kohta.

Saksamaa pankrotiseaduse kohaselt peab haldur informeerima pandipidajat kavatsetavast müügi viisist (InsO § 168). Seejuures pandipidajal endal on võimalik soovitada vara müüki teisel viisil, kui see on soodsam, kui halduri poolt pakutu. Sellisel juhul haldur kas lähtub pandipidaja poolt pakutust või ta kasutab viisi, mis annab sama tulemuse, kui pandipidaja poolt soovitatud viis. Kui pandipidaja soovib, et haldur rakendaks tema poolt soovitatud müügi viisi, peab ta tõendama, et see on annab kõige soodsama tulemuse. Seega üksnes pandipidaja soovitusel ei piisa, pandipidajal kaasneb ka tõendamise kohustus.

Kui pandieset ei õnnestu esialgsel enampakkumisel müüa või muul viisil müüa, siis tuleb korralda kordusenampakkumine. Kui esialgu toimus pandieseme müük enampakkumisel, ei ole kordusmüügi puhul autori arvates välistatud pandieseme müük ka muul viisil. Nimetatud asjaolule annab kinnitust Tartu Ringkonnakohtu 10. novembri 2000 otsus nr II-2-188/2000¹³⁴. Antud kohtuotsuse kohaselt toimus esialgne pankrotivara müük esialgselt avalikul enampakkumisel, kuivõrd vara müük nurjus, siis otsustati vara müüa läbirääkimiste pidamise kaudu pakkumise esitanud ostjatega. Seega müüdi kordusenampakkumisel vara muul viisil, kui esialgsel enampakkumisel. Antud müügi viisi vahetamine on igati põhjendatud juhul, kui halduril on juba ette teada, et uus samal viisil müük ei annaks teist tulemust.

Kordusenampakkumise korral on haldurile antud õigus vähendada pandieseme alghinda kuni 50% võrra ja veelgi suuremas ulatuses pankrotitoimkonna nõusolekul (PankrS § 136 lg 3). Antud sättest nähtub, et alghinna vähendamine toimub vastavalt vajadusele, lähtuvalt sõnast “kuni”. Samas juhul, kui alghinna vähendamine toimub 50% või suuremas ulatuses, võiks autori arvates kaaluda ka pandieseme üleandmise võimalust pandipidajale, kui viimane on sellest ise huvitatud, kuivõrd võib eeldada, kui sellisel määral hinda vähendatakse, siis müügist saadud tulu ei pruugi olla kõige suurem.

Erinevalt Eestist Rootsis halduril kordusenampakkumise korraldamise kohustust seadus ette ei näe.¹³⁵ Haldur on vabastatud kordusenampakkumise läbiviimisest, kui tal ei õnnestunud kinnispandi eset müüa sundenampakkumisel (8. peatükk § 6 lg 2). Haldur on vabastatud eseme müümise kohustusest ka siis, kui ühtegi enampakkumist ei ole toimunud ja juba algusest peale on selge, et pandieseme müümine ei õnnestu. Sellisel

¹³⁴ Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarturk.just.ee/2000/va/t/188.HTM>, 17.05.2007.

¹³⁵ vt Rootsi pankrotiseaduse 8. peatüki § 6 lg 2.

puhul aga peab haldurile olema antud nõusolek müügi mittetoimumise kohta pandipidajate poolt, kellel on õigus saada oma nõue rahuldatud selle eseme arvelt.

Kui eelnevalt oli juttu pandieseme müümisest kolmandatele isikutele, siis tuleb asuda seisukohale, et see ei ole ainuke müügi võimalus. Pandieseme võib lunastada ka pankrotipesa ise. Sellisel juhul on pankrotipesal ostueesõigus kolmandate isikute ees. Eesti pankrotiseaduses sellist pankrotipesale ostmise võimalust ette nähtud ei ole, küll aga on antud selline õigus pankrotipesale antud Soomes ja Rootsis. Sellise lunastamise eesmärgiks on teiste võlausaldajate huvide kaitsmine. Seda rakendatakse siis, kui pandipidaja ei ole andnud nõusolekut pandiese realiseerimiseks või kasutamiseks, kuid pankrotipesa soovib läbi viia saneerimismenetluse või mõjutada panditud asja müüki. Samas ei ole alati võimalik pandiga tagatud nõuet pankrotivara arvel lunastada vara ebapiisavuse tõttu. Sellisel juhul ei jää halduril üle muud võimalust, kui pöörduda panga poole laenu saamiseks. Autori arvates saab selline lunastamine kõne alla tulla üksnes siis, kui pandieseme väärtus on võrdne või suurem pandiga tagatud nõudest. Vastasel juhul tõenäoliselt puuduks halduril ka võimalus laenu saamiseks. Samuti peaks pandi väärtus tagama uue kohustuse võtmist, kuna kui soovitud plaani elluviimine peaks luhtuma, siis ei tekitata võlausaldajatele täiendavat kahju, vaid laenukulud on võimalik katta pandieseme arvel.

Kui pankrotipesa lunastab pandipidaja nõude, siis nõudeõigus läheb üle pankrotipesale. Sellisel juhul on pesal õigus saada oma nõue rahuldatud peale pandieseme müüki ja seda eelisjärjekorras.

Autor leiab, et ka seadusandja Eestis peaks andma haldurile sellise võimaluse pandieseme lunastamiseks pankrotipesale. See vabastaks ühelt poolt kohustuse tasuda pandipidajale intressi saneerivas menetluses ja vabaduse otsustada, millal pandiese realiseerida või kuidas seda kasutada.

Pandieseme müümine toimub parema pakkumise teinud ostjale. Kes aga võivad olla pandieseme ostjateks, seda Eesti pankrotiseaduse sätestatud ei ole. Seega võib eeldada, et selles osas piiranguid ei ole. Küll aga tuleb lähtuda sellisel juhul hea usu põhimõttest. Rootsi pankrotiseaduse 8. peatüki § 6 kohaselt võib pandieseme müüa nii pankrotivõlgnikule kui ka tema lähikondsele. Autor leiab, et selline säte ei riku võlausaldajate õigusi, kuivõrd, kui võlgnik või tema lähikondne osaleb samadel tingimustel koos teiste ostjatega enampakkumisel, siis teda tuleb käsitleda, kui võrdset

ostjat teiste ostjatega. Juhul, kui müügi menetluse läbiviijaks on pandipidaja, siis sellisel juhul tuleb tõdeda, et see on vastuolus võlausaldajate huvidega ja annab pandipidajale ning tema lähikondsetele eesõiguse teiste ostjate ees. Selliseks puhuks peaks välistama pandipidaja ja tema lähikondsete osalemise pakkumiste tegemisel.

Rootsi pankrotiseadus näeb ette, et pandieseme müümisel võlgnikule või tema lähikondsele, teatud juhtudel ei pea sellele eelnema sundenampakkumist.¹³⁶ Pandieseme võib müüa ka muul viisil. Seaduses ei ole sätestatud, millised on need erandjuhud. Kuid autori arvates on see võimalik siis, kui võlgnik ise või tema lähikondne pakub pandieseme eest hinda, mis on märksa suurem, kui eeldatavalt võiksid teised ostjad selle eest tasuda ja kui selle asja ostmisest on huvitatud vaid võlgnik või tema lähikondne.

Soome pankrotiseaduse 17. peatüki § 4 kohaselt ei saa pankrotivara müüa haldurile ja tema lähikondsetele, k.a nii halduri abilistele kui ka nende lähikondsetele. Sellist sätet peetakse eelkõige vajalikuks lähtuvalt hea usu põhimõttest.¹³⁷ Oleks ebaeetiline, kui haldur ja tema abilised, kes korraldavad kogu menetlust oleks ka endal õigus teha pakkumine pandieseme soetamiseks. See looks ainult mitteusaldusväärst võlausaldajate ja teiste ostjate seas kogu pankrotimenetluse vastu. Samas ei ole pankrotiseaduses sätestatud, kui lähedane sugulus, tutvus või sõprus peab olema, et välistada halduri või tema abiliste lähikondsetele pandieseme müük.

Kui pandipidaja müüb pandieseme iseseisvalt, peab ta esitama haldurile aruande müügist saadu kohta (PankrS § 135 lg 2). Samas tuleb üle anda ka müügist saadu ülejääk. Pankrotiseaduses ei ole sätestatud, millise perioodi jooksul peab pandipidaja aruande esitama. Samuti ei ole ette nähtud sanktsiooni aruande esitamata jätmise eest. KonkL 17. peatüki § 11 kohaselt kohustub pandipidaja vastava aruande esitama viivitamatult peale pandieseme müüki, samuti kuidas ta on kasutanud müügist saadut ja loovutama müügist saadu ülejäägi pankrotivarasse, mida kasutatakse siis teiste võlausaldajate nõuete rahuldamiseks. Rootsi pankrotiseaduse 8. peatüki § 11 lg 3 kohaselt on pandipidaja kohustatud esitama aruande müügist saadu kohta, kui ta müüs pandieseme muus viisil, kui kohustuslikus korras.

---

¹³⁶ vt Rootsi pankrotiseaduse 8. peatüki § 6 lg 1 viimast lauset.

¹³⁷ Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

Peale pandieseme müüki sõlmivad müüja ja ostja ostu-müügilepingu. TMS § 93 lg 1 kohaselt peab ostja pandieseme ostuhinna tasuma kohe pärast enampakkumise lõppemist. Kui ostuhind hind ületab 200 000 krooni, tuleb see tasuda kohe osaliselt, so 10%, ja ülejäänud summa 15 päeva jooksul (TMS § 93 lg 2). Sellest võib järeldada, et pandieseme müük järelmaksuga pankrotimenetluses ei ole võimalik, kuivõrd nimetatud sätetest nähtuvalt on ostja kohustatud pandieseme müügihinna tasuma esimesel võimalusel. Autori arvates tuleb seda ka põhjendatuks pandipidaja seisukohalt ja samuti võlausaldajate seisukohalt, kuivõrd see suurendaks üksnes riski ostuhinna kättesaamise osas. Samas ei ole pankrotiseaduses sätestatud, kuid toimub pandieseme eest tasumine, kui ese müüakse muul viisil, kui enampakkumisel. Nagu ka juba eelpool mainitud sai on Soomes vaba müügi puhul võimalik ise kokku leppida hinna tasumise tingimuste osas. Seega erinevalt Soomest on Eestis pandieseme eest hinna tasumise kokkuleppe sõlmimise vabadus märksa piiratum.

4.1.2 Pandiõiguse lõppemine müümisel

Pankrotiseaduses on kehtestatud kolm pandiõiguse lõppemise tagajärge:

1. pandiõiguse lõppemine pandipidaja poolt nõude tähtaegselt esitamata jätmise korral;
2. pandiõiguse lõppemine nõude tunnustamata jätmisel;
3. pandiõiguse lõppemine pandieseme müümisel.

Töö selles alaosas käsitletakse pandiõiguse lõppemise viimasena märgitud võimalust.

PankrS § 138 lg 4 näeb ette pandiõiguse lõppemise vallaspandi müümisel. Asjaõigusseadus sellist lõppemise alust ette ei näe. Tulenevalt sellest võib järeldada, et tegemist on pankrotimenetluses kehtiva erinormiga.

Pankrotimenetluse olulisemaid probleeme on seotud asjaõiguslike koormatiste kustutamisega kinnisasjade müümisel. Probleeme on tekitanud olukord, kus hüpoteegipidaja on jätnud oma nõude pankrotimenetluses esitamata. Sellisel juhul ei saa pandipidaja pandiõigust pankrotimenetluse väliselt pandieseme uue omaniku vastu kasutada, vaatamata sellele, et pandiga tagatud nõuet saaks pärast pankrotimenetluse

lõppu esitada.¹³⁸ Reeglina pandiõigus kinnisasja müümisel pankrotimenetluses lõpeb ning seetõttu ei saa kasutada ka AÕS § 325 lg-st 5 tulenevat võimalust.

Kinnisasja koormavad piiratud asjaõigused loetakse kinnisasja müügi korral lõppenuks üksnes juhul, kui pankrotihaldur müüs kinnisasja enampakkumisel. Kehtima jäävad üksnes need asjaõigused, mis asuvad eespool esimesest sundmüügi nõudmise õigust andvast asjaõigusest (PankrS § 139 lg 2). Sellisteks asjaõigusteks on eelkõige erinevad servituudid, aga ka hoonestusõigus ning ostueesõigus. Lõike 4 kohaselt toimub asjaõiguste kustutamine halduri avalduse alusel, millele on lisatud enampakkumise akt ning puudutatud isiku nõusolekut kustutamiseks ei ole vaja.

Selles osas on otsuse teinud ka Riigikohus. Riigikohtu 24.01.2001 otsuse nr 3-2-1-8-01¹³⁹ kohaselt kuulutati Järva Maakohtu 28.04.1998 otsusega välja võlgniku pankrot. Võlgniku pankrotivara hulka kuulus muuhulgas kinnistu, millele oli seatud hüpoteek pankrotivõlausaldaja kasuks. Pankrotimenetluse käigus esitas võlgnik hagi võlausaldaja vastu hüpoteegi kustutamiseks või omaniku nimele kandmiseks. Võlgnik palus hagiavalduse rahuldada põhjendusel, et pandipidaja nõu on rahuldatud, kuna seda on tunnustati võlgniku pankrotimenetluses.

Tallinna Ringkonnakohus leidis 03.07.2000 otsuses nr II-2/724/00¹⁴⁰, et nõude tunnustamist pankrotimenetluses ei saa samastada nõude rahuldamisega. Autori arvates tuleb sellega nõustuda. Pandipidaja nõude rahuldamine toimub pandieseme müügist saadud tulu arvel. Juhul, kui lubada kustutada hüpoteek enne nõude rahuldamist, kaotaks pandipidaja õiguse saada nõue rahuldatud esimeses järgus, kuivõrd nõude rahuldamise ajaks pandipidaja sellist eesõigust lihtsalt ei omaks ja pandipidajat tuleks käsitleda nagu ülejäänud võlausaldajaid, st mitte pandipidajana, olenemata sellest, et tema nõuet on tunnustatud eesõigusnõudena.

Ka Riigikohus nõustus sellise seisukohaga ja leidis, et väär oleks järeldada, et nõude esimeses rahuldamisjärgus tunnustamist ei oma hüpoteek enam õiguslikku tähendust, mistõttu tuleb selle kohta tehtud kanne kinnistusraamatust kustutada.

Ringkonnakohus asus seisukohale, et pärast hüpoteegiga tagatud nõude sundtäitmisel hüpoteek lõpeb. Kuni 01.01.2006 kehtinud TMS § 64²⁰ sätestas, et kinnisasja müümisel

¹³⁸ P. Varul. Nõuetest pankrotimenetluses. *Juridica* 2004, nr 2, lk 97.

¹³⁹ RT III 2001, 4, 48.

¹⁴⁰ otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivis.

enampakkumisel jäävad kinnisasjale seatud kinnisraamatusse kantud õigustest, millest tuleneva nõude rahuldamiseks sissenõue pööratakse, eespool ja samal järjekohal asuvad õigused kehtima ning ostjal on õigus nõuda tagapool seisvate õiguste kustutamist. Vastavalt AÕS §-le 330 hüpoteek lõpeb kande kustutamisega kinnistusraamatust. Riigikohus asus seisukohale, et nendest sätetest järeldeb, et hüpoteegiga tagatud nõude rahuldamisel sundenampakkumise teel kinnisasjast kuulub kinnisasja ostja nõudel kinnisturaamatusse kantud hüpoteek, millega tagatud nõude rahuldamiseks sundenampakkumine toimus, kustutamisele ning hüpoteek lõpeb kande kustutamisega kinnistusraamatust. Sel juhul pole hüpoteegipidaja nõusolekut kande kustutamiseks vaja. Nimetatud seisukoht on kooskõlas ka kehtiva pankrotiseadusega.

Samas on kehtestatud pankrotiseaduses kande nõusolekuta kustutamise osas erand. Nimelt PankrS § 139 lg 5 kohaselt, kui kinnisasja ei müüda enampakkumisel, on kinnisasja koormavate asjaõiguste kustutamiseks vajalik asjaõiguse omaja nõusolek. Nimelt sellisel juhul ei saa pandiõigust ilma puudutatud isiku nõusolekuta kustutada. Samas, kui hüpoteegipidaja vastavat nõusolekut ei anna, võib see osaliselt kaasa tema jaoks kahjuliku tagajärje. Nõusolekust andmise keeldumisel kaotab hüpoteegipidaja õiguse pankrotimenetlusest tagatud nõudega osa võtta, st talle pankrotivarast väljamakseid ei tehta. Samas säilib hüpoteegipidaja pandiõigus ja õigus maksta panna oma õigused hiljem uue kinnisasja omaniku suhtes. Seda ka sel juhul, kui hüpoteegipidaja nõuet pankrotimenetluses ei esitanud, pandiõigus aga ei lõppenud seetõttu, et haldur hüpoteegipidajale PankrS § 34 alusel kirjalikult nõudest ei teatanud.¹⁴¹ Uue kinnisasja omaniku suhtes saab ta pandiõiguse maksta panna üksnes ulatuses, milles seda tunnustati pankrotimenetluses (PankrS § 139 lg 5 lause 3). Seega lähevad sellisel juhul uuele võlausaldajale üle võlgniku kohustused pandipidaja ees, mida tunnustati võlgniku pankrotimenetluses.

Erinevalt Eesti pankrotiseadusest ei ole Läti pankrotiseaduses otseselt sätestatud, et pandiõigus lõppeb pandieseme müümisega. Haldurile on pandud vaid kohustus peale pandieseme müüki esitada kohtule taotlus pankrotimärke kustutamiseks kinnistusraamatust (§ 68 lg 4). Samas nähtub antud sättest, et pankrotihalduril ei ole õigust koheselt esitada avaldust registrist kande kustutamiseks, vaid tal peab olema

---

¹⁴¹ P. Varul. Nõuetest pankrotimenetluses. *Juridica* 2004, nr 2, lk 97.

selleks vastav kohtu otsus. Eestis haldurile sellist kohustust pandud ei ole. Piisab sellest, kui haldur pöördub registri poole avaldusega ja esitab müügi toimumise tõendamise kohta enampakkumise akti (PankrS § 139 lg 4).

Ka Leedu pankrotiseaduses ei ole konkreetselt sätestatud, kas pandiõigus lõppeb pandieseme müümisel või mitte. Küll on aga sätestatud, et pandieseme müügi ebaõnnestumise korral tuleb pandiese üle anda pandipidajale (Leedu pankrotiseaduse § 33). Sellisel juhul lõppeb pandiõigus eseme üleandmisega. Kui pandieset ei ole õnnestunud müüa, üle anda ja tulenevalt sellest ei õnnestu pandinõuet rahuldada 24 kuu jooksul pankrotimenetluse väljakuulutamisest, siis likvideerimismenetlus loetakse lõppenuks (Leedu pankrotiseaduse § 33 lg 4). Sellisel juhul tuleb autori arvates lugeda lõppenuks ka pandiõigus, kuivõrd, kui ettevõtte likvideeritakse, siis puudub isik, kelle vastu nõuet saaks esitada.

Seevastu InsO § 201 lg-s 1 on sätestatud, et pärast pankrotimenetluse lõppemist võivad pankrotivõlausaldajad oma ülejäänud nõuded võlgniku vastu piiramatult maksma panna. Sellest saab autori arvates järeldada vaid seda, et pandipidajate õigused jäävad püsima kuni nõue on täielikult rahuldatud.

4.2 Pandi seadmise tagasivõitmine

PankrS § 108 lg 2 kohaselt arvatakse muuhulgas võlgniku pankrotivara hulka ka vara, mis võidetakse tagasi pankrotimenetluse ajal. Tihtipeale moodustab pandieseme väärtus olulise osas pankrotivarast, eriti kui tegemist on võlgniku poolt tagatiseks antud kinnispandiesemega. Tulenevalt sellest on ülejäänud võlausaldajate seisukohalt oluline, et selline vara saaks tagasi võidetud pankrotivarasse, kui need on võlgniku poolt kohustuse täitmise tagamiseks antud teiste võlausaldajate huve kahjustades. Samas tagasivõitmise võimalused tekitavad pandipidajas ebakindlust, kuivõrd tegemist on tuleviku osas ebakindlust loova teguriga.¹⁴² Tulenevalt sellest võib see pandipidaja jaoks ühelt poolt näida suure riskina ja teiselt poolt ebaõiglasena, kui ta näiteks pandilepingu sõlmimise hetkel ei teadnud võlgniku maksejõuetusest või muudest asjaoludest, mis toob kaasa pandi tagasivõitmise õiguse.

---

¹⁴² Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026.pdf>, 17.05.2007.

Tagasivõtmise mõiste on sätestatud PankrS §-s 109. Nimetatud paragrahvi lõige 1 kohaselt tunnistab kohus kehtetuks võlgniku tehingu, kui see tehti enne pankroti väljakuulutamist ja see kahjustab võlausaldajate huve. Nimetatud sätte kaudu ei ole võimalik järeldada, mis on tagasivõitmine ja millised on selle eesmärgid.

Kuid erinevate riikide pankrotiseaduste alusel saab siiski välja tuua tagasivõtmise kaks eesmärki, so esiteks kindlustada võlausaldajaid võlgniku pahatahtlike tehingute vastu, mis vähendavad pankrotivara, ning teiseks tagada pankrotimenetluse põhiprintsiibi – kõigil võlausaldajatel on, arvesse võttes nende nõuete suurust ja rahuldamisjärku, õigus oma nõuete rahuldamisel võrdsele kohtlemisele – täitmine.¹⁴³

Pandilepingu tagasivõitmine on võimalik kohtule hagi esitamisega. Muud võimalust tagasivõitmiseks kehtiv pankrotiseadus ette ei näe.

Hagi pandieseme tagasivõitmiseks saab kohtule esitada võlgniku nimel vaid haldur (PankrS § 118 lg 1). Nimetatud põhimõtet on kinnitanud ka Tartu Ringkonnakohus 29.06.2001 otsuses nr 2-2-294/2001¹⁴⁴ ja Tallinna Ringkonnakohus 21.04.2003 otsuses nr 2-2/320/03¹⁴⁵. Sama põhimõtte kehtib nii Rootsis, Lätis kui ka Leedus. Seega, nagu muudelgi juhtudel, kaitseb selles osas võlgniku huve haldur. Erinevalt Eestist saab Soomes lisaks haldurile esitada tagasivõtmise hagi ka võlgniku pankrotimenetluses osalev võlausaldaja, kes on esitanud nõudeavalduse või kelle nõue on arvesse võetud.¹⁴⁶ Sellega antakse otsene võimalus võlausaldajale end ise kaitsta, ilma et tal oleks vaja oodata, mil haldur seda teeb. Eesti pankrotiseaduse kohaselt võlausaldajad seda küll otseselt teha ei saa, küll aga saavad nad mõjutada haldurit vastavat hagi esitama.

Tagasivõtmise hagi esitamine on piiratud kindla tähtajaga. Nimelt PankrS § 118 lg 2 kohaselt võib tagasivõtmise hagi esitada kolme aasta jooksul pankroti väljakuulutamisest. Autori arvates on vajalik selline tähtaja määramine, et piirata lõputult hagide esitamist. Samas 1992.a. jõustunud pankrotiseaduse kohaselt oli tagasivõtmise hagi esitamise tähtaeg märksa lühem, nähes ette võimaluse esitada hagi ühe aasta jooksul,

¹⁴³ M. Sutt. Tagasivõitmine pankrotimenetluses. *Juridica* 2000, nr 10, lk 645.

¹⁴⁴ Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarturk.just.ee/2001/tm/t/294.HTM>, 17.05.2007.

¹⁴⁵ otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivis.

¹⁴⁶ soome keeles “Laki takaisinsaannista konkurssipesään” v 26.4.1991 no 758/1991. Arvutivõrgus kättesaadav:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19910758?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=taka%5Binsaanti>, 17.05.2007, edaspidi lühend TakSL. Vt TakSL § 23.

arvates pankroti väljakuulutamisesest (PankrS § 42 lg 3). Autori arvates võib sellist tähtaega pidada lühikeseks, kui tegemist on näiteks mõne suurema ettevõtte pankrotistumisega, sellisel juhul jääb aeg napiks kõige selliste vajalike hagide esitamiseks.

Erinevalt teistest käesolevas töö käsitlevate riikides pankrotiseadustest on Soomes kehtestatud vara pankrotivarasse tagasivõitmise kohta eraldi seadus. Pankrotiseadus pandieseme tagasivõitmist ei reguleeri. Samuti tehakse Soomes tagasivõitmise puhul vahet, kas tegemist on saneerivas või likvideerivas pankrotimenetluses toimuva tagasivõitmise. Erinevate menetluste liikide jaoks on kehtestatud eraldi seadused.¹⁴⁷ Likvideerivas pankrotimenetluses reguleerib pandieseme tagasivõitmist seadus tagasivõitmise kohta pankrotipessa ja saneerivas pankrotimenetluses seadus ettevõtte saneerimise kohta. Teistes riikides ei ole ka selles osas vahet tehtud, kas tegemist on saneerivas või likvideerivas pankrotimenetluses toimuva tagasivõitmise. Autor sellisel vahetegemisel mõtet ei näe, kuivõrd mõlema menetluse puhul on võimalik rakendada samu põhimõtteid.

Pandi tagasivõitmine saab autori arvates toimuda üldistel alustel ja erialustel. PankrS §-s 110 on sätestatud pandi tagasivõitmise üldised alused ja §-s 114 pandi jaoks erialused, mis siis sisaldab juba konkreetseid sätteid pandi tagasivõitmise kohta.

Enne 01.01.2004 kehtinud pankrotiseaduses oli konkreetsetl sätestatud pandilepingu tagasivõitmine. Kehtivast pankrotiseadusest selline mõiste on kadunud ja see on asendatud tagatise tagasivõitmise mõistega. Nimetatud mõiste on märksa üldisem, kui pandilepingu tagasivõitmine. See ei hõlma üksnes pandi tagasivõitmist, vaid lisaks ka võimalike ülejäänud antavate tagatiste tagasivõitmist.

Läti pankrotiseaduses on tagasivõitmise asemel kasutusel pandilepingu kehtetuks tunnistamine (§ 71). Sisuliselt vastavad aga lepingu kehtetuks tunnistamise alused tagasivõitmise alustele.

Sarnaselt Eestis kehtivale pankrotiseadusele on ka muudes riikides nagu Rootsis, Soomes, Leedus kasutusel mõiste tagatise tagasivõitmise kohta, mitte pandilepingu kehtetuks tunnistamise kohta.

---

¹⁴⁷ Vt TakSL ja some keeles "Laki yrityksen saneerauksesta" v 25.1.1993 no 47. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930047?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=konkurssi>, 17.05.2007.

Pandi tagasivõitmise alused saab jagada kaheks lähtuvalt pandi seadmise ajast. Eristada tuleb pandiõiguse tagasivõitmist, mis tekkis enne pankrotimenetluse algatamist ning tagasivõitmist, mis on tekkinud pankrotimenetluse algatamise ja väljakuulutamise perioodi vahel. Kõigepealt tuleks käsitleda pandiõiguse tagasivõitmist, kui see seati enne võlgniku pankrotimenetluse algatamist. Nimetatud ajaline periood on ka peamine, millele haldurid tuginevad tagasivõitmise hagi esitades, sest pandiõiguse seadmine pankrotimenetluse algatamise ja väljakuulutamise perioodi vahel võib esineda harva, sest sellise perioodi jooksul on üldiselt võlgniku õigused piiratud, seega ka pandi seadmise võimalused.

Enne pankrotimenetluse algust seatud pandi tagasivõitmine toimub kindlatel seaduses sätestatud alustel ja tõdeda tuleb, et võrreldes erinevate riikide pankrotiseadusi, saab asuda seisukohale, et pandi tagasivõitmise alused on sarnased. Autori arvates saab seaduses sätestatud pandieseme tagasivõitmise aluseid pidada lõplikuks ja neid ei ole võimalik laiendada teistel seaduses sätestatud juhtudel. Selline kindluse loomine pandipidajatele on väga oluline.

Seatud pandi tagasi võitmise alusteks on võlgniku poolt pandi seadmise viivitamine peale võla tekkimist, tagatise andmine lähikondsele ja võlgniku maksejõuetus tagatise andmisel. Nendest põhimõtetest on lähtunud ka Eesti.

1992.a. PankrS § 48 kohaselt nähti ette, et pandileping kuulub tühistamisele, kui seda ei sõlmitud kohe pärast võla tekkimist. Nimetatud sätte eesmärgiks oli kõigi võlausaldajate huvide võrdne kaitsmine ja selle pandipidaja eeliste välistamine, kelle kasuks ei seatud panti kohe pärast võla tekkimist. Samad põhimõtted säilisid 1996.a. pankrotiseaduses tehtud muudatustes.¹⁴⁸ Uues redaktsioonis täpsustati tähtaega, mille möödumisel ei ole pandilepingut sõlmitud kohe pärast võla tekkimist ja tähtajaks sätestati 10 päeva. Seega kohustus võlgnik pandilepingu sõlmima 10 päeva jooksul võla tekkimisest. Kehtivas pankrotiseaduses sellist piirangut seatud ei ole, küll on aga sätestatud, et kohus tunnistab kehtetuks tagatise andmise, kui tagatis anti kuue kuu jooksul enne pankrotimenetluse algatamist ja tagatis seati juba tekkinud kohustuse tagamiseks (PankrS § 114 lg 1 p 2).

Rootsi pankrotiseadus seab registreerimisele kuuluva pandiõiguse tagasivõitmise võimaluse sõltuvusse registreerimise ajast. Nimelt 4. peatüki § 12 lg 3 kohaselt tekib halduril tagasivõitmise hagi esitamise võimalus, kui avaldust pandiõiguse

---

¹⁴⁸ vt Riigikohtu otsust nr 3-2-1-70-98 4. juunist 1998. RT III 1998, 20, 208.

registreerimiseks ei esitata hiljemalt kahe nädala jooksul peale võla tekkimist. Autori arvates tuleb lugeda sellist seisukohta igati põhjendatuks, kuivõrd kinnisasjade puhul tekib pandiõigus selle registrisse kandmisest. Tähelepanu tuleb samas juhtida asjaolule, et vajalik ei ole kahe nädala jooksul mitte registrisse kandmine, vaid avalduse esitamine. Kui pankrotiseadus seaks selle sõltuvusse registrisse kandmisest, oleks tegemist ebaõige otsustusega, sest registrisse kanne võib võtta rohkem aega, kui kaks nädalat ja kande tegemine ei sõltu enam võlgniku tegevusest.

TakSL § 14 näeb ette võimaluse pandi tagasivõitmiseks eeltoodud juhul juba olukorras, kui tagatise osas ei ole sõlmitud kokkulepet võlasuhte tekkimisel. Seega on igal juhul tagatise andmine tagasivõidetav, kui see on antud hiljem kokkuleppe väliselt. Kui siiski tagatise andmise osas on kokkulepe sõlmitud, tuleb viivitamatult teha kõik selleks, et pandipidajal tekiks sellele õigus. Vastasel juhul tekib halduril õigus koheselt võlgniku pankrotimenetluse väljakuulutamiseks esitada hagi sellise antud tagatise tagasivõitmiseks. Autor leiab igati põhjendatud olevat tagatise tagasivõitmise alusel, kui see ei ole seatud teatud tähtaja jooksul peale võla tekkimist. F.M. Rett on asunud seisukohale, et sellisel juhul on tegemist võlausaldaja sammuga, kus ta soovib tagatise andmisega anda eesõigust ühtedele võlausaldajatele teiste võlausaldajate ees.¹⁴⁹ Autori arvates tuleb selle seisukohaga täielikult nõustuda. Eriti ilmselge on see siis, kui lisaks võlgnikule oli ka võlausaldaja pandiõiguse seadmise hetkel teadlik võlgniku raskest majanduslikust olukorrast. Sellisel juhul ei soovinud üksnes võlgnik kahjustada teiste võlausaldajate huve, vaid ka võlausaldaja, kelle kasuks pandiõigus seati. Sellist käitumist võlausaldaja poolt tuleb käsitleda kui hea usu põhimõtte vastast käitumist ja seega käitumist millega tahtlikult sooviti tekitada kahju teistele võlausaldajatele.

Eeltoodu pandi tagasivõitmise aluse osas eksisteerib piisavalt ka kohtupraktikat. Riigikohtu 20. detsembri 2000 otsuse nr 3-2-1-161-00¹⁵⁰ kohaselt kuulutati Tallinna Linnakohtu 08.12.1998 otsusega välja hageja pankrot. Pankrotihaldur esitas hagi kostja vastu 17.06.1998 sõlmitud kommertsandilepingu kehtetuks tunnistamiseks, kuna tehing tehti ühe aasta jooksul enne pankrotimenetluse algatamist ning sellega teadlikult kahjustati teiste võlausaldajate huve. Kõik kohtu astmed leidsid, et hagi tuleb rahuldada, kuna kostja nõue tekkis tükk aega enne kommertsandilepingu sõlmimist. Kommertsandilepingu sõlmimise ajal oli hageja alaliselt maksejõuetu, sest jättis

---

¹⁴⁹ F.M. Rett. When is a Corporation Insolvent? Michigan Law Review, 30/1931-1932 p 1045.

¹⁵⁰ RT III 2001, 1, 10.

tähtajaks tasumata teisele võlausaldajale kokkuleppes ettenähtud raha. Lepingu sõlmimise ajal olid hagejal ka teised võlausaldajad ja ta oli teadlik, et nende nõuded võivad jääda kommertspandi tõttu rahuldamata. Samasugust olukorda lahendati ka näiteks Tartu Ringkonnakohtu 02.03.1998 otsusega nr II-2-33/98¹⁵¹.

Üldjuhul võib pidada sellise olukorra lahendamist autori arvates lihtsaks ja selgeks, kuivõrd halduril on vaja tõendada vaid pandilepingu sõlmimise ja võlgniku pankrotimenetluse väljakuulutamise aeg.

Teiseks oluliseks tingimuseks, mille alusel saab haldur esitada nõude pandi tagasivõitmiseks on pandi seadmine võlgniku enda lähikondse kasuks. Lähikondse mõiste on defineeritud PankrS §-s 117, mille kohaselt võib lähikondseks olla nii juriidiline kui ka füüsiline isik. Siiski ei ole halduril sellel alusel täielik õigus panti tagasi võita nagu PankrS § 114 lg 1 p-s 2 sätestatud juhul. Seda põhjusel, et kui pandipidaja või võlgnik tõendab, et võlgnik oli tagatise andmise ajal maksejõuline. Sama põhimõtte kehtib ka Rootsisis ja Soomes.

Lisaks väljaspool pankrotimenetlust tekkinud pandiõiguse tagasivõitmisele, saab pandi tagasi võita ka siis, kui see on antud pankrotimenetluse algatamise ja väljakuulutamise vahepeal. Üldiselt võib autori väita, et võimalusi, kus pant antakse nimetatud perioodi jooksul, tuleb ette vähe, kuna tavaliselt pankrotimenetluse algatamise avaldusega esitatakse ka avaldus hagi tagamiseks, mille rahuldamine peaks võlgnikult võtma võimaluse sellise tehingu tegemiseks, kuivõrd selle kohta tehakse registrisse kanne ja tulenevalt sellest peaks olema selline takistus nähtav ka kolmandatele isikutele.

Selles osas on olnud ka mõned vaidlused kohtus. Riigikohtu 4. juuni 1998 otsuse nr 3-2-1-70-98¹⁵² kohaselt esitas võlausaldaja kohtule avalduse võlgniku pankrotimenetluse algatamiseks. Seitse päeva peale avalduse esitamist sõlmis võlgnik laenulepingu ja selle täitmise tagamiseks pandilepingu. Kuu aega peale pandilepingu sõlmimist kuulutati välja võlgniku pankrot.

Eeltoodust nähtub, et pandileping sõlmiti pankrotimenetluse algatamise ja väljakuulutamise vahelisel perioodil. Esimese astme kohus jättis halduri hagi pandi

---

¹⁵¹ Vt Tartu Ringkonnakohtu otsust. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarturk.just.ee/1998/tl/t/33.HTM>, 17.05.2007.

¹⁵² RT III 1998, 20, 208.

tagasivõitmiseks rahuldamata, kuna leidis, et eeldab huvide kahjustamist. Antud järelduse näol on tegemist täiesti ebaõige järeldusega, kuivõrd sellisel perioodil tagatise andmist tuleb igal juhul tõlgendada teiste võlausaldajate huvide kahjustamisena.

Samas Tartu Ringkonnakohus leidis antud asjas 2. märtsi 1998.a. otsuses nr II-2-33/98¹⁵³, et pandilepingu kehtetuks tunnistamisel, mis sõlmiti pankrotimenetluse algatamise ja väljakuulutamise vahelisel perioodil, ei pea tõendama võlausaldajate huvide kahjustamist. Ühe võlausaldaja eesõigustatud nõue on igal juhul teiste võlausaldajate huve kahjustav.

Samas, kui pant seatakse enne pankrotimenetluse algust, kuid pandiese realiseeritakse pankroti algatamise ja väljakuulutamise vahelisel perioodil, kas ka siis kuulub pant tagasivõitmisele. Sellele leiab vastuse kohtupraktikast.

12.12.1996 sõlmisid pooled laenulepingu, mille alusel võlausaldaja andis võlgnikule laenu 1 600 000 krooni intressiga 16% aastas tähtajaga 12.09.1997. Võlgnik pantis laenukohustuse täitmise tagamiseks Tallinnas asuvad hooned. Tallinna Linnakohtu 25.11.1997 määrusega algatati võlgniku pankrotimenetlus ja Tallinna Linnakohtu 03.02.1998 otsusega kuulutati välja tema pankrot. Pankrotihaldur esitas kohtule hagi pandi tagasivõitmiseks, kuna võlgnik tagastas kolme kuu jooksul enne pankrotimenetluse algatamist pandipidajale laenu 127 334 krooni ja pärast pankrotimenetluse algatamist kuni pankroti väljakuulutamiseni 1 313 110,30 krooni.

Esimese astme kohus leidis, et pandipidajale tasutud summad kuuluvad võlgniku pankrotivarasse tagasivõitmisele, kuivõrd sellega kahjustati teiste võlausaldajate huve. Tallinna Ringkonnakohus leidis 21.12.2001 otsuses nr II-2/1355/01¹⁵⁴, et võlgnik sellisel perioodil selliste maksete tegemisega pandipidajale teiste võlausaldajate huve ei kahjustanud.

Riigikohus nõustus Tallinna Ringkonnakohtu seisukohaga oma 08.04.2002 otsuses nr 3-2-1-45-02.¹⁵⁵ Ringkonnakohus on põhjendatult leidnud, et kuna 1 210 000 krooni saadi pandieseme müügist, siis pankrotimenetluse algatamisest pankroti väljakuulutamiseni kostjale võlast 1 210 000 krooni tasumisega võlgnik võlausaldajate huve ei kahjustanud. Pandieseme müügist saadud raha arvel poleks teiste võlausaldajate nõudeid rahuldada saanud. Küll oleks võla tagastamata jätmisel teiste võlausaldajate vahel jaotatav pankrotivara hoopiski kostja nõutava intressi ja viiviste tõttu vähenenud.

¹⁵³ Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarturk.just.ee/1998/tl/t/33.HTM>, 17.05.2007.

¹⁵⁴ otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivis.

¹⁵⁵ RT III 2002, 12, 135.

Samas võib autori arvates sellisel juhul tekkida oht, et pandipidaja nõuet on küll õigus rahuldada eelnimetatud perioodil, kuid hiljem võib selguda, et pant kuulub tagasivõitmisele.

Pankrotiseaduses on tagatise tagasivõitmise suhtes erand, nimelt olukord, millisel juhul ei ole tagasivõtmine võimalik. PankrS § 114 lg 2 kohaselt ei saa tagatist tagasi võita, kui tagatis anti laenu või muu krediidilepingu tagamiseks ja võlgnik sai pärast tagatise andmist enda käsutusse tagatud lepingu järgi tagatise väärtusele vastava rahasumma.

Sellisel juhul tuleb nõustuda, et tagasivõitmiseks puudub alus, kuivõrd tagatise andmisega on võlgnikule üle antud vastusooritus, st raha, mida ta saab kasutada oma majanduslikes huvides ja sellisel juhul ei ole ka teiste võlausaldajate huvid kahjustatud, kuivõrd neil on võimalus oma nõue rahuldada saada saadud rahasumma arvel.

Läti pankrotiseaduse § 71 lg 1 p 1 kohaselt on pandilepingut õigus kehtetuks tunnistada ka siis, kui pandiõigused tekkisid enne võlasuhte tekkimist. Eesti pankrotiseadus sellist võimalust ette ei näe. J. Perem leidis oma artiklis, et 1992.a. jõustunud PankrS § 48 teksti sõna-sõnalt tõlgendades võis järeldada, et sellisel juhul on tagasivõtmine tõenäoline – leping pole ju sõlmitud kohe pärast võla tekkimist. Kuid seaduseandja tahe see kindlasti pole. Küsimust on arutatud Rootsi teaduslikes töödes ja leitakse, et tavaliselt on sellisel juhul tagasivõtmine võimatu.¹⁵⁶ Autori arvates tuleb nimetatud seisukohaga nõustuda. Kehtinud PankrS §-i 48 ei ole saanud teisiti tõlgendada, kuna see nägi ette tagasivõitmise üksnes juhuks, kui pandileping jäeti sõlmimata koheselt peale võla tekkimist. Seadusega ei ole keelatud aga pandiõiguse andmine edasilükkava tingimusega sõlmitud lepingu täitmise tagamiseks. Seega, kui vastav sündmus saabub, tuleb lugeda ta ka pandiõiguse õigeaegselt antuks.

Kui tehing, mille alusel pandipidajale pant anti, tühistatakse, muutub ka pandipidaja staatus. Nimelt pandipidaja kaotab oma eesõiguse, küll aga ei kaotada ta nõudeõigust. Tema nõue rahuldatakse sellisel juhul üldises korras koos teiste võlausaldajate nõuetega. Tagasivõtmisel kuulub pandiese tagastamisele või selle võimatuse korral hüvitada asja väärtus (PankrS § 119 lg 1 ja 3). Samuti tuleb üle anda saadud kasu, vili ning süüliste

---

¹⁵⁶ J. Perem. Tagasivõtmine Eesti pankrotiseaduses ja mõned võrdlused Rootsi vastava seadusandlusega. *Juridica* 1995 nr 7, lk 300.

tegevuse puhul hüvitada tekkinud kahju. Süülise tegevusega on eelkõige siis, kui pandipidaja teadis pandi seadmise hetkel, et pandiese kuulub tagasivõitmisele.

5. PANDIPIDJATE ÕIGUSED JA KOHUSTUSED PIIRIÜLESES PANKROTIMENETLUSES

Aasta aastalt on järjest olulisemaks muutunud eri riikides asuvate ettevõtjate omavahelised suhted. Seoses sellega on arenenud ka kaubandus ja äritegevus. Rahvusvahelised organisatsioonid on hakanud järjest enam seoses sellega käsitlema ka piiriülese pankrotimenetlusega seonduvaid probleeme ja töötanud välja mitmeid soovitusi.

Seoses Eesti saamisega Euroopa Liidu liikmeks, on järjest enam ka Eesti seotud piiriülese pankrotimenetlusega seonduvate probleemidega.

Piiriülese pankrotimenetlusega seonduvaid küsimusi reguleerib Liidu liikmete vahel Euroopa Ühenduse nõukogu poolt 29.05.2000 kehtestatud määrus nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta. Nimetatud määrus võeti vastu eesmärgiga tasakaalustada erinevates liikmesriikides toimuvaid pankrotimenetluses valitsevaid põhimõtteid, andes täiendava territoriaalse efekti peamenetlusele ja säilitada pandipidajate tehingute ennustatavuse, mis on sõlmitud konkreetse liikmesriigi seaduse alusel.¹⁵⁷

Rahvusvahelise eraõiguse seaduse¹⁵⁸ § 18 lg kohaselt kohaldatakse asjaõigusele seadust, kus asi asub. Seega lähtutakse Eestis nagu paljudes teisteski riikides *lex rei sitae* põhimõttest. Nimetatud põhimõtte on omaks võetud ka määruse artikli 4 p-s 1, mille kohaselt kohaldatakse maksejõuetusmenetlusele selle liikmesriigi seadust, kelle territooriumil menetlus algatati. Määrusega on võlausaldajate asjaõiguste suhtes artiklis 5 ette nähtud erand *lex fori concursus' e* printsiibist. Nimetatud artikkel näeb ette, et ühe liikmesriigi pankrotimenetlus ei mõjuta võlausaldaja ja kolmanda isiku asjaõiguslikke suhteid võlgniku kinnis- ja vallasvara suhtes, mis asub teises liikmesriigis. Sellise erandi vajadust on põhjendatud määruse preambula punktis 24 sellega, et soovitakse tagada tehingute kindlus ja kaitsta õiguspäraseid ootusi teistes liikmesriikides. Samuti põhjendati erandi tegemise vajadust pankrotivara haldamise hõlbustamise vajadusega.¹⁵⁹ Autori arvates sellega nõustuda ei saa, et see hõlbustab pankrotivara haldamist. Pigem võib see

¹⁵⁷ G. Moss, I.F. Fletcher, S. Isaacs. The EC Regulation on Insolvency Proceedings: a commentary and annotated guide. Hague 1998, p 94.

¹⁵⁸ Rahvusvahelise eraõiguse seadus (REÕS) – RT I 2002, 35, 217

¹⁵⁹ M. Virgos, E. Schmit. European Union Council Report on the Convention of Insolvency Proceedings. Arvutivõrgus kättesaadav: http://aei.pitt.edu/952/01/insolvency_report_schmidt_1988.pdf 17.05.2007. Vt p 99.

ohtu seada pankrotivõlgniku tervendamise võimalused. Samuti annab see eelise ühtedele võlausaldajatele võrreldes teistega.

Täpsemalt on erandi kehtestamise vajadus veel sätestatud määruse preambula p-s 25.¹⁶⁰ See punkt sätestab, et alused, kehtivus ja asjaõiguste ulatus peaks olema määratud vastavalt *lex situs* põhimõttele ja ei tohiks olla mõjutatud pankrotimenetluse väljakuulutamisest.¹⁶¹

Sellise erandi kehtestamine loob autori arvates kindluse võlausaldajatele, kelle suhtes artikkel 5 rakendatakse, kuivõrd neil on teadmine, et nende õigused ei ole sellisel juhul rohkem piiratud, kui need on oma riigi pankrotiseaduse alusel.

Artiklis 5 ei ole sätestatud, milliseid õigusi tuleb vaadelda asjaõigustena nimetatud sätte tähenduses. Asjaõiguse mõistet ei ole lähemalt selgitatud ka määruse seletuskirjas.

Seletuskirjas on leitud, et defineerides asjaõiguse võib see kaasa tuua selle, et riik, kus vara asub, ei loeta teatud õigust asjaõiguseks või piiraks asjaõigust, mis ei täida selle definitsiooni tingimusi.¹⁶² Kuivõrd asjaõigust defineeritud ei ole, siis saab autori arvates lähtuda iga riik vaid siseriiklikes õigusaktides defineeritud asjaõiguse mõistest.

Samas artikkel 5 p 2 näeb ette piirangud õiguste osas, mida siseriiklik õigus saab käsitleda asjaõigusena antud artikli tähenduses.¹⁶³ See on selleks, et vältida liiga laia tõlgendamist. Artikli 5 saab kohaldada üksnes varalisele õigusele. Samas võib tekkida sellisel juhul autori arvates probleem riikides, kus selgelt ei tehta vahet isiklikel ja varalistel õigustel. Teatud juhtudel võib isiklikel õigustel olla ka teatud määral varaliste õiguste iseloom, mis võib veelgi tekitada segadust. Asjaõigusseaduses on sätestatud asjaõiguse mõiste §-s 5, mille kohaselt jagunevad asjaõigused omandiks ja piiratud asjaõigusteks. Piiratud asjaõiguseks loetakse muuhulgas ka pandiõigust. Kuivõrd pandiõiguse näol on tegemist

---

¹⁶⁰ Selle riigi seadusest, kus menetlus on algatatud, on eelkõige vaja kõrvale kalduda asjaõiguste puhul, sest neil on krediidi andmisel eriti suur tähtsus. Üldjuhul tuleks asjaõiguse alus, kehtivus ja ulatus kindlaks määrata vastavalt asukohamaa õigusele ja seda ei tohiks mõjuta maksejõuetusmenetluse algatamine. Seetõttu peaks asjaõiguse omanikul olema võimalik jätkuvalt nõuda oma õigust väärtpaperitagetise eraldamisele. Kui vara suhtes kohaldatakse ühe liikmesriigi asjaõiguse sätteid, kuid põhimaksejõuetusmenetlus viiakse läbi mõnes teises liikmesriigis, peaks põhimaksejõuetuse likvideerijal olema võimalik taotleda teisest menetluste algatamist sellise liikmesriigi kohtualluvuses, kus tekivad asjaõigused juhul, kui võlgniku tegevuskoht asub selles liikmesriigis. Kui teisest menetlust ei algatata, makstakse asjaõigustega hõlmatud vara müügist tekkiv ülejääk põhimaksejõuetusmenetluse likvideerijale.

¹⁶¹ G. Moss, I.F. Fletcher, S. Isaacs. The EC Regulation on Insolvency Proceedings: a commentary and annotated guide. Hague 1998, p 103.

¹⁶² M. Virgos, E. Schmit. European Union Council Report on the Convention of Insolvency Proceedings. Arvutivõrgus kättesaadav: http://aei.pitt.edu/952/01/insolvency_report_schmidt_1988.pdf, 17.05.2007.

¹⁶³ P.M. Veder. Cross-Boarder Insolvency Proceedings and Security Rights. Utrecht 2004, p 334.

piiratud asjaõigusega, siis saab jäeldada, et sellise õiguse suhtes kuulub kohaldamisele määruse artikkel 5.

Määruses ei ole sätestatud, millise riigi seadust pandiõigusele kohaldatakse.¹⁶⁴ Sellisel juhul tuleb lähtuda *lex rei sitae* põhimõttest. Vara asukoht määratakse kindlaks pankrotimenetluse algamise aja seisuga. Määruses ei ole sätestatud, mis juhtub siis, kui pandiese on üle viidud ühest riigist teise peale pankrotimenetluse väljakuulutamist.¹⁶⁵ Selline olukord või tekkida vallaspandi eseme puhul. Autori arvates pandieseme asukoha muutumine peale pankroti väljakuulutamist ei saa viia selleni, et seoses sellega muutub ka seaduse kohaldamise kohustus. Kehtima peab jääma põhimõte, et asjaõiguse suhtes kohaldatakse seadust, kus see asus pankrotimenetluse väljakuulutamise ajal. Eriti oluline on see siis, kui on tegemist pandieseme üleviimisega teise riiki soodsamate tingimuste saavutamiseks, kas siis nõuete rahuldamise järjekoha või õiguste piiramise osas.

Pandi tagasivõitmise puhul ei kohaldata *lex rei sitae* põhimõtet, vaid lähtutakse *lex concursuse* põhimõttest. See põhimõte näib olevat loomulik, kuna mitme riigi tagasivõitmise sätted ei peaks kehtima ühes ja samas menetluses.¹⁶⁶ *Lex concursuse* rakendamise tagasivõitmise korral saab välistada üksnes määruse artiklis 13 ette nähtud juhtudel, so kui kahjustatud isik tõendab, et kohaldada tuleb mõne teise riigi seadust või liikmesriigis, kus pankrot välja kuulutati, selle riigi seaduse alusel ei ole võimalik tema tegevust vaidlustada.

Eelmise aasta lõpus oli Soome Riigikohtus arutusel vaidlus, millise riigi seadust kohaldada piiriüleises pankrotimenetluses tagasivõitmise puhul.

Soome Riigikohtu 22.12.2006 otsuse nr KKO:2006:108¹⁶⁷ kohaselt Soome äriühing JW Ky toimetas karusloomi kasvatanud Eesti äriühingule AS Silverfox karusloomade sööta. JW Ky andis AS-le Silverfox laenu 300 000 marka, millise kohustuse täitmiseks pidi viimane andma laenuandajale üle 1500 hõberebase nahka. Lepingut täiendati, uue

---

¹⁶⁴ J. Perem. Rahvusvahelised pankrotid ja Euroopa Liidu maksejõuetuskonventsiooni ettevalmistamine. *Juridica* 1998, nr 5, lk 231.

¹⁶⁵ G. Moss, I.F. Fletcher, S. Isaacs. The EC Regulation on Insolvency Proceedings: a commentary and annotated guide. Hague 1998, p 105.

¹⁶⁶ J. Perem. Rahvusvahelised pankrotid ja Euroopa Liidu maksejõuetuskonventsiooni ettevalmistamine. *Juridica* 1998, nr 5, lk 229.

¹⁶⁷ Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.kko.fi/38022.htm>, 17.05.2007.

kokkuleppe kohaselt pidi AS Silverfox pantima täiendavalt 1000 hõberebase nahka. Kokkuvõttes loovutas Eesti äriühing, so 29.12.1998 ja 27.01.1999, pandipidajale 2664 hõberebase nahka. Nahad oli pandipidaja valduses kuni need 2000.a. ja 2001.a müüdi Soomes. 07.04.1999 kuulutati Eestis välja AS Silverfox pankrot. AS Silverfox (pankrotis) pankrotihaldur esitas Soome kohtule hagi pandi tagasivõitmiseks ja kohustamiseks hüvitada nahkade väärtus.

Antud juhul toimus vaidlus selle üle, millise riigi seadust tuleb kohaldada. Soome Riigikohus leidis, et antud juhul ei ole kohaldatav Põhjamaade vahel sõlmitud piiriülest pankrotimenetlust puuduv kokkulepe ega Euroopa Nõukogu määrus, seega tuleb olukord lahendada lähtuvalt rahvusvahelistest põhimõtetest, mida järgivad ka Põhjamaade vahel sõlmitud kokkulepe kui ka Euroopa Nõukogu määrus.

Põhjamaade pankrotikokkuleppe artikkel 1 p 2 kohaselt kohaldatakse tagasivõitmise puhul kohaldatakse selle riigi seadust, kus pankrotimenetlus algatati. Määruse artikkel 4 p 2 (m) järgi kuuluvad võlausaldajaid kahjustavate õigustoimingute hulka tehingu tühisus, tühistamine ja mittepädevus, millised määratakse kindlaks selle riigi seadusega, kus pankrotimenetlus välja kuulutati.

Kuna antud juhul on tegemist tagasivõitmise küsimusega ja mitte pantimise pädevusega seotud küsimusega, siis tuleb kohaldada selle riigi pankrotiseadust, kus pankrotimenetlus välja kuulutati. Võlausaldajate osas kehtivad põhimõtted, et hagi võib esitada selle riigi seaduse alusel, kus pandiese asub. Antud juhul toimetati pandiese Soome.

Tulenevalt eeltoodust jõudis kohus järeldusele, et antud juhul tuleb kohaldada Eesti pankrotiseadust.

Selleks, et määruse artikkel 5 oleks kohaldatav, peab olemas pandiõigus tekkinud pankrotimenetluse väljakuulutamise ajaks. Samuti eeldab see, et pandiõigus oleks kehtiv ja et sellele saaks pöörata sissenõude. Kui pandiõigus on tekkinud peale pankroti väljakuulutamist, siis rakendatakse artiklit 4 ilma igasuguste eranditeta.¹⁶⁸ Seega kaitstakse määruse artikliga 5 üksnes enne pankrotti tekkinud pandiõigusi. Sellest põhimõttest lähtutakse ka siis, kui pant seatakse halduri enda poolt kolmanda isiku kasuks peale pankrotimenetluse väljakuulutamist. See on autori arvates igati põhjendatud, lähtudes võlausaldajate võrdse kohtlemise põhimõttest, olenemata sellest kas on tegemist halduri või võlgniku poolt antud tagatisega peale pankrotimenetluse väljakuulutamist.

---

¹⁶⁸ M. Virgos, E. Schmit. European Union Council Report on the Convention of Insolvency Proceedings. Arvutivõrgus kättesaadav: http://aei.pitt.edu/952/01/insolvency_report_schmidt_1988.pdf, 17.05.2007.

Tulenevalt eeltoodust, on määruse alusel kaitstud pandipidajad, kelle õigused on tekkinud enne menetluse algamist.

Artiklis 5 ei ole sätestatud, et kas panditud asjad arvatakse põhimenetluse väljakuulutamisel pankrotivara hulka või mitte. Reegel on, et varad, mis asuvad teises liikmesriigis, arvatakse põhimenetluses pankrotivara hulka.¹⁶⁹ Autori arvates tuleb sellise seisukohaga nõustuda, kuivõrd tegemist on võlgnikule kuuluva varaga ja olenemata sellest, kus see asub, tuleb tulenevalt sellest arvata ka pankrotivara hulka. Teise pankrotimenetluse algatamise puhul sellist küsimust üldse ei teki, kuivõrd pandipidajate õigused on piiratud lähtuvalt eseme asukoha riigi pankrotiseadusest. Tavaliselt on arvanud riigid pankrotiseadusega ka pandi pankrotivara hulka või vastasel juhul näinud ette võimaluse pandieseme realiseerimisel vajadusel piirata. Samuti saab *lex concursuse* pankrotihaldur nõuda likvideeriva pankrotimenetluse puhul, et teise liikmesriigi kohus seaks piirangud pandipidaja õigustele (määruse artikkel 33 p 1). See on vajalik eelkõige teiste võlausaldajate huvide kaitseks. Kohus võib taotluse tagasi lükata ainult siis, kui on ilmselge, et põhimenetluse võlausaldajate huvid on kaitstud. Likvideerimisprotsessi võib peatada kolmeks kuuks ja seda tähtaega võib pikendada. Määruses ei ole sätestatud, kui mitu korda on võimalik sellist tähtaega pikendada (määruse artikkel 33 p 1). Selles osas on autori arvates pandipidajate õigusi nõrgendatud.

Seletuskirja p-s 99 on soovitatud halduril vabastada pandipidaja. Selle all on mõeldud seda, et haldur tasuks pandipidajale pandieseme väärtuse ja kannaks pandieseme seejärel üle pankrotipessa. See oleks autori arvates pesa jaoks kasulik aga üksnes siis, kui pandieseme väärtus ületab nõude suuruse. Samuti on selline tegevus igati mõttekas siis, kui pandieseme on vajalik võlgniku saneerimiseks ja saneerimise kava on võimalik ellu viia üksnes pikema aja jooksul. Vajalik on see ka siis, kui haldur soovib mõjutada pandieseme müüki.

Artikkel 5 võib pandipidajale anda paremad võimalused pankrotivara jaotamisel võrreldes teiste võlausaldajatega. Nimelt kuulub pandipidaja suhtes kohaldamisele riigi seadus, kus asjaõigus tekkis. Seega kui näiteks riigis, kus põhimenetlus algatati võlgniku pankrotimenetlus, pankrotiseaduse järgi rahuldatakse pandipidajate nõuded teises või

---

¹⁶⁹ B. Wessels. Rights in rem of third parties under the EU Insolvency Regulations. Sixth Annual International Insolvency Conference, 2006. Arvutivõrgus kättesaadav: www.iiiglobal.org/country/european_union/1_Wessels_Rightsinrem.PDF, 17.05.2007.

kolmandas järgus, kuid teise liikmesriigi pankrotiseaduse järgi rahuldatakse esimeses järjekorras, siis on pandipidaja huvid paremini kaitstud, kui need oleksid, kui tema pandiõigus oleks kuulunud rahuldamisele võlgniku riigi pankrotiseaduse järgi. Tulenevalt eeltoodust saab järeldada, et pandipidajatele ei saa teises riigis väljakuulutatud pankrotiseadusega tekitada suuremat kahju, kui see kaasneks tema enda riigi pankrotiseadusega.

Pandipidajate jaoks aga tekib probleem siis, kui nõuet ei õnnestu pandieseme arvel täielikult rahuldada. Sellisel juhul on leitud, et pandipidaja nõude rahuldamata jäänud osa tuleb rahuldada põhimenetluse algatanud riigi seaduse alusel.¹⁷⁰ See rakendub eelkõige siis, kui ei algatatud teisest pankrotimenetlust. Kui on algatatud teisene pankrotimenetlus, lähtutaks pandipidaja rahuldamata jäänud nõude rahuldamisel teise pankrotimenetluse väljakuulutanud liikmesriigi pankrotiseadusest.

Nagu eeltoodust nähtub, ei ole pandipidajad siiski täielikult puutumatud teises liikmesriigis pankrotiseadusest. Eelkõige puudutab neid see siis, kui soovitakse pandiseadmist tagasivõita. Samuti ei jää pandipidajad puutumata sellest, kui nende riigis kuulutatakse välja võlgniku teisene pankrotimenetlus.

---

¹⁷⁰ P.M. Veder. Cross-Boarder Insolvency Proceedings and Security Rights. Utrecht 2004, p 355.

KOKKUVÕTE

Alljärgnevalt on toodud välja töö pinnalt tehtud olulisemad järeldused.

Oluline on vahet teha mõistetel pankrot ja maksejõuetus, kuivõrd maksejõuetus on võlgniku seisund, mis võib viia pankrotini, kuid ei tähenda, et see alati ka nii juhtub. Maksejõuetus on võlgniku pankroti aluseks. Võlgniku pankroti väljakuulutamiseks peab olema võlgniku maksejõuetus püsiv. Selleks, et selgitada välja võlgniku maksejõuetuse püsivus tuleb hinnata tema majanduslikku olukorda, so kohustuste tähtaegselt täitmist ning vara ja kohustuste vahekorda.

Pankrotimenetluse üheks põhimõtteks on kohelda kõiki võlausaldajaid võrdselt. Autor on jõudnud järeldusele, et võlausaldajate võrdne kohtlemine pankrotimenetluses on võimatu, lähtuvalt ühiskonnas valitsevatest erinevatest sotsiaalsetest ja poliitilistest huvidest. Paratamatult saavad seoses sellega ühete võlausaldajate õigused ja huvid paremini kaitstud, kui teiste võlausaldajate omad. Pankrotimenetluses on võrdsuse põhimõtte rikkujateks pandipidajad, kuivõrd neile on antud pankrotiseadusega olulised eelised võrreldes teiste võlausaldajatega. Selleks, et siiski ühete võlausaldajate õigused ei saaks olulisemalt halvemal määral kaitstud võrreldes teiste võlausaldajatega, tuleb leida ühiskonnas tasakaal ja viis, mis toetaks kõiki osapooli.

Lisaks sellele, et pandipidajad õõnestavad võrdse kohtlemise põhimõtet, õõnestavad nad ka kollektiivsuse põhimõtet. Selline tegevus võib väljenduda eelkõige õiguses realiseerida pandiese pankrotimenetlusest sõltumatult.

Samas on autor jõudnud järeldusele, et pandipidajatele eristaatuse andmine on vajalik majanduslikust seisukohast. See väljendub järgmiselt. Pant annab võlausaldajale võimaluse saada soodsamatel tingimustel, näiteks väiksemate kuludega, krediidasutusest laenu, laenu tagasimaksmine on võimalik pikema perioodi jooksul, see julgustab investoreid investeerima. Võlausaldaja jaoks loob aga see kindlustuse, et võetud kohustus täidetakse. Seega toob see tulu mõlema poole jaoks. Samas aga tuleb tõdeda, et pandi andmisel võlgniku vara väheneb ja pandi andmisel võlgniku käsutamisosigus pandieseme suhtes on piiratud.

Autor on jõudnud järeldusele, et kui pandipidaja nõue on pandiga tagatud, siis ei tohiks seadusega automaatselt välistada tema poolt pankrotiavalduse esitamist. Antud juhul on PankrS § 15 lg 2 p-s 2 sätestatud, et kohus jätab pankrotimenetluse algatamata, kui nõue on pandiga täielikult tagatud. Autori arvates tuleks pankrotiseaduses täpsustada pandiga tagatud nõude puhul pankrotiavalduse esitamise korda ja sätestada eraldi punktina, et pandipidajate poolt pankrotiavalduse esitamine on lubatud osas, millises osas nende nõue ei ole pandiga tagatud. Selleks, et seda välja segitada, kas pandiga tagatud nõue saab täielikult rahuldatud pandieseme arvel, tuleks kohtule panna kohustus, hinnata, kas pandiese väärtus katab pandinõude või mitte. Samuti tuleks võlausaldajale panna tõendamise kohustus, et pandieseme väärtus ei kata tema nõuet. Selle eesmärgiks oleks kaotada kohtu automaatne õigus jätta pankrotiavaldus läbivaatamata. Selleks, et vältida pandipidajate pahatlike avalduste esitamist, on pankrotiseaduses ette nähtud võlgnikule kahju hüvitamise nõude esitamise võimalus võlausaldaja vastu.

Autor asus seisukohale, et üldjuhul pandipidajate hääletamisõiguse piiramine võlgniku pankrotimenetluses on põhjendatud, seda just eelkõige saneerivas pankrotimenetluse puhul. Pandipidajate hääletamisõiguse piiramine on põhjendatud sooviga kaitsta teiste võlausaldajate huve. Pandipidajatele hääletamisõiguse andmine aga võib kaasa tuua vastupidise tagajärje, kuivõrd on selge, et iga pankroti võlausaldaja soovib tegutseda lähtuvalt enda isiklikest huvidest. Kuna pandiese moodustab olulise osa pankrotivarast, siis pandipidajatel on see võimalus ka olemas. See aga oleks vastuolus pankrotimenetluses valitseva kollektiivsuse põhimõttega.

Samas leidis autor, et siiski ei tohiks olla pandipidaja õiguste piiramine absoluutne.

Pandipidajatele hääletamisõiguse andmine on põhjendatud siis, kui tema nõue ei ole pandiga täielikult tagatud, kui pandipidaja nõue ei kuulu rahuldamisele eelisjärjekorras või pandipidaja loobub pandiõigusest hääletamisõiguse kasuks. Sellisel juhul pandipidajate õigused on mõjutatud pankrotiprotsessist nagu ülejäänud võlausaldajate õigusedki.

Võlausaldajad saavad oma hääleõigust kasutada hääletamisega gruppides või ühe rühmana. Autor on asunud seisukohale, et hääletamine ühe rühmana on eelkõige kasulik pandipidajate jaoks, kuivõrd sellisel juhul võib eeldada, et tänu häälte arvule saavad nad kergemini ellu viia endale seatud eesmärgid. Gruppides hääletamisel pandipidajatel sellist

võimalust ei ole, kuivõrd hääletamistulemus saadakse erinevate huvigruppide häälte liitmisel.

Töös on leitud, et pandipidaja osalemine pankrotimenetluses on väga oluline kõigi võlausaldajate seisukohalt. Likvideerivas pankrotimenetluses võib pandipidaja osalemine anda parema tulemuse vara müümisel, saneerimivas pankrotimenetluses teha võimalikuks tervendamiskava elluviimise, millest tõusetub tulu kõigi võlausaldajate jaoks ja täidab ühte olulist pankrotimenetluse eesmärki, so rahuldada kõigi võlausaldajate nõuded nii suures ulatuses, kui võimalik. Samas ei tohiks pandipidajate õigused olla piiratud, kui selleks puudub igasugune vajadus, näiteks kui pandiese ei ole vajalik saneerimismenetluse läbiviimiseks.

Pandipidajatele pandud osalemise kohustus piirab nende õigusi ja võimalust rahuldada koheselt nõue nagu see oleks neil väljaspool pankrotimenetlust. Selleks, et korvata seda, on ette nähtud osalemise tähtajaline piirang ja/või intressi maksmise vastu. Selle eesmärgiks on eelkõige kaitsta pandipidaid pandieseme väärtuse vähenemise eest.

Autor asus seisukohale, et Eesti seadusandluses puudub mõiste selle kohta, mis on pandiga tagatud nõue, küll on aga võimalik see tuletada erinevate seaduste tõlgendamise läbi. Kokkuvõtvalt leidis autor, et pandiga tagatud nõue on nõue, mis on tagatud kinnispandi, vallaspandi, kommertspandi või seadusjärgse pandiõigusega. Nimetatud pandi liike tuleb lugeda kõiki võrdseteks pankrotiseaduses silmas peetud pandi tähenduses.

Töös on leitud, et pandipidaja poolt nõudeavalduse esitamine on põhjendatud, kuivõrd see aitab kaasa kiiremale nõuete väljaselgitamisele ja teiseks loob see halduris kindlustunde, et ükski pandipidaja nõue ei ole jäänud tähelepanuta. Samas ei tohiks selline nõudeavalduse esitamise kohustus olla absoluutne. Pandipidajad võiks vabastada nõudeavalduse esitamise kohustusest, kui pandiõigus on võimalik kindlaks teha registri kande kaudu. Sellisel juhul peaks pandiõiguse olemasolu piisavalt selge ka halduri jaoks ja vabastaks pandipidaja täiendavast teatamisest.

Autor on teinud ettepaneku ka nõudeavalduse esitamise korra muutmiseks. Pankrotiseadus näeb ette kohustuse esitada nõudeavaldus kirjalikult. Autor leiab, et seadusandja võiks kaaluda nõudeavalduse esitamise lubamist ka elektronkirjaga, faksi teel

või muu sidevahendi abil. See aitab kaasa pankrotimenetluse kiiremale läbiviimisele, eriti kui pankrotimenetluse võlausaldajateks on ka teistest riikidest pärit isikud.

PankrS §-s 95 on ette nähtud, et nõudeavalduse tähtaegselt esitamata jätmise korral pandiõigus lõppeb. Autor on asunud seisukohale, et selline tagajärg on ebanõistlik, lähtuvalt rikkumise raskusastmest. Seadusandja peaks kaaluma antud sätte osas muudatuse tegemist. Mujal riikides sellist äärmuslikku sanktsiooni ette nähtud ei ole. Pandiõiguse lõppemine tuleks asendada trahviga, mis katab nõudeavalduse läbivaatamisega seotud kulud. Trahv suuruse kindlaksmääramine tuleks määratleda nii, et see muutuks kasu teenimise allikaks ega oleks põhjendamatult koormav pandipidaja jaoks.

Autor on leidnud, et jaotise alusel väljamaksmisel tuleb rahuldada eelkõige pandipidajate nõuded lähtuvalt pandi andmise eesmärgist. Seadusandja on aga ette näinud, et enne pandipidajate nõuete rahuldamist tuleks rahuldada veel merivõlast ja kindlustuslepingutest tulenev nõue. Selline seisukoht ei ole millegagi põhjendatud, kuivõrd ei ole piisavat põhjust, miks peaks andma nendele nõuetele eelisõiguse pandipidajate ees. Seadusandja sellist otsust saab vaadelda üksnes õiguspoliitilise otsusena. Mujal riikides sellistele nõuetele eelisõigust pandipidajate ees antud ei ole. Autor tegi ettepaneku seoses sellega vastavate seaduste muutmiseks.

Pandieseme müük on pankrotimenetluses üks olulisemaid protsesse. Autor on jõudnud järeldusele, et pandiese tuleb müüa nii kiiresti, kui võimalik ja seejuures tuleb see müüa suurimat tulu andval viisil. Eelkõige on see vajalik pandieseme väärtuse vähenemise vastu kaitsmiseks ja kiire pankrotimenetluse läbiviimise eesmärgi saavutamiseks ning võlausaldajate nõuete suuremas ulatuses rahuldamiseks.

Üldlevinud on seisukoht, et pandiese tuleb müüa enampakkumisel. Autor on asunud aga seisukohale, et peaks kaaluma siiski võimalust anda haldurile igal juhul eraldi otsustada, kuidas peaks toimuma pandieseme müük, kuivõrd olulisem on müügist saadav kasum.

Seadusandja on andnud erinevalt teistest võlausaldajatest pandipidajale endale võimaluse pandieseme realiseerimiseks. Selline seadusandja otsus peaks kergendama halduri töökoormust. Samas ei tohiks selline õigus olla piiramatult, vaid haldurile peaks jääma õigus takistada pandipidaja poolt pandieseme müüki, kui näiteks selgub, et pandiese on kõige soodsam müüa koos ülejäänud pankrotivaraga.

Põhjendatud on seadusandja seisukoht, et ka pandipidajad kohustuvad osalema pankrotimenetluse kulude kandmisel pandieseme müügist saadud tulude arvel. Puudub igasugune põhjendus pandipidaja selliste kulude kandmisest vabastamiseks, samas tuleks siiski kulude kandmist piirata, et vältida pandieseme arvel piiramatult kulutuste kandmist.

Seoses Eesti ühinemisega Euroopa Liiduga on kerkinud esile mitmeid probleeme ka pandipidaja positsiooniga piiriüleses pankrotimenetluses. Asutud on seisukohale, et piiriülene pankrotimenetlus ei tohiks pandipidajaid seada halvemasse olukorda, kui see oleks pandiõiguse tekkimise koha riigi seaduse järgi. Seoses sellega kuulub pandiõiguse suhtes rakendamisele seadus, millise riigi territooriumil pandiese asus pankroti väljakuulutamise ajal

Käesoleva töö autori poolt püstitatud hüpotees, et pandipidajate õigused ja huvid on pankrotimenetluses paremini kaitstud, kui teiste pankrotimenetluses osalevate võlausaldajate õigused ja huvid, ning et see on vajalik, leidis tõendamist töös käsitletu kaudu.

PLEDGEES IN BANKRUPTCY LAW

SUMMARY

Insolvency is an area of law of increasing importance not merely in its own right but because it impinges on a host of other sectors such as the employment, tort, environmental, pension and banking law fields.¹⁷¹

M. Balz has said that bankruptcy is a universal economic fact of life common to all economies.¹⁷² Pledgees are playing an important role in bankruptcy. Many countries have established special rules for pledgees in their bankruptcy laws and found that pledgees' claims should be satisfied before other bankruptcy creditors' claims.

In Estonia problems connected with the institution of pledgees have not been investigated earlier. Author finds it necessary, because pledgees can totally change the results of bankruptcy proceedings. This treatise aims at investigating how pledgees can influence bankruptcy proceedings as a whole.

The statement hypothesis is that pledgees' rights and interests are better protected than another creditors rights and interests and this is necessary.

The main issue is pledgees participating in bankruptcy proceeding. Other issues covered in this statement are: dispose of pledge, commence of bankruptcy proceeding and pledgees claims satisfaction.

The statement is divided in five chapters.

In the first chapter author regards concept of bankruptcy, bankruptcy principles and tries to find answer to question why pledgees need priority.

Bankruptcy proceedings have been known for centuries. Concept of bankruptcy comes from Latin words "bancus ruptus", what literally means "broken table". Parallely to the concept of bankruptcy there is also used the concept of insolvency. Those concepts are not synonymous. Insolvency is situation what can lead to bankruptcy, but that does not

---

¹⁷¹ V. Finch. The Measures of Insolvency Law. Oxford Journal of Legal Studies 1997, vol 17, nr 2 p 227.

¹⁷² M. Balz. The European Union Convention on Insolvency Proceedings. American Bankruptcy Law Journal 1996, vol 70, nr 4, p 485.

mean that debtor is bankrupt. To find out if debtor is insolvent, there are two main conditions: 1) debtor does not exercise his obligations at term and 2) debtor's obligations are higher than the value of his estate. At the same time one additional condition has to be fulfilled, namely that the state of insolvency cannot be temporary.

Main principles of bankruptcy proceedings are equal treatment of creditors and collectivity of proceedings. Author has found out that there cannot exist any equal treatment of creditors, because debtor has concluded different agreements with different creditors and taken different obligations. Equal treatment is also impossible due to different interests in society and aspirations to prefer certain persons in favour of others. Mainly pledgees infringe equal treatment in bankruptcy proceedings, because they usually possess better rights than other creditors, for example pledgees' claims have to be satisfied before other creditors' claims.

Bankruptcy proceedings also cannot turn out absolutely collective. Again pledgees are those creditors who can violate this principle, for example in Finland they have enrighted to realize the object of pledge despite of debtor's bankruptcy proceedings and cover their claims from earned proceeds. Violation of collective bankruptcy proceedings can make impossible to fulfil purposes of bankruptcy proceedings which include receiving the maximum price for the property or attaining a successful rehabilitation.

Despite of the aforementioned fact it is considered important that pledgees would have their priority. Author has found in the current work that this is needed, because it encourages to invest, diminishes loan expenses, gives possibility to borrow means for a longer period of time etc. But the main reason why pledge is needed is to compel debtor to fulfil his obligations and to guarantee to the pledgee the fulfilment of those.

In the second chapter author monitors opportunities of a pledgee to commence bankruptcy proceedings, take part in voting and in bankruptcy proceedings as a whole.

The common approach is that courts of law cannot commence bankruptcy proceedings under pledgee's application. In Denmark for example there is forbidden for pledgees to file in an application for bankruptcy. The main reason why the commencement of bankruptcy proceedings under pledgees' application should be not allowed is that their claims are secured by pledge and they can use this to cover their claims.

Author has found that a court cannot automatically refuse to proceed the application of a pledgee. The court of law should in the first hand assess the value of the pledge and after

it appears insufficient to cover pledgee's claim, the court is allowed to commence bankruptcy proceedings in part of the claim which is not covered by pledge value. Otherwise it would be against Bankruptcy Act purposes.

Author has found that it is reasonable to restrict pledgees' voting rights in bankruptcy proceedings. It is necessary because their voting rights can jeopardize bankruptcy proceedings, especially restoration plans. At the same time, distinctions have to be drawn between restrictions in liquidating and rehabilitating bankruptcy proceedings. Most countries, including Estonia, have found that it is needed to vest pledgees with voting rights in liquidating bankruptcy proceedings. Author has found that this is needed if pledgees' claims cannot be satisfied in the first level and there are claims which shall be satisfied before pledgees' claims. Then it is important to give voting rights also to pledgees, because their rights may be affected by that. It is also important to give voting rights to pledgees if their claims are not totally covered by pledge. Then they should obtain votes in an extent by which their claims exceed the value of the pledge. This is called an unsecured part of the claim. In Latvia and Germany there is possible for pledgees to obtain voting rights through surrendering their pledge right. Author finds this opportunity unreasonable, because usually no pledgee has interest in surrendering a right to have his claim satisfied in the first level. This should be a very rare and good reason to do so.

It is reasonable that most of all pledgees' voting rights are restricted in rehabilitative bankruptcy proceedings. They can jeopardise those proceedings, because in bankruptcy everyone wants his claim to be satisfied as soon as possible. So if to vest also pledgees with voting rights, they can use their influence and vote in favour of a decision what is best for them. It is possible because usually pledgees have the majority of votes.

Main attitude is that pledgees need taking part in bankruptcy proceedings. The author has also supported this approach. It is necessary, because it helps achieve one main purpose of bankruptcy proceedings, which is to satisfy claims of creditors in so large extent as possible. The best result may have reached by selling of bankruptcy estate or carrying out a possible rehabilitation plan. If pledgees have to take part in bankruptcy proceedings their rights are more seriously restricted than outside of bankruptcy proceedings. That means that they cannot realize pledge so easily. To compensate this restriction, bankruptcy acts, for example in Estonia and Germany, have provided for pledgees an opportunity to acquire compensation in order to protect pledgees against pledge value diminishing.

In the third chapter author deals with the pledgees' obligation to announce their claims and with respective consequences if they fail to perform this obligation. Author also treats the succession numbers of levels by which pledgees' claims are to be satisfied in bankruptcy proceedings and the question how the process of approval of the pledgees' claims shall be exercised.

The main approach is that all creditors should announce their claims. In Finland the legislator has made an exception. Pledgees do not have to announce their claims if administrator do not oblige them and there is a possibility to identify the claims by other means, e. g through debtor's documents or through registration. Author has supported this approach, because it helps to save time and releases pledgees from unnecessary procedures. But if a pledgee is obliged to deliver an application there is suitable to provide different ways to do it. In Estonia pledgee can file in an application in written. Author has suggested that the legislator should also provide an opportunity to file the application also by e-mail or fax. It helps to accelerate proceedings and turns out useful if there are pledgees from abroad.

If pledgees are obliged to make an announcement about their claims and fail to do so it can bring about unfavourable consequences for them. In Estonia the sanction is quite strict, as pledgee loses his pledge right. In other countries pledgees who have committed such omission, may be punished by fine. Author has come to the conclusion that in Estonia this kind of punitive measure is not in concordance with the degree of difficulty of the pledgee's action and the legislator should consider to change it and replace this sanction by fine.

After the creditors' claims have been approved, there arises a question how to divide the bankruptcy estate. The main approach is that pledgees should also take part in reimbursement of the expenses of bankruptcy proceedings and massikohustusi. Author has found it reasonable but at the same time it should be restricted like in Estonia and Germany. It is purposeful because in that case pledgees' rights are not violated and the opportunity of a pledgee to get satisfaction from the pledge is not deteriorated. Otherwise may happen that they spend the whole sum gained through the sale of the pledge object and pledgees' claims cannot be satisfied.

Under Estonian Bankruptcy Act pledgees' claims shall be satisfied before other bankruptcy creditors' claims, but actually it is not correct. Under Insurance Act and Ship Property Act, maritime liens and insurance contract claims shall be satisfied before

bankruptcy pledgees' claims. Author considers it unreasonable, because there is no reason why these claims should be satisfied before other pledgees' claims. It is a political decision and legislator should contemplate to change these provisions.

In the fourth chapter author studies the sale of a pledge and recoveries from it.

Sale of a pledge is a very important process in bankruptcy proceedings, because its results determine in how large extent creditors' claims will be satisfied. There is important to sell the object of pledge as soon as possible and at so high price as possible.

It is possible to start to sell pledge after the first meeting of bankruptcy creditors. There exists an opinion that it should be restricted if someone espouses an appeal in bankruptcy proceedings or if creditors decide for the debtor's rehabilitation. In Finland they have found out that this restriction is not needed if someone espouses an appeal, because it can endanger the purpose of bankruptcy proceedings. In Estonia there is possible to restrict pledgees' rights in rehabilitation process up to a year, if pledgees have voted against the rehabilitation plan. In other countries like Latvia and Finland pledgees do not have such possibility. Administrator can retain the pledge until it is needed for rehabilitation.

Aiming to help to sell the pledge there is a provision what permits the sales also by pledgee. From one side it reduces administrator's duties and allows a pledgee to interfere in sale in order to achieve better results. A pledgee is usually liable to announce the sale of the pledge object and after the satisfaction of his claim from sale proceeds he is also obligated to assign the remainder of money to the bankruptcy estate.

Usually there is provided that pledge has to be sold at auction. At the same time they have given an opportunity to sell by freely chosen way. The author has supported the last named method, because it can give better results than the sale of pledge at auction.

It may happen that the sale of the pledge object occurs impossible. Author has come to the conclusion that if there is no possibility to sell pledge then the ownership to the pledge object shall be transferred to the pledgee, but only with condition that it has turned out impossible to sell the object, otherwise it can bring unjust profit for the pledgee and endanger the rights of other creditors.

In Estonia pledgees' rights are protected very well in sale proceedings, namely pledgees have a right to obligate administrator to sell the pledge after a certain period of time. It helps to minimize risks, as for example the diminution in value of the pledge object or the postponement of sales by the administrator. Domestic laws of other states except Estonia do not meet this requirement.

A pledge is expected to be sold to the buyer who has made the best offer. There has not been specified under Estonian Bankruptcy Act how to ascertain this person. Author has found that it is allowed to sell pledge to all persons except administrator and his helpers, because it is unethical.

In the fifth chapter author covered pledgees' problems in EU cross-border insolvency law. There are two main problems for pledgees. In the first place there arises a question which country's domestic law will be applicable in cross-border insolvency proceedings. There has been stipulated that the pledgees shall not be placed into a worse situation under cross-border bankruptcy law in comparison with the situation where they had been if bankruptcy proceedings would have commenced in their own country. Arising from that the EU cross-border insolvency law provides that there shall be applicable the domestic law of the state where the pledge has situated before the commencement of bankruptcy proceedings. This way pledgees' rights are better protected and given priority to the other creditors' rights.

KASUTATUD MATERJALIDE LOETELU

Kasutatud kirjandus

1. A Report on the Proceedings of the Joint Symposium on Insolvency and Secured Transactions. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.insolvencyasia.com/Local_studies/Report%20on%20Joint%20Symposium.htm, 17.05.2007.
2. Adler, B. E. Bankruptcy and Risk Allocation. Cornell Law Review, 1992, vol 77 nr 3.
3. Averch, G.H. Bankruptcy laws: what is fair? Arvutivõrgus kättesaadav <http://www.ebrd.com/country/sector/law/insolve/about/fairlaw.pdf>, 17.05.2007.
4. Baird, D. G.; Jackson, T. H. Corporate Reorganizations and the Treatment of Diverse Ownership Interests: A Comment on Adequate Protection of Secured Creditors in Bankruptcy. The University of Chicago Law Review, 1984, vol 51, nr 1, p 105.
5. Balz M. The European Union Convention on Insolvency Proceedings. American Bankruptcy Law Journal 1996, vol 70, nr 4, p 485.
6. Bebchuk L. A., Fried J. M. A New Approach to Valuing Secured Claims in Bankruptcy. Harvard Law Review, 2001, vol 114, p 2386.
7. Bebchuk, L. A.; Fried, J. M. The Uneasy Case for the Priority of Secured Claims in Bankruptcy. The Yale Law Journal, 1996, vol 105, nr 4.
8. Bebchuk, L. A.; Fried, J. M. The Uneasy Case for the Priority of Secured Claims in Bankruptcy: further thoughts and a reply to critics. Cornell Law Review 1997, vol 82.
9. Buckwold T. Holding the High Ground: the position of secured creditors in consumer bankruptcies and proposals. Osgoode Hall Law Journal 1999, vol 37, nr 1, p 278.
10. Davis, K., Ziegel, J. Assessing the economic impact of a new priority scheme for unpaid wage earners and suppliers of goods and services. Arvutivõrgus kättesaadav: http://strategis.ic.gc.ca/pics/cl/unpaid_ws.pdf#search='claims%20ranking%20in%20bankruptcy, 17.05.2007.

11. Falke, M. Insolvency Law Reform in Transition Economies. Berlin 2003, p 247.
12. Finch V. The Measures of Insolvency Law. Oxford Journal of Legal Studies 1997, vol 17, nr 2.
13. Finch, V. Security, Insolvency and Risk: Who Pays the Price? The Modern Law Review, 1999, vol 62, nr 5.
14. Fletcher, I. F. The Law of Insolvency. London 2002.
15. Goode, R. M. Principles of Corporate Insolvency Law. Third Edition. London 2005.
16. Gray Garlson, D. On the Efficiency of Secured Lending. Virginia Law Review, 1994, vol 80, nr 8, p 2190.
17. International Monetary Fund. "Orderly and Effective Insolvency Procedures: Key Issues". Legal Department International Monetary Fund. 1999. Arvutivõrgus kättesaadav: www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/index.htm, 17.05.2007
18. Jackson, T. H. Avoiding Powers in Bankruptcy. Stanford Law Review 1984, vol 36, no 3.
19. Jacobson, M.D. The Secured Creditor's Right to Full Liquidation Value in Corporate Reorganization. The University of Chicago Law Review 1975, vol 42, nr 3, p 511.
20. Kilborn, J. J. Securing Russia's Future: A Plea for Reform in Russian Transaction Law. Michigan Law Review, 1996, vol 95, nr 1, p 256.
21. Koulu, R. Uusi konkurssilaki. Porvoo 2004.
22. Koulu, R.; Havansi E.; Niemi-Kiesiläinen J. Insolvenssioikeus. Helsinki. 2002.
23. Lindencrone, Petersen; L., Orgaard N. Danish insolvency law: a survey. Copenhagen. 1996.
24. McCormack, G. Secured Credit under English and American Law. United Kingdom. 2004.
25. McLoughlin, P. Commercial Leases and Insolvency. London 1992, p 26.
26. Mokal R. J. Priority as Pathology: the Pari Passu Myth. Arvutivõrgus: Priority as Pathology: the Pari Passu Myth. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?article=6417&context=expresso>, 17.05.2007.
27. Moss, G.; Fletcher I. F.; Isaacs, S. The EC Regulation on Insolvency Proceedings: a commentary and annotated guide. Hague, 1998.

28. Nadelmann, K.H. Concurrent Bankruptcies and Creditor Equality in the Americas. University of Pennsylvania Law Review, 1947, vol 96, nr 2, p 171.
29. Omar J. P. European Insolvency Law. USA 2004.
30. Pankrotiseaduse eelnõu ja seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://web.riigikogu.ee/ems/saros-bin/mgetdoc?itemid=021550023&login=proof&password=&system=ems&server=ragne11> 17.05.2007.
31. Pärna, P. Asjaõigusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn, 2004.
32. Peitzman, L.; Smith, M. S. The Secured Creditors Complaint: Relief from the Automatic Stays in Bankruptcy Proceedings. California Law Review , 1977, vol 65, nr 6, p 1224.
33. Perem, J. Rahvusvahelised pankrotid ja Euroopa Liidu maksejõuetuskonventsiooni ettevalmistamine. Juridica 1998, nr 5.
34. Perem, J. Tagasivõitmine Eesti pankrotiseaduses ja mõned võrdlused Rootsi vastava seadusandlusega. Juridica, 1995, nr 7.
35. Rechtsanwalt, O.L. The Inclusion of Security Rights in Insolvency Proceedings under European Law. INSOL Europe Annual Congress 2003. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.insol-europe.org/downloads/congress/2003/Liersch_Full_Paper.pdf., 17.05.2007.
36. Rett, F. M. When is a Corporation Insolvent? Michigan Law Review, 30/1931-1932 p 1045.
37. Schwarcz, S. L. The Easy Case for the Priority of Secured Claims in Bankruptcy. Duke Law Journal, 1997, vol 47, nr 3, p 441.
38. Schwartz, A. Priority contracts and priority in bankruptcy. Cornell Law Review 1996, vol 82, p 1410.
39. Soome pankrotiseaduse eelnõu seletuskiri. Arvutivõrgus kättesaadav: www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2003/20030026, 17.05.2007.
40. Sutt, M. Tagasivõitmine pankrotimenetluses. Juridica, 2000, nr 10.
41. The World Bank. Principles and Guidelines for Effective Insolvency and Creditor Rights Systems. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.worldbank.org/ifa/ipg_eng.pdf, 17.05.2007.
42. The World Bank. Report of Working Group on Debtor and Creditor Rights. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/TOPICS/LAWANDJUSTICE/G>

- [ILD/0,,contentMDK:20154449~menuPK:146222~pagePK:64065425~piPK:162156~theSitePK:215006,00.html](http://www.ildnet.org/contentMDK:20154449~menuPK:146222~pagePK:64065425~piPK:162156~theSitePK:215006,00.html), 17.05.2007.
43. United Nations Commission on International Trade Law. Legislative Guide on Insolvency Law. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf, 17.05.2007.
44. Varul P. Nõuetest pankrotimenetluses. Juridica, 2004, nr 2.
45. Varul P. Selgitavaid märkusi pankrotiseadusele. Juridica, 1994, nr 1.
46. Veder, P. M. Cross-Boarder Insolvency Proceedings and Security Rights. Utrecht 2004.
47. Virgos, M., Schmit, E. European Union Council Report on the Convention of Insolvency Proceedings. Arvutivõrgus kättesaadav: http://aei.pitt.edu/952/01/insolvency_report_schmidt_1988.pdf, 17.05.2007.
48. Wedoff E. R. The Valuation of Secured Claims in Bankruptcy: A Framework. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ilnb.uscourts.gov/JudgeWedoff/Outlines/Valuation%20Outline%202003.pdf>, 17.05.2007.
49. Wessels, B. Rights in rem of third parties under the EU Insolvency Regulations. Sixth Annual International Insolvency Conference, 2006. Arvutivõrgus kättesaadav: www.iiiglobal.org/country/european_union/1_Wessels_Rightsinrem.PDF, 17.05.2007.
50. Wood P. R. Principles of International Insolvency. London 1995.

Kasutatud normatiivmaterjalid

51. Euroopa Ühenduse nõukogu määrus nr 1346/2000 maksejõuetusmenetluse kohta. 29.05.2000. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.legaltext.ee/et/andmebaas/ava.asp?tyyp=SITE_ALL&ptyyp=I&m=000&query=maksej%F5uetus, 17.05.2007.
52. Asjaõigusseadus. 9. juuni 1993.a. – RT I 1993, 39, 590; 1999, 44, 509; 2001, 34, 185; 52, 303; 93, 565; 2002, 47, 297; 53, 336; 2003, 13, 64; 17, 95; 78, 523; 2004, 20, 141; 37, 255; 2005, 39, 308; 59, 464; 2007, 24, 128.

53. Asjaõigusseaduse rakendamise seadus. 27. oktoober 1993.a. – RT I 1993, 72/73, 1021; 1999, 44, 510; 2000, 51, 325; 88, 576; 2001, 24, 133; 31, 171; 42, 234; 94, 582; 2002, 47, 297; 53, 336; 99, 579; 2003, 13, 64; 51, 355; 78, 523; 81, 546; 2004, 14, 91; 2005, 39, 308; 2006, 19, 148; 2007, 24, 128.
54. Danish Insolvency Law. English translation by Hanne Gron. Denmark 1996 - L. Lindenchrone Petersen, N. Orgaard. Danish insolvency law: a survey. Copenhagen 1996.
55. Enterprise Bankruptcy Law, Republic of Lithuania. 20.03.2001. Nr IX-216. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www3.lrs.lt/cgi-bin/getfmt?C1=e&C2=48540>, 17.05.2007.
56. Federal Law on Insolvency (Bankruptcy). 26.10.2002. Nr 127-FZ. Arvutivõrgus kättesaadav: http://www.garant.ru/english/doc/DOC_85181.htm#sub_para_N_2000, 17.05.2007.
57. Insolvency Statute. 05.10.1994 – Bundesgesetzblatt 1994, S2866. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.iuscomp.org/gla/statutes/InsO.pdf>, 15.07.2007.
58. Kindlustustegevuse seadus. 8. detsember 2004.a. – RT I 2004, 90, 616; 2007, 4, 20.
59. Kommertspandiseadus. 5.juuni1996.a. – RT I 1996, 45, 848; 1997, 48, 774; 2001, 93, 565; 2002, 53, 336; 2005, 39, 308; 57, 450; 2006, 7, 42; 61, 456.
60. Konkurssilaki 20.02.2004/120. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040120>, 17.05.2007.
61. Laeva asjaõigusseadus. 11.märts1998.a. – RT I 1998, 30, 409; 59, 941; 2000, 55, 365; 2001, 34, 186; 56, 336; 93, 565; 2002, 53, 336; 2005, 39, 308; 2006, 7, 42.
62. Laki takaisinsaannista konkurssipesään 26.4.1991/758. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1991/19910758?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=takaisinsaanti>, 17.05.2007.
63. Laki velkojien maksunsaantijärjestyksestä 30.12.1992/1578. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1992/19921578?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=konkurssi>, 17.05.2007.
64. Laki yrityksen saneerauksesta 25.1.1993/47. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930047?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=konkurssi>, 17.05.2007.

65. On the Insolvency of Undertakings and Companies, Republic of Latvia. 17.04.1997. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.ttc.lv/New/lv/tulkojumi/E0146.doc>, 17.05.2007.
66. Pankrotiseadus. 01.09.1992 – RT I 1992, 31, 403; 1996, 45, 848; 1997, 5/6, 32; 1998, 2, 46; 36/37, 552; 1999, 10, 155; 2000, 13, 93; 54, 353; 2001, 56, 336; 82, 488; 93, 565; 2002, 44, 284. Kehtetuks muudetud 01.01.2004.
67. Pankrotiseadus. 22.01.2003 – RT I 2003, 17, 95; 2004, 37, 255; 2005, 39, 308; 2006, 7, 42; 61, 456.
68. Swedish Bankruptcy Act (konkurslagen) 1987:672, english translation by James Hurst; välja antud Rootsi Justiitsministeeriumi poolt Stockholmis 1998.a.
69. Täitemenetluse seadustik. 20. aprill 2005.a. – RT I 2005, 27, 198; 2006, 7, 42; 55, 412; 61, 457; 2007, 2, 7; 15, 76.
70. Tsiviilkohtumenetluse seadustik. 20.aprill 2005.a. – RT I 2005, 26, 197; 49, 395; 71, 549; 2006, 7, 42; 31, 235; 48, 360; 55, 405; 55, 412; 61, 457; 2007, 12, 66.
71. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. 27.marts 2002.a. – RT I 2002, 35, 216; 2003, 16, 64; 78, 523; 2005, 39, 308; 2007, 24, 128.
72. Võlaõigusseadus. 26.09.2001 – RT I 2001, 81,487; 2002, 60, 374; 2003, 78, 523; 2004, 13, 86; 37, 255; 75, 522; 87, 593; 90, 616; 2005, 39, 308; 61, 473.

Kasutatud kohtupraktika

73. Riigikohtu tsiviilkollegiumi otsus 4. juunist 1998 nr 3-2-1-70-98 AS-i KAR hagi AS ERA Pank vastu pandilepingu kehtetuks tunnistamiseks ja tagasivõitmiseks. – RT III 1998, 20, 208.
74. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 11. märtsist 2002 nr 3-2-1-22-02 OÜ Tarola Invest hagi OÜ Luka (pankrotis) ja Tartu Linna Maksuameti vastu nõude tunnustamiseks OÜ Luka pankrotimenetluses. – RT III 2002, 10, 102.
75. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 12. novembrist 2003 nr 3-2-1-120-03. Eesti Ringhäälingu Saatekeskuse AS hagi Eesti Sõltumatu Televisiooni AS (pankrotis) ja OÜ Sedavõrd Kuivõrd (likvideerimisel) vastu nõude tunnustamiseks Eesti Sõltumatu Televisiooni AS (pankrotis) pankrotimenetluses. – Arvutivõrgus kättesaadav: www.nc.ee

76. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 17. septembrist 2001 nr 3-2-1-97-01 AS Polaris-Auto hagi AS ERA Pank (pankrotis) vastu nõude tunnustamiseks. – RT III 2001, 25, 270.
77. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 21. märtsist 2006 nr 3-2-1-10-06 S OÜ hagi J.M ja M.P vastu nõude tunnustamiseks. – RT III 2006, 10, 95.
78. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 23. oktoobrist 2001 nr 3-2-1-107-01 Eesti Liikluskindlustuse Fondi hagi OÜ Autoultra, Tõnu Pihlaku ja Silve Siideri vastu nõude tunnustamiseks AS Ühiskindlustuse pankrotimenetluses. – RT III 2001, 28, 310.
79. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 28. veebruarist 2005 nr 3-2-1-166-04 EVEA Panga AS (pankrotis) hagi AS Naviplast vastu 4 410 000 krooni saamiseks. – RT III 2005, 9, 84.
80. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 29. aprillist 2002 nr 3-2-1-60-02 SA Eesti Eluase hagi Hesford Ltd vastu nõude ja selle rahuldamisjärgu tunnustamiseks AS ERA Pank (pankrotis) pankrotimenetluses ja SA Eesti Eluase hagi AS ERA Pank (pankrotis) vastu kohustuse täitmisele sundimiseks. – RT III 2002, 14, 166.
81. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 6. märtsist 2003 nr 3-2-1-20-03 Eduard Kostini hagi OÜ Narsil ja Guido Tamme vastu seonduvalt UÜ Restoran Baltika (pankrotis) varade enampakkumise läbiviimisega. – RT III 2003, 7, 79.
82. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 8. aprillist 2002 nr 3-2-1-45-02 AS Lembitu (pankrotis) hagi AS Eesti Ühispank vastu vara tagasivõitmiseks pankrotivarasse. – RT III 2002, 12, 135.
83. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 9. septembrist 2004 nr 3-2-1-86-04 Transmodul Eesti OÜ kaebus AS Esteval (pankrotis) võlausaldajate 21.04.2003 üldkoosoleku otsuste kehtetuks tunnistamiseks. – RT III 2004, 23, 253.
84. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 11. detsembrist 2002 nr 3-2-1-120-02 Eesti Vabariigi avaldus AS Belarus Service pankroti väljakuulutamiseks. – RT III 2003, 1, 12.
85. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 12. märtsist 1998 nr 3-2-1-31-98 AS Eesti Hoiupank avaldus AS Proba vastu pankroti väljakuulutamiseks. – RT III 1998, 9, 101.
86. Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus 20. detsembrist 2000 nr 3-2-1-161-00 AS Kalbur-F (pankrotis) hagi Ühisliisingu AS vastu kommertspandilepingu kehtetuks tunnistamiseks. – RT III 2001, 1, 10.

87. Riigikohtu tsiviilkollegiumi otsus 21. detsembrist 1995 nr III-2/1-98/95 AS Comex (pankrotis) hagi Hans H. Luige vastu vara tagasinõudmiseks. – RT III 1996, 3, 51.
88. Riigikohtu tsiviilkollegiumi otsus 24. jaanuarist 2001 nr 3-2-1-8-01 OÜ Vitriinia Mööbel (pankrotis) hagi Eesti Vabariigi vastu hüpoteegi kustutamiseks. – RT III 2001, 4, 48.
89. Suomen Korkein Oikeus (Soome Riigikohtu) otsus 22. detsembrist 2006 nr KKO:2006:108. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.kko.fi/38022.htm>.
90. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 21. aprillist 2003 nr 2-2/320/03 AS Hansapank hagi AAA Slavneft-Jaroslavnefteorgsintez vastu nõude summas 20 146 085,61 krooni tunnustamiseks eesõigusnõudena ja AAA Slavneft-Jaroslavnefteorgsintez hagi AS Hansapank ja AS NB (pankrotis) vastu lepingute kehtetuks tunnustamiseks. – otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivis.
91. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 22. septembrist 2004 nr 2-2/813/04 EVEA Panga AS (pankrotis) hagi AS Naviplast vastu 4 410 000 krooni saamiseks. – otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivis.
92. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 17. juunist 2003 nr 2-2/837/2003 Ringhäälingu Saatekeskuse AS hagi Eesti Sõltumatu Televisiooni AS (pankrotis) ja OÜ Sedavõrd Kuivõrd (likvideerimisel) vastu nõude tunnustamiseks Eesti Sõltumatu Televisiooni AS (pankrotis) pankrotimenetluses. – otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivis.
93. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 19. detsembrist 2000 nr II-2/1156/00 AS Hansapank hagi AS Läätsa (pankrotis), AS Eesti Maapank (pankrotis) ja OÜ Sedavõrd Kuivõrd vastu nõude tunnustamiseks eesõigusnõudena AS Viru Rand pankrotimenetluses. – otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivis.
94. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 21. detsembrist 2001 nr II-2/1355/01 AS Lembitu (pankrotis) hagi AS Eesti Ühispank vastu vara tagasivõitmiseks pankrotivarasse summas 1 440 444,30 krooni. – otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivis.
95. Tallinna Ringkonnakohtu otsus 3. juulist 2000 nr II-2/724/00 OÜ Vitriinia Mööbel (pankrotis) hagi Eesti Vabariigi vastu hüpoteegi kustutamiseks. – otsus kättesaadav Tallinna Ringkonnakohtu arhiivist.
96. Tartu Ringkonnakohtu otsus 10. novembrist 2000 nr II-2-188/2000 AS Optiva Pank kaebus Väike-Munamäe Arenduse AS (pankrotis) vastu 10.12.1999

- võlausaldajate üldkoosoleku otsuse kehtetuks tunnistamiseks. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarturk.just.ee/2000/va/t/188.HTM>, 17.05.2007.
97. Tartu Ringkonnakohtu otsus 13. aprillist 2000 nr II-2-139/00 AS Linnaehitus pankrotiavalldus AS Clandvel vastu. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarturk.just.ee/2000/tm/t/139.HTM>, 17.05.2007.
98. Tartu Ringkonnakohtu otsus 2. märtsist 1998 nr II-2-33/98 AS KAR (pankrotis) hagi AS ERA Pank vastu pandilepingu kehtetuks tunnistamiseks ja tagasivõitmiseks. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarturk.just.ee/1998/tl/t/33.HTM>, 17.05.2007.
99. Tartu Ringkonnakohtu otsus 26. oktoobrist 2001 nr 2-2-411/2001 Valga Maksuameti kaebus AS Transoil Service (pankrotis) võlausaldajate üldkoosoleku otsuste kehtetuks tunnistamiseks. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarturk.just.ee/2001/va/t/411.HTM>, 17.05.2007.
100. Tartu Ringkonnakohtu otsus 29. juunist 2001 nr 2-2-294/2001 AS Lääne Kalur hagi AS Maag vastu pankrotimenetluses esitatud nõude tunnustamiseks eesõigusnõudena ning AS Maag vastuhagu AS Lääne Kalur ja Virtsu Kalatehase AS (pankrotis) vastu pandilepingu kehtetuks tunnistamiseks ja nõude tunnustamiseks pankrotimenetluses 5. rahuldamisjärgus. – Arvutivõrgus kättesaadav: <http://www.tarturk.just.ee/2001/tm/t/294.HTM>, 17.05.2007.
101. Tartu Maakohtu otsus 22. detsembrist 1999 nr 2-530/99 AS Linnaehitus pankrotiavalldus AS Clandvel vastu. – kättesaadav Tartu Maakohtu arhiivis.

Muud allikad

102. Wikipedia. The Free Encyclopedia. Arvutivõrgus kättesaadav: <http://en.wikipedia.org/wiki/Bankruptcy>, 17.05.2007.

KASUTATUD LÜHENDID

AÕS	asjaõigusseadus
AÕSRS	asjaõigusseaduse rakendamise seadus
IMF	International Monetary Fund
InsO	Insolvenzordnung (Insolvency Statute)
KindTS	kindlustustegevuse seadus
KomPS	kommertspandiseadus
KonkL	konkurssilaki
LAÕS	laeva asjaõigusseadus
lk	lehekülg
nr	number
PankrS	pankrotiseadus
RT	Riigi Teataja
TakSL	laki takaisinsaannista konkurssipesään
TMS	täitemenetluse seadustik
TsMS	tsiviilkohtumenetluse seadustik
TsÜS	tsiviilseadustiku üldosa seadus
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law
VÕS	võlaõigusseadus
vt	vaata